

T.C
YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL İSLAM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
TEFSİR BİLİM DALI

**KUR'ÂN-I KERİM'DE BELİRTİLEN
İNANÇ
KONUSUNDAKİ SAPMALAR**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Salih TİMUR

VAN – 2008

T.C
YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL İSLAM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
TEFSİR BİLİM DALI

**KUR'ÂN-I KERİM'DE BELİRTİLEN
İNANÇ
KONUSUNDAKİ SAPMALAR**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Salih TİMUR

Danışman
Prof. Dr. Abdalbaki GÜNEŞ

VAN – 2008

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Bu çalışma, jürimiz tarafından TEMEL İSLAM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI, TEFSİR BİLİM DALI'nda YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

İmza

Başkan :

Üye (Danışman) :

Üye :

Üye :

Üye :

Üye :

Onay: Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

.... / / 2008

.....

Enstitü Müdürü

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	III
KISALTMALAR	V
GİRİŞ.....	1
I. KONUNUN MAHİYETİ.....	1
II. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ.....	3
III. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ VE KAPSAMI.....	4
I. BÖLÜM.....	5
YAHUDİLERİN İNANÇ SAPMALARI	5
1. YAHUDİLİK	5
1.1. YAHUDİLİĞE GENEL BİR BAKIŞ	5
1.2. YAHUDİLERİN ALLAH İNANCI.....	7
1.2.1. Puta Tapmaları	7
1.2.2. Allah'ı Açıkça Görmek İstemeleri	9
1.2.3. Allah'a Oğul İsnat Etmeleri	10
1.2.4. Allah'ı Cimrilikle İtham Etmeleri	12
1.2.5. Allah'ı Fakirlikle İtham Etmeleri	14
1.2.6. Allah'ı Yorgunlukla İtham Etmelri	16
1.2.7. Allah'ı Kişileştirmeleri	17
1.3. YAHUDİLERDE MELEK İNANCI	19
1.4. YAHUDİLERİN KİTAP İNANCI	22
1.4.1. Allah'ın Ayetlerini İnkâr Etmeleri	23
1.4.2. Allah'ın Ayetlerini Tahrif Etmeleri	24
1.4.3. Allah'ın Ayetlerini Gizlemeleri	26
1.4.4. Allah'ın Ayetlerini Dünya Karşılığında Satmaları	27
1.5. YAHUDİLERİN PEYGAMBER İNANCI	28
1.5.1. Peygamberlere İsyân Etmeleri	29
1.5.2. Peygamberleri İnkâr Etmeleri	33
1.5.3. Bazı Peygamberleri Allah'ın Oğlu Olarak Nitelendirmeleri	34
1.5.4. Peygamberleri Öldürmeleri	34
1.5.5. Hz. İbrahim'in yahudi olduğunu iddia etmeleri.....	37
1.6. YAHUDİLERİN AHİRET İNANCI.....	38
1.6.1. Cennete sadece yahudilerin gireceğini iddia Etmeleri.....	40
1.6.2. Ateşin Sayılı Günlerde Kendilerine Dokunacağını İddia Etmişlerdir.....	42
İKİNCİ BÖLÜM.....	44
HIRİSTİYANLARIN İNANÇ SAPMALARI.....	44
2-HİRİSTİYANLIK.....	44
2.1. HİRİSTİYENLİĞE GENEL BİR BAKIŞ	44
2.2. HİRİSTİYANLARIN ALLAH İNANCI KONUSUNDAKİ SAPMALARI .	48
2.2.1. Yüce Allah'a Şirk Koşmaları.....	48
2.2.2. Yüce Allah'ı Beşer Seviyesine İndirgemeleri.....	52
2.2.3. Allah'a Çokluk İzafe Etmeleri	56
2.2.4. Allah'a Oğul İsnat Etmeleri	58
2.3. HİRİSTİYANLARIN MELEK İNANCI.....	61
2.4. HİRİSTİYANLARIN KİTAP İNANCI.....	64
2.5. HİRİSTİYANLARIN PEYGAMBER İNANCI.....	68
2.5.1. Peygamberi İlahlaştırmaları	69
2.5.2. Peygamberleri İnkâr Etmeleri.....	70
2.5.3. Hz. İbrahim'in Hıristiyan Olduğunu İddia Etmeleri.....	73
2.6. HİRİSTİYANLARIN AHİRET İNANCI.....	74

2.7. HİRİSTİYANLAR'IN GÜNAH ANLAYIŞI.....	76
2.8. HİRİSTİYANLAR'IN TEVBE ANLAYIŞI	77
2.9- HİRİSTİYANLAR'IN RUHBANLIK ANLAYIŞI.....	78
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	80
MÜŞRİKLERİN İNANÇ SAPMALARINI.....	80
3. MÜŞRİKLERİN İNANÇ SAPMALARINA GENEL BİR BAKIŞ	80
3.1.MÜŞRİKLER'İN ALLAH İNANCI	81
3.1.1. Putlara Tapmaları.....	84
3.1.2. Gök Cisimlerine Secde Etmeleri.....	85
3.1.3. Meleklerle Ve Cinlere Tapmaları.....	86
3.1.4. Allah'a Çocuk İsnat Etmeleri.....	87
3.1.5. Allah'ı Görmek İstemeleri	88
3.1.6. Allah İle Aralarında Aracı Tahayyül Etmeleri.....	88
3.1.7. Allah'ı Sever Gibi Başka Nesnelere de Sevmeleri.....	89
3.1.8. Allah'a İftira Atmaları.....	89
3.2-MÜŞRİKLER'İN MELEK İNANCI.....	90
3.2.1-Meleklere Tapma	91
3.2.2-Meleklere Cinsiyet Atfetme.....	92
3.2.3.Meleklere Nesep Yönüyle Allah'a Nispet Etme.....	93
3.3.MÜŞRİKLER'İN KİTAP İNANCI	94
3.3.1. İnkâr Etme	94
3.3.2. Alaya Alma	96
3.3.3. Çarpıtma.....	97
3.3.4. Kerih Görme.....	97
3.3.5. Sihir Olmakla İtham Etme	98
3.3.6. Beşer Sözü Olmakla İtham Etme	99
3.3.7. Şiir Olmakla İtham Etme	99
3.3.8. masal Olmakla İtham Etme.....	100
3.4. MÜŞRİKLERİN PEYGAMBER İNANCI.....	101
3.4.1. Peygamberi İnkâr Etmelri	102
3.4.2. Peygamberi Yalanlamaları	104
3.4.3. Peygamberi Deli Olmakla İtham Etmeleri	104
3.4.4. Peygamberi Siharbaz Olmakla İtham Etmeleri.....	106
3.4.5. Peygamberi Kâhin Olmakla İtham Etmeleri	106
3.4.6. Peygamberi Şair Olmakla İtham Etmeleri	107
3.4.7-Peygamberi Ders Almakla İtham Etmeleri.....	108
3.4.8-Peygamberle Alay Etmeleri.....	109
3.4.9-Peygamberin İnsan Olmasını Yadırgamaları.....	110
3.4.10-Peygamberi Sürgününe Zorlamaları	110
3.4.11-Peygamberi Öldürmeye Çalışmaları.....	112
3.4.12-Peygamberi Davasından Vaz Geçirmeye Çalışmaları	112
3.4.12-Peygamberi Taviz Vermeye Zorlamaları.....	113
4.5.MÜŞRİKLER'İN AHİRET İNANCI	114
SONUÇ	116
BİBLİYOGRAFYA	118

ÖNSÖZ

İlk insanı peygamber kılan Yüce Allah, tarih boyunca da pek çok peygamber göndermiştir. Temel çağrılarını ortak olmasına rağmen peş peşe peygamberler gönderilmesinin temel sebebi, insanların tevhid dininde gösterdikleri sapmalardır. Peygamberlerin tebliğ ettiği din tümüyle ortadan kaldırılmamışsa da, çoğu zaman insanların bu dinde yaptıkları tahrifat ve tahribat niteliğindeki tasarruflar sebebiyle, peygamberlerin tebliğ ettiği din olmaktan çıkmıştır.

Gelen peygamberlerin büyük bir kısmı, muharref dinin müntesipleriyle mücadele etmek zorunda kalmıştır. Gönderilen tüm peygamberlerin temel amacı, “sırat-ı mustakim” olarak tabir edilen ilahi çizgiden sapma gösteren, yüce Allah’ın dışındaki varlıklara, nesnelere, objelere ve hatta kullara kulluk gösteren insan kitlelerini tekrar yüce Allah’a kul ederek gerçek özgürlüğe kavuşturmadır. Hakikatte tevhidden gösterilen her sapma, insanın rabbine karşı, kendine karşı ve insanlara karşı giriştiği bir zulümdür.

İnsanlar tarih boyunca ya peygamberlerinin hayatta olduğu sırada ya da çoğunlukla peygamberlerinin vefatından sonra, getirdiği hakikatleri gerçek mecrasından çıkarmış ve ilahi risaleti tahrif etmişlerdir. İlahi dinin birçok unsurunu bünyesinde barındıran bu muharref dinler, insanların ilahi dini kabul etmesine karşı en büyük engel teşkil etmiştir. İlahi dinden ve ilahi dinin bütün unsurlarından tümüyle habersiz olanlar, tevhid davetine karşı büyük bir heyecan duyarken, muharref dine mensup olanlar kendi dinleriyle yetinip ilahi dine karşı duyarsız ve ilgisiz kalmışlardır. Tevhid dinine sempati duyan halk yığınlarının bu dinin hakikatleri ile buluşmalarına da engel olmuşlardır.

Tarih boyunca dinde meydana gelen sapmalar, tevhid dininin anlaşılmasına ve benimsenmesine karşı en büyük engeli oluşturduğu gibi, günümüzde de bunun çeşitli tezahürlerini görmek mümkündür. Tevhid, hakikatinden hiçbir şey kaybetmediği gibi, şirk de şekil değiştirmekle birlikte karakterinden bir şey kaybetmemiştir. Hak dine karşı mücadele edenler de, bu mücadelelerinde sürekli dini kullanmışlardır. Din gibi etkileyici bir olguya muhalefet edenler, ancak dini argümanlarla gerçek dinle baş edebileceklerini düşünmüşlerdir. Bu sebeple dinde

gösterdikleri sapmalara, ortaya koydukları bidatlere dini bir hüviyet kazandırmak ve bunları insanların nazarında itiraz edilemez hakikatler gibi göstermek suretiyle zihinleri iğdiş etmişlerdir. Dolayısıyla dindeki sapmaları tespit etmek, dinin gerçeklerini belirtmek kadar önemlidir.

Bu anlamda çalışmamızın temel amacı; Yahudilerin, Hıristiyanların ve Müşriklerin temel inanç sapmalarını belirtip, bu sapmaların sebeplerini ve sonuçlarını ortaya çıkartmaktır. Zira bu kesimlerin sahip oldukları inanç, bünyesinde ilahi dinin birçok unsurunu da barındırmaktadır.

Bu çalışmamızda yardımlarını benden esirgemeyen ve her müracaat ettiğimde beni kabul eden saygı değer hocam Prof. Dr. Abdülbaki GÜNEŞ'e, değerli meslektaşlarım Cahit TURGUT'a ve Nurettin ÇİFTÇİ'ye teşekkürü bir borç bilirim.

Çalışma bizden, başarı yüce Allah'tandır.

Salih TİMUR
Hakkâri- 05.01.2008

KISALTMALAR

a.g.e.	: Adı Geçen Eser
a.g.m.	: Adı Geçen Makale
a.s	: Aleyhi Selam
b.	: İbn
bkz.	: Bakınız
bşk.	: Başkaları
çev.	: Çeviren
D.İ.B.	: Diyanet İşleri Başkanlığı
H.	: Hicri
Hz	: Hazreti
M.	: Miladi
r.a	: Radiyellahu Anh
s.	: Sayfa
s.a.	: Sallallahu Aleyhi Ve Sellem
T.D.V.	: Türkiye Diyanet Vakfı
thk.	: Tahkik
trs.	: Tarihsiz
v.	: Vefatı
yay.	: Yayınevi/Yayını
yy	: Yüzüncü Yıl

GİRİŞ

I. KONUNUN MAHİYETİ

İsminden de anlaşıldığı gibi çalışmamız iki anahtar kavramdan oluşmaktadır. Bu kavramlardan ilki, tarif edilmesi en zor kavramlardan biri olan “inanç” kavramıdır. Bunun temel sebebi herkesin kendi dünya görüşüne bir inanç tanımında bulunmasıdır. Bu sebeple ittifakla kabul edilebilecek “efradını cami, ağyarını mani” bir tanımın yapılması çok zordur. “İnanç” psikolojik açıdan tanımlandığında, “Dış dünyayı idrak etme sonucu zihinde oluşan bir anlayış biçimidir”. Sosyolojik açıdan ise “inanç” toplumsal kabullenme ve benimseme olarak tarif edilir.¹ İnançlar, dini deneyimlerin işlenmiş ve dogmatikleştirilmiş biçimleri olarak da tanımlanır.² İslâmi literatürde ise inanç, "iman" olarak ifade edilir. İmanın niteliği ise genel olarak, “Kalb ile tasdik, dil ile ikrar gereği amel etmek” şeklinde tarif edilmiştir.³

Çalışmamızın diğer anahtar kavramı ise “sapma”dır. Türkçede sapma; zikzak, merminin vardığı nokta ile varması gereken nokta arasındaki mesafe, gelen ışığın kırılan ışıkla yaptığı açı, alışılmış davranışların dışında davranışlara sahip olma, şeklinde tanımlanmıştır.⁴

Kur’ân-ı Kerim’de ise sapma “ضل” veya “ضلال” kelimesi ile ifade edilmiştir. “Dalal veya dalalet” sözlükte; kaybolmak, telef olmak, şaşırarak ve yanılmak anlamlarına gelir. “Dalalet” kavramı, kişinin çölde yolunu kaybetmesi olarak tarif edilmekle beraber, bilerek veya bilmeyerek doğru yoldan az ya da çok ayrılmak, sapmak, ya da azmak şeklinde de tarif edilir.⁵

“Dalalet” maddi ve görülen bir yoldan sapanlar için kullanıldığı gibi, din ve akıl yolundan sapanlar içinde kullanılmıştır.⁶ Dalalet, aynı zamanda hidâyetin ve rüşdün zıddıdır. Araplar mekânını kaybedenler içinde “dalalet” tabirini kullanırlardı.⁷

Kur’ân-ı Kerim’de “ضل” kelimesi; küfür, haktan uzaklaşma, ziyana uğrama, bedbahtlık, iptal, hata, cehalet ve unutanlık gibi farklı anlamlarda kullanılmıştır.⁸

¹ Ali Çelik, *İslâm’ın Kabul Veya Reddettiği Halk İnançları*, Beyan Yay., İstanbul, 1995, s. 17.

² Carl Gustav Jung, *Din Ve Psikoloji*, Trc., Cengiz Şişman, İnsan Yay., İstanbul, 1997, s. 21.

³ Rağıb İsfahani, “iman” *Müfredatü Elfazi’l-Kur’an*, Trc. Abdülbaki Güneş, Mehmet Yolcu, Çıra Yay., İstanbul, 2006.

⁴ Mehmet Doğan, *Büyük Türkçe Sözlük*, Acar Matbaası, İstanbul, 2002, s. 1142.

⁵ İsfahani, “dalal” a.g.e.

⁶ Hüseyin Ece, *İslâm’ın Temel Kavramları*, Beyan Yay., İstanbul, 2000, s. 120.

⁷ İbn Manzur, *Lisanu’l Arab*, Daru’l Mearif, Kahire, trs., s. 2601.

Kur'an-ı Kerim'e göre İnsanların sapmasına neden olan pek çok etkenler vardır. Bu etkenlerin başında şeytan gelmektedir:

*"Onları mutlaka saptıracağım, muhakkak onları boş kuruntulara boğacağım, kesinlikle onlara emredeceğim de hayvanların kulaklarını yaracaklar (putlar için nişanlayacaklar), şüphesiz onlara emredeceğim de Allah'ın yarattığını değiştirecekler" (dedi). Kim Allah'ı bırakır da şeytani dost edinirse elbette apaçık bir ziyana düşmüştür."*⁹

İnsanın ilk savaşı şeytanla olduğu gibi gününüzde de en büyük savaşı şeytana karşı vermektedir. İslâm, kişiyi Allah'a ulaştıran yoldur. Ancak şeytan, Allah'a ulaşmaya çalışanları engellemek için bu yolda pusu kurmuştur. İnsanları "Sırat-ı Müstakim"ın dışındaki tali yollara sevk etmek için büyük gayret sarf etmektedir. Amacına ulaşmak için de insanların zayıf yönlerini yakalamaya çalışır. Bu mücadelede Allah'ın yardımı çok önemlidir. Bunun için insan şeytanın vesveselerine karşı Allah'a sığınmalıdır:

*"Eğer şeytandan gelen kötü bir düşünce seni dürtecek olursa, hemen Allah'a sığın. Çünkü O, işiten, bilendir."*¹⁰

İnsanların sapmasına sebep olan başka bir etkende "heva" dır. Başka bir ifade ile nefsi istek ve arzulardır:

*"Ey Davud! Biz seni yeryüzünde halife yaptık. O halde insanlar arasında adaletle hükmet. Hevâ ve hevese uyma, sonra bu seni Allah'ın yolundan saptırır. Doğrusu Allah'ın yolundan sapanlara, hesap gününü unutmalarına karşılık çetin bir azap vardır."*¹¹

Bir peygamber için "heva" saptırıcı bir etken olabilirken, adeta kendilerini tanrılaştıran diğer insanlar için saptırıcı olamaması düşünülemez. Dolayısıyla vahyin yol göstericiliğini bir kanara bırakan her türlü düşünce ve inanç, "heva" ya tabi olmuş bir sapmadır. Hevasına tabi olanların varacağı nihai nokta ise onu ilahlaştırmaktır:

*"Hevasını kendisine tanrı edinen kimseyi gördün mü? Sen (Resûlüm!) ona koruyucu olabilir misin?"*¹²

⁸ Mukatil b. Süleyman b. Beşir el-Belhi, *el-Eşbah ve'n-Nezair fi'l-Kur'ani'l-Kerim*, thk. Abdullah Mahmud Şehhate, Trc. M. Beşir Eryarsoy, İşaret Yay. İstanbul, 2004, s. 395.

⁹ Nisa, 4/119.

¹⁰ Fusillet, 41/36.

¹¹ Sad, 38/26.

¹² Furkan, 25/49

İnsanların sapmalarına sebep olan diğer bir etken ise ataların batıl inançlarına körü körüne bağlılıktır:

“Onlar dediler ki: Babalarımızı üzerinde bulduğumuz (dinden) bizi döndüresin ve yeryüzünde ululuk sizin ikinizin olsun diye mi bize geldin? Halbuki biz size inanacak değiliz.”¹³

İnsanların sahip oldukları inançları bırakması elbette kolay değildir. Ancak bu inançların sağlam bir temelle dayanması ve mantiki bir izahın olması gerekir. Aksi takdirde körü körüne gösterilen bağlılık, düşünebilen ve tefekkür edebilen insan için bir aşağılanmadır.

Sapmaya sebep olan faktörlerden bir diğeri de cehalettir:

“İsrailoğullarını denizden geçirdik, orada kendilerine mahsus birtakım putlara tapan bir kavme rastladılar. Bunun üzerine: Ey Musa! Onların tanrıları olduğu gibi, sen de bizim için bir tanrı yap! dediler. Musa: Gerçekten siz cahil bir toplumsunuz, dedi.”¹⁴

Yüce Allah insanların cehalet illetinden kurtulmaları için peygamberler ve kitaplar göndermiştir. İnsanların bilimde ve teknikte gösterdikleri ilerleme onların cehaletlerini ortadan kaldırmaz. Bu anlamda en modern toplumlara dahi baktığımız zaman, insanların Yüce Allah’tan başkalarına kulluk ettiklerini ve büyük bir ahlâkî sefalet içinde olduklarını görüyoruz.

Bu etkenlerin dışında da insanların sapmalarına sebep olan birçok faktör sayılabilir. Ancak tüm sapmaların temel sebebi, şeytan, heva, körü körüne taklit ve cehalet olduğu açıktır.

II. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

Araştırmamızın temel amacı Kur’ân Kerim’de zikredilen Yahudilerin, Hıristiyanların ve Müşriklerin sapmalarını belirtip bu sapmaların meydana gelmesine neden olan etkenleri tespit etmektir.

Üzerinde çalıştığımız konunun Kur’ân-ı Kerim’de geniş bir şekilde yer alması ve benzer durumlara düşme olasılığına karşı Hz. Peygamber (s.a.s)’in Müslümanlara uyarıda bulunması, çalışmamızın önemini açıkça ortaya koymaktadır. Bununla beraber ülkemizde yürütülen misyonerlik faaliyetlerinin etkisini asgariye

¹³ Yunus, 12/78.

¹⁴ A’raf, 7/138.

indirmek için, başta Hıristiyanlık olmak üzere, diğer dinlerin temel esaslarına ilişkin Kur'ân-ı Kerim'de yer alan bilgilere başvurmak bir gereklilik olması da çalışmanın önemini artırmaktadır.

III. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Yüce Allah, Kur'ân-ı Kerim'de zikrettiği kıssalar çerçevesinde birçok inanç sapmalarını bize aktarmıştır. Biz çalışmamızda Yahudilerin, Hıristiyanların ve Müşriklerin inanç sapmalarını ele aldık.

Dolayısıyla çalışmamız giriş, üç ana başlık ve sonuçtan oluşmaktadır.

Birinci bölümde Yahudilerin, ikinci bölümde Hıristiyanların, üçüncü bölümde de Müşriklerin inanç sapmalarını ele aldık. Çalışmamız araştırmanın özeti mahiyetindeki sonuç bölümüyle bitmektedir.

Bu çalışmamızda temel referansımız doğal olarak Kur'ân-ı Kerim olmuştur. Bunun dışında Hz. Peygamberin konuyu açıklayıcı nitelikteki hadislerine başvurduk. Her bir âyetin açıklaması için birçok tefsire müracaat ettik. Siyer kitaplarından ve dinler tarihi alanında yazılmış eserlerden yoğun olarak yararlandık. Konuyla ilgili Kitab-ı Mukaddes'in âyetlerini aldık. Konumuzla ilgili kayda değer makalelerden yararlandık. Yüzlerce tefsirin orijinal haliyle aktarıldığı web sitelerine baktık.

Çalışmada yararlandığımız bütün eserler dipnotlarda ve kaynakçada belirtmekle beraber son dönemlerdeki teamüle binaen kaynakçada Kur'ân-ı Kerim verilmeyip alınan âyetlerin süre ve âyet numaralarını dipnotlarda vermekle yetindik. Genel olarak Süleyman Ateşin ve Türkiye Diyanet Vakfının mealinden yararlandık.

Çalışmamızda konu edindiğiniz kesimlerin inançlarını olduğu gibi aktarmakla beraber yer yer tenkitlerde de bulunduk. Ancak tenkitlerimizi ilmi bir temele dayandırmaya özen gösterdik.

BİRİNCİ BÖLÜM

YAHUDİLERİN İNANÇ SAPMALARINI

1- YAHUDİLİK

Yahudiler tarih boyunca farklı karakterleri ve insanlarla olan sorunlu ilişkileri sebebiyle sürekli gündemde kalmışlardır. Kur'ân-ı Kerim'de en fazla bahsi geçen dini cemiyet Yahudilerdir. Bu nedenle biz de öncelikle çalışmamıza, Yahudiler'de meydana gelmiş ve Kur'ân-ı Kerim'de belirtilmiş olan inanç sapmalarını irdelemeye çalışacağız. Hedefimiz doğrudan herhangi bir dini veya o dinin mensupları arasındaki dini tezahürleri araştırmak olmadığından, sadece Kur'ân-ı Kerim'in belirttiği inanç sapmalarını irdelemeye çalışacağız. Kur'ân-ı Kerim'de belirtilen bazı inanç sapmaları bugün olmayabilir, ancak bu sapmalar kesin olarak yaşanmış ve tekrar yaşanması muhtemeldir.

1.1- YAHUDİLİĞE GENEL BİR BAKIŞ

Yahudilik İbrahimi bir gelenekten gelen tek tanrılı (monoteist) bir dindir. Kurucusu olarak kabul edilen Hz. Musa'ya¹⁵ izafeten Yahudiliğe Musevilik de denir. Musevi geleneğine göre Allah, Hz. Musa'ya ahlak, din, ekonomi, hukuk gibi konuları ihtiva eden "Tora"yı vermeden önce İsrail'in ataları ve onların torunları ile ittifak (antlaşma) yapmıştır.¹⁶ Yapılan bu anlaşma Kur'ân-ı Kerim'de şu şekilde geçmektedir:

*"Sizden misak almış ve Tur'u üstünüze yükseltmiştik (ve demiştik ki:) "Size verdiğimizize sınıksız yapışın ve onda olanı (hükümleri sürekli) hatırlayın ki sakınasınız."*¹⁷

Bu nedenle Yahudi geleneğinde bu ahdin özel bir önemi vardır. Yahudi inancıya göre başlarına gelen her türlü felaketin sebebi bu ahde uymamalarıdır.

Yahudilik, Bâbil sürgününden sonra millî bir din haline getirilmiştir. Ancak bu din, tek Tanrı inancına sahip olması ve mukaddes kitaba ve peygamberlere yer

¹⁵ Kesler Fatih, *Kur'an-ı Kerim'de Yahudiler ve Hıristiyanlar*, T.D.V.Y., Ankara, 1995, s. 15.

¹⁶ Kaufmann Francine, *Din Fenomeni*, Trc., Mehmet Aydın, Din Bilimleri Yay., Konya, 2000, s. 90.

¹⁷ Bakara, 2/63.

vermesi sebebiyle millî dinlerden; millileştirilip bir ırka tahsis edilmesi sebebiyle de ilâhî dinlerden farklı bir mahiyet arz etmektedir. Aslında bugünkü Yahudiliğin bir din mi, ırk mı, yoksa millet mi olduğu pek net değildir. Tartışmaya girmeden önce onun kendine has nitelikleri bulunan bir din olduğu, benzerinin bulunmadığı ve bu yüzden de tanımının zor olduğu söylenebilir. Çünkü Yahudilik'te din ve ırk iç içe girmiş olduğundan birini diğerinden ayırmak güçtür.¹⁸ “Ahid”, Yahudilik tarihinde çok önemli bir yere sahiptir. Bu “Ahid”, Tanrı-İsrail-Torah üçlü bağı olup, hiçbir şekilde çözülmez olduğuna inanılan bir bağıdır.¹⁹ Bu anlamda Yahudiliğe “Ahid Dini” de denmektedir. Bu Ahid çerçevesinde Yahudiler kendilerini Allah nezdinde üstün kılınmış, “imtiyazlı bir millet” olarak görürler. İleride açıklayacağımız gibi bu imtiyazın belli şartlara bağlı olarak bir dönem vuku bulduğu Kur’ân-ı Kerim tarafından da desteklenmektedir:

*“Ey İsrailoğulları, size bağışladığım nimetimi ve sizi (bir dönem) âlemlere üstün kıldığımı hatırlayın”.*²⁰

Yahudilik ilâhî kaynaklı dinler arsında mensubu en az olan bir dindir. Mensuplarının çokluğu itibariyle ancak dünyanın 11. dini olabilmiştir. Günümüzde başta İsrail olmak üzere dünyanın çeşitli yerlerinde yaklaşık 15–24 milyon Musevi vardır. Bunun başlıca sebebi Yahudilerin kendilerini seçilmiş bir millet olarak görmeleri ve dinlerini milli bir din haline getirmiş olmalarıdır.²¹ Bu anlayış aynı zamanda İsrail oğullarının kendilerini diğer milletlerden üstün görmelerine de sebep olmuştur. Bunun için Yahudilik, Yahudiler tarafından bir risalet olarak insanlığa sunulmamıştır.²²

İsrailoğullarına ait bir din olarak kabul edilen Yahudiliğin tarihi, aslında Yahudilerin tarihinden başka bir şey değildir. Konumuzla doğrudan bir ilgisi olmadığı için bu konuya detaylı olarak girmeyeceğiz. Ancak şunu söylemek gerekir ki, Yahudilerin gerek esaret dönemlerinde ve gerekse egemen olduğu dönemlerde ciddi olarak dinlerini de mevcut koşullar çerçevesinde²³ şekillendirmişlerdir. Başka bir ifadeyle Yahudilik ve onun evrimi, bu insan gurubunun maruz kaldığı zilletle ve aşağılanmışlıkla²⁴ dolu tarihindeki değişikliklere kesin olarak bağlı kalmıştır.²⁵

¹⁸ Tümer Güney-Abdurrahman, Küçük, *Dinler Tarihi*, Ocak Yay., Ankara, 2002, s. 204.

¹⁹ Kaufmann , *a.g.e.*, s. 90.

²⁰ Bakara, 2/47.

²¹ M. Süreyya Şahin, “Yahudilik” *Şamil İslâm Ansiklopedisi*, Şamil Yay., İstanbul, 1999.

²² En-Nedvi, Ebu’l Hasan Ali, *Rahmet Peygamberi*, Trc., Abdülkerim Özaydın, İz Yay., İstanbul, 2005, s. 17.

²³ Kesler, *a.g.e.*, s.52.

²⁴ Mustafa, İslâmoğlu, *Yahudileşme Temayülü*, Denge Yay., İstanbul, 1998, s. 11.

²⁵ Kaufmann , *a.g.e.*, s. 89.

1.2- YAHUDİLERİN ALLAH İNANCI

Yahudiler genel anlamda Allah'a iman etmekle beraber, tarih boyunca imanlarında samimiyetsiz ve ciddiyetsiz bir tavır takınmışlardır. Yüce Allah'ın kendilerine verdiği nimetlere²⁶ ve gösterdiği onca mucizelere rağmen başta âlimleri olmak üzere Yahudilerin kahir ekseriyeti Yüce Allah'a karşı isyan içeren sorgulayıcı ve pazarlıkçı²⁷ bir tavır takınmışlardır. Yahudilerin Yüce Allah hakkındaki genel tutumları, onların Allah'a iman etmek istemediklerini²⁸ ve onun emirlerine boyun eğmediklerini gösteriyor. Bu bağlamda Yahudilerin Yüce Allah hakkındaki saplantılarını âyetler ışığında şu şekilde sıralayabiliriz:

1.2.1- PUTA TAPMALARI

İsrailoğullarının ilk sapmaları şirke olmuştur. Onlar taştan, tahtadan ve benzeri şeylerden yapılmış putlara tapmayı adet haline getiren bir kavmin putperest dinine meyletmişlerdir.²⁹ Hz. Ali'nin ifadesiyle ayaklarında (mucizevî bir şekilde geçtikleri, Kızıldeniz'in) suyu kurumadan, peygamberine: "O Mısırlıların ilahları gibi, bize de ilahlar yap"³⁰ demişlerdir.

*"İsrailoğullarını denizden geçirdik, orada kendilerine mahsus birtakım putlara tapan bir kavme rastladılar. Bunun üzerine: Ey Musa! Onların tanrıları olduğu gibi, sen de bizim için bir tanrı yap! dediler. Musa: Gerçekten siz cahil bir toplumsunuz, dedi."*³¹

Hz. Musa, Firavun'a ve onunla birlikte olanlara mesajını iletip İsrailoğullarını Mısır'dan çıkarıp denizden geçirinceye kadar yirmi üç sene geçmişti.³² Bir toplumun dönüşümü için kısa olmayan bunca zamana ve peygamberleri tarafından eğitilmelerine rağmen İsrailoğulları özgün ve öncü bir toplum olmayı becerememişlerdir. Putperestliğin tortularını kalplerinde taşıdıkları ve firavunların hâkimiyetleri altında geçirdikleri kölelik hayatının etkilerinden kurtulamadıkları her

²⁶ Bakara, 2/47-59.

²⁷ Bakara, 2/55, Maide, 5/112, A'raf, 7/15.

²⁸ Kesler, *a.g.e.*, s. 78

²⁹ Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır, *Hak Dini Kur'an Dili*, Yenda Yay., İstanbul, 2000, IX. 177.

³⁰ Fâhrü'd-Din er-Râzi, *Mefâtihu'l-Gayb (Tefsir-i Kebir)*, Trc., Heyet, Akçağ Yay., Ankara, XVI. 26-27.

³¹ A'raf, 7/138.

³² Seyyid Kutub, *Fi-Zilal'l Kur'an*, Trc., Komisyon, Dünya Yay., İstanbul, 1991, IX, 408.

hallerinden belliydi.³³ Nitekim Hz. Musa (a.s.) içlerinden ayrılır ayrılmaz İsrailoğulları hemen puta tapmışlardır:

*“Musa'ya kırk gece (vahyetmek üzere) söz vermiştik. Sonra haksızlık ederek buzağıyı (tanrı) edindiniz.”*³⁴

Böylece Hz. Musa'nın uyarısı ve nehyetmesi nedeniyle gerçekleştiremedikleri³⁵ niyetlerini, Hz. Musa'nın gıyabında gerçekleştirmişlerdir. Yüce Allah küfürleri sebebiyle kalplerine buzağı sevgisini koyarak onların basiretlerini köreltmıştır. Çünkü onlar “işittik ve itaat ettik” demeleri gerekirken, “işittik ve isyan ettik” demeyi tercih ettiler.³⁶

Firavun tarafından erkeklerin öldürülmesine engel olamayan bu insanlar Hz. Harun (a.s.)ın uyarılarına rağmen buzağıyı ilah edindiler ve bunun Hz. Musa'nın ilahı olduğunu iddia edecek kadar ileri gittiler:

*“Hakikaten Harun, onlara daha önce şöyle demişti: Ey kavmim! Siz bunun yüzünden sadece fitneye uğradınız. Sizin Rabbiniz şüphesiz çok merhametli olan Allah'tır. Şu halde bana uyunuz ve emrime itaat ediniz. Onlar: Biz, dediler, Musa aramıza dönünceye kadar buna tapmaktan asla vazgeçmeyeceğiz.”*³⁷

Yahudilerin şirke olan yönelimi sadece Hz. Musa'nın dönemiyle sınırlı değildir. Hz. Süleyman'ın vefatından sonra, altından iki buzağı heykeli yapmışlar ve; “ bizi Firavun'un zulmünden kurtaran ilahlar bunlardır” deyip insanları onlara tapmaya çağırmışlardır. Çok az bir kısmı hariç, Yahudilerin büyük bir çoğunluğu buzağı heykeline tapmışlardır.³⁸

Yahudiliğin tarihteki durumu, insanlığın İslâmi tecrübesinin önemli bir kesitini teşkil etmektedir.³⁹Yahudiler tutum ve davranışlarıyla doğrudan veya dolaylı olarak kendilerinden sonraki ümmetleri de etkilemiştir ve etkilemektedirler. Özellikle Hıristiyanların İsa(a.s.)ı “hâşâ” Yüce Allah'ın oğlu olarak telakki etmelerinde ve bilginlerini ilahlar edinmelerinde Yahudilerin büyük bir etkisi olmuştur.⁴⁰ Bu sebeple Hz. Peygamber (a.s.) Yahudileri sürekli gündemde tutmuş ve ümmetini onların tavırlarına benzer tavırlardan sakındırmıştır. Günümüzde yaşanan birçok savaşın

³³ Ebu'l Al'a Mevdudi, *Tefhimu'l Kur'an* Trc., Heyet, İnsan Yay., İstanbul, 199, II, 88.

³⁴ Bakara, 2/51.

³⁵ A'raf, 7/138.

³⁶ Bakara, 2/95.

³⁷ Taha, 19/90-91.

³⁸ İbn. Hazm Ebu Muhammed Ali b. Ahmed ez-Zahiri, *el-Fasl fi'l Milel ve'l-Ehvai ve'n-Nihal*, Daru'l, Cil, Beyrut, I, 295.

³⁹ Ali İzzetbegoviç, *Doğu Ve Batı Arasında İslâm*, Trc., Salih Şaban, Nehir Yay., İstanbul, s. 215.

⁴⁰ Bayraktar Bayraklı, *Yeni Bir Anlayışın Işığında Asrın Kur'an Tefsiri*, Bayraklı yay., İstanbul, 2006, VIII.189.

körükleyicileri Yahudilerdir. Aynı zamanda birçok materyalist fikirlerin de öncüleri Yahudi bilginleridir.⁴¹ Dolayısıyla Rasûlullah (a.s.)'ın bu uyarısının ne denli önem arz ettiğini günümüzde daha iyi anlıyoruz.

Rasûlullah (a.s.) ve beraberindeki mü'minler, Hayber Seferi'nde müşriklerin silahlarını astıkları ve yanında ibadet ettikleri "Zat el-Envat" denilen bir ağaca rastladılar. Müslümanlardan bazıları bunu gördüklerinde: "Ey Allah'ın Elçisi; onların Zat el-Envat'ları olduğu gibi bize de bir Zat el-Envat yap" dediler. Bunun üzerine Allah elçisi: "Allah'a yemin olsun ki, siz Hz. Musa'ya: 'Ey Musa! Onların tanrıları olduğu gibi, sen de bizim için bir tanrı yap' diyenlerin dediklerini söylüyorsunuz. Muhakkak ki siz, sizden öncekilerin yolundan gidiyorsunuz."⁴² diyerek, ümmetini inanç konusundaki muhtemel sapmalara karşı sürekli uyarmıştır.

1.2.2- ALLAH'I AÇIKÇA GÖRMEK İSTEMELERİ

Yahudilerin Allah'a iman noktasındaki samimiyetsizliklerinden bir diğeri de Allah'ı açıkça görmek istemeleridir. İsrailoğullarının bu istekleri samimiyet içermiyordu. Amaç peygamberi güç durumda bırakmaktı. Hz. Musa (a.s.) da Yüce Allah'tan aynı şeyi istemişti.⁴³ İsteklerin gerisindeki niyetleri bilen Yüce Allah, benzer talebe farklı bir şekilde cevap vermişti:

*"Bir zamanlar: 'Ey Musa! Biz Allah'ı açıkça görmedikçe asla sana inanmayız,' demiştiniz de bakıp durur olduğunuz halde hemen sizi yıldırım çarpmıştı."*⁴⁴

Taberî şöyle der: İsrailoğulları, buzağıya tapmalarından dolayı Allah'a tevbe edince, Allah kendisinden özür dilemek üzere buzağıya tapanlardan bir grup erkeği seçip huzuruna getirmesini Hz. Musa'ya emretti. Bunun üzerine Hz. Musa İsrailoğullarının ileri gelenlerinden yetmiş kişiyi seçti. Nitekim Yüce Allah bu hususu şöyle açıklamıştır:

*"Musa, tayin ettiğimiz vakitte kavminden yetmiş adam seçti."*⁴⁵

Musa (a.s.) onlara, oruç tutmalarını, bedenlerini ve elbiselerini temizlemelerini emretti. Onlar da bu emri yerine getirdiler. Hz. Musa onları Tur-ı Sina'ya götürdü. Onlar, Hz. Musa'ya: "Bizim için, Rabbimizden O'nun kelâmını

⁴¹ İzzetbegoviç, a.g.e., s. 216.

⁴² İbni Kesir, İmaduddin Ebul Fida İsmail el-Kureyşi ed-Dimeşki, *Tefsirul Kur'ani'l Azim*, Trc., Bekir Karlığa, Çağrı Yay., İstanbul, 1988, VI. 3074.

⁴³ Nisa, 4/143.

⁴⁴ Bakara, 2/55.

⁴⁵ A'raf, 7/155.

işiteceğimiz şekilde hitap etmesini iste.” dediler. O da: “İsteyeyim” dedi. Hz. Musa dağa yaklaşıncı üzerine bir bulut çöktü, her tarafını kuşatacak şekilde dağı sardı. Bu seçkin grup gelerek bulutun içine girdiler ve secdeye kapandılar. Hz. Musa' ya emir ve nehiyeler veren Yüce Allah'ın kelamını işittiler. Bulut dağılıncı Hz. Musa onlara döndü. Onlar Hz. Musa'ya:⁴⁶

“*Ey Musa, biz Allah'ı açıkça görmedikçe sana asla inanmayacağız.*”⁴⁷ dediler.

1.2.3- ALLAH'A OĞUL İSNAT ETMELERİ

Yahudilerin Allah konusundaki inanç sapmalarından biri de Yüce Allah'a oğul isnat etmeleridir:

“*Yahudiler: "Üzeyir Allah'ın oğludur" dediler; Hıristiyanlar da: "Mesih Allah'ın oğludur" dediler. Bu, onların ağızlarıyla söylemeleridir; onlar, bundan önceki inkâr edenlerin sözlerini taklid ediyorlar. Allah onları kahretsin; nasıl da çevriliyorlar?"*⁴⁸

Yahudilerin bunu söylemelerinin sebebi, Tevrat ile amel etmeyi terk etmeleri, peygamberlerini de öldürmeye başlamalarıdır. Yüce Allah Tevrat'ı aralarından kaldırmış ve sinelerinden silmişti.⁴⁹ Tevrat'ı bilen kalmamış; Tevrat'ı bilenlerin kimi ölmüş, kimi öldürülmüş, kimi de unutmış gitmişti. Nihâyet Tevrat ve Tabut (kutsal emanetlerin bulunduğu sandık) ortadan kaldırılmıştı. Daha sonra Üzeyir (a.s.) yüz senelik ölümden sonra Allah'a yalvarmış ve Tevrat kendisine ilham edilmiştir. Üzeyir (a.s.), İsrailoğullarına gelerek, Tevrat'ı yeniden yazmıştır.⁵⁰ Yazılan bu Tevrat, orijinaliyle olanıyla aynı çıkınca Yahudiler bunu yapanın ancak Allah'ın oğlu olabileceğini iddia ettiler.⁵¹ Ancak Tevrat'ın vahiy veya ilham yoluyla, orijinal haliyle tekrar yazıldığı iddiası sadece Yahudilere aittir.⁵² Genel kanaat ise, Üzeyir (a.s.)'ın İsrailoğulları tarihinde çok önemli bir yeri olan müceddid bir şahsiyet olduğu ve Tevrat'ı hafızasına dayanarak yazdığıdır.⁵³ Onun yazdığı Tevrat da, daha sonra

⁴⁶ Taberi, *a.g.e.*, XII, 140-141.

⁴⁷ A'raf, 7/155.

⁴⁸ Tevbe, 7/30.

⁴⁹ ez- Zemahşeri, Ebu'l Kasım Mahmud b. Ömer, *el-Keşşaf an Hakkaike Ğavamıdi't-Tezil ve Uyuni'l-Akavil fi Vucuhi't-Te'vil*, Mektebetü'l Ağabeykan, Riyad, 1998, III, 33.

⁵⁰ Yazır, *a.g.e.*, IV, 359.

⁵¹ Mevdudî, *Tefhim'l Kur'an*, II, 221.

⁵² Seyyid Kutub, *a.g.e.*, V, 279.

⁵³ İslâmoğlu, *Yahudileşme temayülü*, s. 88.

Suriye-Selevkos Krallığı döneminde Antiokhosn denilen zorba zamanında yok olmuştur.⁵⁴

Hız. Musa'dan sonra İsrailoğulları için en önemli şahsiyet Üzeyir (a.s.)'dir. Üzeyir (a.s.)'ı Allah'ın oğlu olarak kabul edenler Yahudilerin sadece bir kısmıdır. Bazı rivâyetlere göre bunu söyleyen sadece "Fenhas" ismindeki bir Yahudi'dir. "Şüphesiz ki Allah fakirdir. Biz ise zenginiz" diyen de bu kişidir.

Abdullah b. Abbas'a göre ise, Üzeyir(a.s.)'in, Allah'ın oğlu olduğunu söyleyen kişi sadece bir Yahudi değil, bir kaç Yahudi'dir. Bunlar da Selam b. Mişkem, Numan b.Evfa, Şa's b. Kays ve Malik b. Sayf'dır. Bunlar, Resulullah (a.s.)'ın yanına gelip ona: "Biz sana nasıl tâbi olalım? Çünkü sen, bizim kıblemiz olan Kudüs'ü bıraktın. Üzeyir'in, Allah'ın oğlu olduğu inancını da kabul etmiyorsun." demişler ve bunun üzerine bu âyet nazil olmuştur.⁵⁵

Yahudi teolojisine yöneltilen tartışmalı eleştirilerden bir tanesi de, Yahudilerin Allah'a çocuk isnat etmeleridir. Çünkü Yahudiler bunu kabul etmedikleri gibi, bu noktada Hristiyanları da eleştirirler. Kur'ân-ı Kerim'de Hristiyanlara paralel olarak Yahudilerin de Allah'a oğul isnat ettikleri belirtildiğine göre, Kur'ân'ın bu ifadesini nasıl yorumlamak gerekir? Elbette ki, başka kaynaklarda yer almadığı için Kur'ân'ın bu ifadesinin doğruluğunu tartışmak söz konusu olamaz. Kur'ân-ı Kerim de, tüm zamanlarda ve bütün Yahudilerin bunu iddia ettiklerine dair bir ifade kullanmaz.⁵⁶ Genel Yahudi din tarihinde Yahudilerin Allah'a oğul isnat ettiklerine ilişkin bir bilgi olmamakla birlikte, tarihte iz bırakmamış bir Yahudi grubunun böyle bir inanca sahip olduğunu söylemek, salt Kur'ân'ı doğrulama amacıyla girişilmiş bir çaba olarak görülmemelidir. Bilindiği gibi Kur'ân, indiği çevredeki dinî grupların inanç ve davranışlarından söz eder ve onları eleştirir. Kur'ân'ın geçmişteki İsrail peygamberleri döneminde yaşayan Yahudilerden söz eden âyetlerinin dışındaki âyetler, Hız. Muhammed zamanındaki Hicaz bölgesi Yahudilerini muhatap alır. Hicaz Yahudileri ise, dinî kültür bakımından oldukça ileri seviyede olan Irak (Babil) ve Filistin Yahudileriyle mukayese edildiği zaman, Yahudi tarihinde yok sayılacak kadar önemsizdirler. İslâm kaynaklarının dışında onlardan bahseden başkaca kaynak yoktur. Yahudi tarihinde pek fazla önemi olmayan Hicaz Yahudileri Yahudi kaynaklarında hiç yer almamıştır⁵⁷

⁵⁴ Begeny, *Dinleri Tartışmak*, Trc., Ulvi Murat Klavuz, İz. Yay, İstanbul,2005, s. 128.

⁵⁵ Ebu Cafer Muhammed b. Cerir et- Taberi, *Camii'l- Beyan an Te'vili'l Kur'an*, thk. Mahmud Muhammed Şakir, Mektebetu ibn Teymiyye, Kahire, XIV, 202.

⁵⁶ Fahru'd-Din er-Râzi, *Hristiyanlığın Reddine Yönelik Tartışmalar*, Trc., Hidayet Işık, İz.Yay., İstanbul, 2006, s. 23.

⁵⁷ Bernard Lewis, *İslâm Dünyasında Yahudiler*, Trc., B. Sina Şener, İmge Yay., Ankara 1996, s. 90.

İşte Yahudilerin bir kısmı tarafından benimsenen Allah'a çocuk isnat etme inancı, Kur'ân-ı Kerim'de kesin bir şekilde reddedilmekte ve Allah'a karşı büyük bir iftira olarak telakki edilmektedir:

"Allah çocuk edindi" dediler. Hâşâ; O, bundan münezzehdir. Göklerde ve yerde olanların hepsi O'nundur, hepsi O'na boyun eğmiştir." ⁵⁸

Yahudilerin bu iddiaları birçok yönden batıldır:

Yüce Allah'ın dışında kalan bütün varlıklar muhdes olup, muhdes olan bir varlığın ise vacibu'l-vücut olan bir varlığın çocuğu değil ancak mahlûku ve kulu olur. Ayrıca çocuğun babasının cinsinden olması gerekir. Buna bağlı olarak da bazı yönlerden babasına benzemesi ve bazı yönlerden de ayrılması gerekir. Bu sebeple çocukta hem muhdes hem de murekeb iki yönünün olması gerekir ki bu benzerlik Allah için söz konusu değildir. Ayrıca Çocuk, babanın kendi işlerini yerine getirmede âciz kaldığı durumlarda, onun yardımı umulduğu ve yaşlılıkta kendisine ihtiyaç duyulacağı için istenir. Buna göre, çocuk yapmak ancak kendisine fakirlik, acizlik ve ihtiyaç arız olacak kimseler için düşünülür. Bütün bunlar Cenâb-ı Hakk için muhal olunca, Allah'ın çocuk edinmesi de muhal olur.⁵⁹

Netice olarak Yüce Allah *"De ki: O Allah birdir."*⁶⁰ âyeti ile zatında ve hakikatinde tek olduğu gibi, terkinin ve çokluğun bütün çeşitlerinden münezzeh olduğunu bildirmiştir.⁶¹ Bu sebeple, bir insanı konumu ne olursa olsun yarı-tanrısal bir konuma yüceltmek ve mecazî anlamda da olsa Allah'a nispetle onu "oğul" yerine koymak, Allah'a iftira olacağından Yüce Allah onu affedilemez biçimde *"şirk"* kabul⁶² etmekte ve bir inanç sapması olarak telakki etmektedir.

1.2.4- ALLAH'I CİMRİLİKLE İTHAM ETMELERİ

Yahudilerin Allah inancı konusundaki sapmalarından bir diğeri de Yüce Allah'ı cimrilikle itham etmeleridir. Yahudilerin bu sapması Kur'ân'ı Kerim'de şöyle ifade edilmektedir:

"Yahudiler: "Allah'ın eli bağlıdır." dediler. Onların elleri bağlandı ve söylediklerinden dolayı lanetlendiler. Hayır; O'nun iki eli açıktır, nasıl dilerse infak eder. Andolsun, Rabbinden sana indirilen, onlardan çoğunun taşkınlıklarını ve

⁵⁸ Bakara, 2/116.

⁵⁹ Râzi, *Mefâtihu'l-Gayb*, III, 389–390.

⁶⁰ İhlas, 112/1.

⁶¹ Vehbe Zuhayli, *Tefsiru'l-Münir*, Trc., Heyet, Risale Yay., İstanbul, XV, 671.

⁶² Muhammed Esed, *Kur'an Mesajı Meal-Tefsir*, Trc, Cahit Koçak-Ahmet Ertürk, İşaret Yay., İstanbul, 1999, I, 356.

inkârlarını arttıracaktır. Biz de onların arasına kıyamet gününe kadar süreceğ düşmanlık ve kin salıverdük. Onlar ne zaman savaş amacıyla bir ateş alevlendirdilerse Allah onu söndürmüştür. Yeryüzünde bozgunculuğa çalışırlar. Allah ise bozguncuları sevmez.”⁶³

Yahudilerin “Allah’ın eli bağıdır” ifadesiyle neyi kastettikleri ve bu ifadeyi neden kullandıkları konusunda şu görüşler öne sürülmüştür:

“Elin bağı olması ” ifadesi her şeyden önce mecazi olarak cimriliği ifade eden bir tabirdir. Buna karşın “elin açık olması” tabiriyle de cömertlik ifade edilir:

“Elini boynunda bağlanmış olarak kılma, büsbütün de açık tutma. Sonra kınanır, hasret (pişmanlık) içinde kalakalırsın.”⁶⁴

Yahudiler bununla Yüce Allah’ın cimri olduğunu söylemek istemişlerdir. Çünkü Yüce Allah’ın kendilerine verdiği nimetleri her zaman az görmeleri ve onlara şükretmeyerek daha fazla istemeleri⁶⁵ Yahudilerin karakteristik özelliklerindedir. Yüce Allah Yahudilere verdiği nimetlerin sayısız olduğunu hatırlatarak, ⁶⁶ onlara söyledikleri bu çirkin söz nedeniyle beddua etmektedir. Çünkü cimrilik Yüce Allah’ın sevmediği ve kulları için de büyük bir ahlâkî kusur olarak telakki ettiği bir tutumdur.⁶⁷

Bu sözü söyleyen Yahudilerin bir kısmı olduğu halde tüm Yahudilere nispet edilmiştir. Bunun sebebi ise, Yahudi toplumunda sokaktaki adamın dahi bu sözü cahilce tekrarlar hale gelmiş olmasıdır. Genel bir ifadenin kullanılmasının başka bir sebebi de, Yahudi halkının kendisine itibar ettiği bir din adamı veya lider (rivâyete göre Finhâs b. Âzûrâ) tarafından söylenmesi⁶⁸ ve bunun adeta bir ümmetin genel kanaati haline gelmiş olmasıdır.⁶⁹

Yahudilerin bu ifadeyle kastettikleri başka bir anlam ise, Yüce Allah’ın sınırsız bir güce sahip olmadığıdır. Onlar içerisinde, bunu iddia eden bilginlerin görüşlerini benimseyen kimselerin olması muhtemeldir. Bu bilginlere göre, Allah mucip liz-zât(zatından dolayı bir şeyi gerekli kılan)tır. Dolayısıyla sonradan meydana gelen varlıkların meydana gelişi ancak tek bir tarz ve tek bir şekilde mümkün olur. Yüce Allah o şeyleri meydana geldikleri şeklin dışında başka bir

⁶³ Maide, 5/64.

⁶⁴ İsra, 17/29.

⁶⁵ Bakara, 2/61.

⁶⁶ İbrahim, 14/34.

⁶⁷ Toshihiko Izutsu, *Kur’an-da Dini ve Ahlâkî Kavramlar*, Trc, Selahattin Ayaz, Pınar Yay., İstanbul, 2003, s.141.

⁶⁸ Hayreddin Karaman ve bşk., *Kur’an Yolu*, D.İ.B., Yay., Ankara, 2005, II/242–245.

⁶⁹ Zuhayli, *et-Tefsiri’l-Münir*, III, 513–514.

şekilde meydana getirmeye kadir değildir. Binaenaleyh bu bilginlerin görüşünü benimseyen Yahudiler, Allah'ın varlıkları değişik bir şekilde yaratmaya muktedir olmadığı yolundaki görüşlerini, "elinin bağlı olması" olarak ifade etmişlerdir.

Başka bir görüşe göre de, Yahudilerin bu sözü söylemelerinin sebebi Hz. Peygamber'in gönderildiği dönemde, Yahudiler ekonomik olarak en ileri topluluk iken İslâm karşısında prestij kaybına uğrayıp ekonomik olarak sıkıntıya düşmeleridir. İşte bu ekonomik sıkıntıları, onları hidâyete yöneltmesi gerekirken Yüce Allah hakkında kötü zanda bulunarak onu cimrilikle itham etmelerine neden oldu.

Bir diğer görüşe göre ise Yahudilerin bu sözü söylemelerinin sebebi, o gün Müslümanların yaşadıkları maddi sıkıntılardır. Bu sözü söylemekle hem Müslümanlara olan teveccühü kırmayı, hem de Müslümanları alaya alarak morallerini bozmayı amaçlamışlardır.⁷⁰

1.2.5- ALLAH'I FAKİRLİKLE İTHAM ETMELERİ

Yahudilerin inanç konusundaki sapmalarından bir diğeri de Yüce Allah'a izafe ettikleri fakirlik sıfatıdır.

*"Andolsun; 'Gerçek, Allah fakirdir, biz ise zenginiz' diyenlerin sözlerini Allah işitmiştir. Onların bu sözlerini ve peygamberleri haksız yere öldürmelerini yazacağız ve: "Yakıcı olan azabı tadın" diyeceğiz."*⁷¹

Bu hususta Abdullah b. Abbas diyor ki: "Ebubekir es-Sıddik, Yahudilere ait olan ve "Beytü'l-Makdis" diye adlandırılan, Yahudilerin içinde kitap okudukları medreseye girdi. Yahudilerden birçoğunun, âlimleri ve hahamları olan "Finhas" isimli birinin etrafında toplandıklarını gördü. Onun yanında yine, hahamların ileri gelenlerinden biri olan "Eşya" da bulunuyordu. Ebubekir, Finhas'a: "Vay haline ey Finhas, Allah'tan kork ve Müslüman ol. Allaha yemin olsun ki siz, Muhammed'in Allah'ın peygamberi olduğunu ve Allah katından size, doğru olanı getirdiğini biliyorsunuz. Siz onun, yanınızda bulunan Tevrat'ta ve İncil'de yazılı olduğunu görüyorsunuz." dedi. Finhas da Ebubekir'e: "Vallahi ey Ebubekir, bizim Allah'a bir ihtiyacımız yoktur. Biz fakir değiliz. O bize muhtaçtır. Bize göre o fakirdir. O'nun bize yalvardığı gibi biz O'na yalvaramayız. Bizim O'na ihtiyacımız yoktur. O ise bize karşı ihtiyaçsız değildir. Şâyet O'nun bize ihtiyacı olmasaydı, arkadaşınız Muhammed'in zannettiği gibi biz O'na mallarımızı ödünç olarak vermezdik. O,

⁷⁰ er-Râzi, *Mefâtihu'l-Gayb*, IX, 144.

⁷¹ Al-i İmran, 3/181.

(Allah) size faizi yasaklarken, bize faiz veriyor. Şâyet O'nun bize ihtiyacı olmasaydı bize faiz vermezdi." dedi. Bunun üzerine Ebubekir hiddetlendi ve Finhas'ın yüzüne dehşetli bir tokat indirdi ve şöyle dedi: "Hayatım kudret elinde olan Allah'a yemin olsun ki, eğer bizimle sizin aranızda anlaşma olmasaydı ey Allah düşmanı, elbette ki senin boynunu vururdum." Bunun üzerine Finhas, Resulullah'a gitti ve ona : "Ey Muhammet! Bak, arkadaşın bana ne yaptı?" dedi. Resulullah Ebubekir'e: "Seni bunu yapmaya sevk eden sebep nedir?" diye sordu. Ebubekir de dedi ki: "Ey Allah'ın Rasulü, bu Allah düşmanı aşırı bir söz söyledi. Bu zannediyor ki Allah fakir de kendileri zengin. İşte böyle söyleyince sözlerinden dolayı kızdım ve yüzüne vurdum." Finhas bunu inkâr etti. "Ben böyle bir şey söylemedim." dedi. İşte bunun üzerine Yüce Allah Finhas'ı yalanlayıp Ebubekir'i tasdik ederek bu âyeti indirdi.⁷²

Bu konudaki başka bir rivâyette ise şöyledir:

*" Allah'a karşılığını çok arttırma ile kat kat arttıracacağı güzel bir borcu verecek olan kimdir? Allah, daraltır ve genişletir ve siz O'na döndürüleceksiniz."*⁷³ âyetinin nazil olması üzerine buradaki zarif ifadeyi anlamayan veya anlamazlıktan gelen Yahudiler bu âyetle alay etmiş ve "Allah servetini kaybetti, şimdi de kullarından borç istiyor" demişler, bunun üzerine bu âyet inmiştir. Başka bir rivâyete göre ise Bakara suresindeki âyet inince, Yahudiler Hz. Peygamber'e gelerek: "Ey Muhammed! Rabbin fakir mi ki kullarından borç istiyor?" diyerek âyeti hicvetmeye başladılar.⁷⁴

Yahudiler Yüce Allah'ın fakir olduğuna inanmadıkları halde, Yüce Allah'ı alaya almak, fakir mü'minleri şüpheye düşürmek ve yaldızlı sözlerle alt tabakadakileri etkilemek için bunu söylemişlerdir.⁷⁵ Âyette her ne kadar Yahudilerden açıkça söz edilmemişse de, peygamberleri haksız yere öldürenler⁷⁶ âyetinin bağlamında düşünüldüğünde, bundan kastedilenlerin Yahudiler olduğu anlaşılıyor. Peygamberi açıkça öldürenlerin bunu söylemekten de çekinmeyecekleri açıktır.⁷⁷ Bu sözü söyleyen Yahudilerin bir kısmı olmasına rağmen, diğerlerinin de buna rıza göstermeleri sebebiyle bu söz tümünü şamil olacak şekilde ifade edilmiştir.⁷⁸

⁷² et-Taberi, *Camiu'l- Beyan*, VII, 441–442.

⁷³ Bakara, 2/245.

⁷⁴ İbni Kesir, *a.g.e.*, IV, 1496.

⁷⁵ Muhammed Ali Sabuni, *Safvetu't Tefasir*, Daru İhyai't-Turasi'l-Arabî, Beyrut, 2004, I, 207.

⁷⁶ Bakara, 2/61.

⁷⁷ Neseî, Ebul'Berakat Abdullah bin Ahmet, *Medarikü't Tenzi'l- ve Hakaiku't-Te'vil*, Trc, Heyet, Ravza Yay., İstanbul, II. 263.

⁷⁸ Yazır, *a.g.e.*, II, 458.

Sonuç olarak, Yahudilerin bu inanç sapmasının tarihi bir olgu olarak sınırlandırılmayacağı açıktır. İnsanların sebep olduğu menfi durumların faturasını Allah'a kesenler her dönemde olacaktır. Bu psikolojik bir hastalıktır. Esasında Allah'tan başkasına karşı duyulan korkunun kendisi bir hastalık iken, özellikle fakirlik korkusu şeytanın kışkırtmasından kaynaklanan çok ciddi davranış ve tutum bozukluklarına da sebep olan ruhi bir hastalıktır.⁷⁹ İnsanların kendi ellerinin kazandığı dolayısıyla, karada ve denizde ortaya çıkan fesat,⁸⁰ onları tefekkür ve Allah'a yönelmesi gerekirken bunun faturasını Allah'a kestiler. Ehl-i Kitap olması dışında, müşriklerle ruhi benzerlikleri tıpa tıp aynı olan Yahudiler, tutum ve davranışlarıyla müşriklerle aynı tavrı sergilemişlerdir. Bütün değerlendirmelerinde maddiyatı ölçü kabul eden, maneviyatta yer bırakmayan psikolojik bir ruh hali...⁸¹

*"Ve onlara: "Size Allah'ın rızık olarak verdiklerinden infak edin" denildiği zaman, o inkâr edenler iman edenlere dediler ki: " Allah'ın, eğer dilemiş olsaydı yedireceği kimseyi biz mi yedirecekmiz? Gerçekten siz, apaçık bir şaşkınlık içindesiniz."*⁸²

Bu sadist ruh, kâfirin ruh yapısıdır. Allah'ı fakirlikle itham edenlerin ruhu gibi. Müminin ruh yapısı ise, kendileri zaruret içinde bulunsalar bile başkalarını kendilerine tercih eden ve nefislerinin cimriliğinden kendilerini koruyan ruh yapısıdır.⁸³

1.2.6- ALLAH'I YORGUNLUKLA İTHAM ETMELERİ

Yahudilerin Allah inancı konusundaki sapmalarından bir diğeri de kudreti sonsuz ve sınırsız olan Yüce Allah'ı yorgun düşmek, istirahat etmek gibi sıfatlarla nitelendirip, yaratılmışların mahkûm olduğu seviyeye düşürmeleridir. Bu inanç sapması Yahudiler içerisinde en çok kabul edilen ve tezahürü en çok olan sapmadır. Bu sapma bu günkü muharref Tevrat'ta da yerini almıştır.⁸⁴

Hız. Peygamber Medine'ye geldiğinde bunu iddia eden ve bu konuda Hız. Peygamberle tartışan Yahudiler olmuştur. İbn-i Abbas'tan gelen bir rivâyette, Yahudiler Resulullah (s.a.)'a gelip ona göklerin ve yerin yaratılmasını sordular. Bunun üzerine Resulullah (s.a.) şöyle buyurmuştur: "Allah Tealâ yeryüzünü pazar ve

⁷⁹ İsrâ, 17/31.

⁸⁰ Rum, 29/41.

⁸¹ Bayraklı, a.g.e., IX, 283.

⁸² Yasin, 36/47.

⁸³ Haşr, 59/9.

⁸⁴ Bkz, *Kitab-ı Mukkades*, Yalçın Ofset, İstanbul, 1993, Cıkış, III/117.

pazartesi günleri yaratmıştır. Salı günü dağları ve dağlardaki faydalı şeyleri, çarşamba günü ağaçları, suyu, şehirleri, medeniyetleri ve harabeleri, perşembe günü ise gökyüzünü yaratmıştır. Cuma günü yıldızları, güneşi ve ayı yaratmış, geriye son üç vakit kalmıştır. Birinci vakitte ölümlü olan mahlûkların ölünceye kadarki ecellerini takdir etmiş, ikinci vakitte insanların istifade edeceği her şeyden afeti kaldırmış, üçüncü vakitte ise Âdem (a.s.)'ı yaratıp cennete koymuş ve şeytana Âdem (a.s.)'a secde etmesini emretmiş, en son vakitte de onu cennetten çıkarmıştır. "Yahudiler 'Sonra ne oldu, ya Muhammed!' deyince Resulullah (s.a.s): 'Sonra Allah arşa istiva etmiştir. (arşı kuşatmıştır) ' buyurdu. Yahudiler: "Doğru söyledin, ama tamamını söyleseydin ya! Sonra da Allah dinlenmiştir." demeleri üzerine Resulullah (s.a.) buna çok kızdı. Bunun üzerine:

*"Andolsun ki gökleri, yeri ve bu ikisi arasında bulunanları altı günde yarattık. Bize yorgunluk da dokunmadı."*⁸⁵ âyeti nazil oldu.⁸⁶

Hasen ve Katade'den gelen başka bir rivâyette ise; Yahudiler Allah mahlûkatı altı günde yaratmış yedinci günde dinlenmiştir deyince, Allah Tealâ söz konusu âyeti indirmiştir. Bu yedinci gün cumartesi günüdür. Yahudiler bu günü dinlenme günü diye isimlendirmektedir.⁸⁷

Yüce Allah birçok âyette; göklerin ve yerin yaratılışından bahsetmektedir. Ancak bunların hiç birisinin kendisi için zor olmadığını, bir şeyin var olması için "ol" demesinin yeterli olduğunu⁸⁸ ve her şeyin isteyerek veya istemeyerek O'na boyun eğdiğini⁸⁹ belirtmiştir. Yaratma konusunda Yüce Allah'ın kudretinde herhangi bir eksiklik veya kaos düşünülemez⁹⁰ gibi, yaratıklara arız olan yorgunluk gibi herhangi bir zaafı da nitelendirilemez.⁹¹

1.2.7- ALLAH'I KİŞİLEŞTİRMELERİ

Yahudilerin Yüce Allah'ı kişileştirerek beşerin seviyesine indirilmesi bu günkü muharref Tevrat'ın birçok âyetinde açıkça zikredilmiştir. Bu saplantının

⁸⁵ Kaf, 50/38.

⁸⁶ et-Taberi, *Camiu'l- Beyan*, XXI, 465.

⁸⁷ Kurtubi, Ebu Abdillah Muhammed b. Ebibekir, *el-Cami li Ahkami'l-Kur'an*, Müesseset'ü-Risale, Beyrut, 2006, XIX, 460.

⁸⁸ Yasin, 36/82.

⁸⁹ Fusilet, 41/11.

⁹⁰ Furkan, 25/2.

⁹¹ Ahkaf, 46/33.

başında Yüce Allah'ın (hâşâ) bir insanla güreşmesi iddiası gelir. Bu iddiaya göre Hz. Yakup(a.s.) Allah ile güreşmiştir:

“Ve Yakub yalnız başına kaldı ve seher söküncüye kadar bir adam onunla güreşti. Ve onu yenmediğini görünce, uyluğunun başına dokundu ve onunla güreşirken Yakub'un uyluk başı incindi. Ve dedi: Bırak gideyim, çünkü seher vakti oluyor. Ve dedi: Beni mübarek kılmadıkça seni bırakmam. Ve ona dedi: Adın nedir? Ve o dedi: Yakub. Ve dedi: Artık sana Yakub değil ancak İsrail denilecek; çünkü Allah ile insanlarla uğraşıp yendin. Ve Yakub sorup dedi: Rica ederim, adını bildir. Ve dedi: Adımı niçin soruyorsun? Ve orada onu mübarek kıldı. Ve Yakub o yerin adını Peniel koydu; çünkü Allah'ı yüz yüze gördüm ve canım sağ kaldı, dedi.”⁹²

Yüce Allah bu mantıksız iddiayı cevap vermeye bile değer bulmamıştır. Musa (a.s.)'ın Yüce Allah'ı görmek istemesi üzerine, Yüce Allah'ın dağa tecelli etmesi ve dağın param parça⁹³ olması elbette Yahudilerin muttali olduğu bir gerçektir. Bu gerçeğe rağmen Yahudiler böyle bir saplantıdan kendilerini koruyamamıştır.

Yahudilerin diğer bir saplantıları ise Yüce Allah'ın yaptıklarından pişman olduklarını iddia etmeleridir. Bu iddia muharref Tevrat'ta da yerini almıştır:

“Ve Rab gördü ki, yeryüzünde adamın kötülüğü çoktu ve her gün yüreğinin düşünceleri ve kuruntuları ancak kötü idi. Ve Rab yeryüzünde adamı yarattığına pişman oldu ve yüreğinde acı duydu. Ve Rab dedi; Yarattığım adamı ve hayvanları, sürünenleri ve göklerin kuşlarını toprağın yüzü üzerinden sileceğim; çünkü onları yarattığıma pişman oldum”⁹⁴

Yahudilerin bu inancı, ilmi ve kudreti sınırsız olan Yüce Allah'a karşı ne kadar cahil davrandıklarının bir göstergesidir. Zira Yüce Allah'ın, yaratıkları üzerindeki hükümlerini devamlı olduğu gibi, dilediğini yok etmeye de he zaman kadirdir.

*“Allah, yedi göğü ve yerden de onların benzerini yarattı. Emir, bunların arasında durmadan iner; sizin gerçekten Allah'ın her şeye güç yetirdiğini ve gerçekten Allah'ın ilmiyle her şeyi kuşattığını bilmeniz, öğrenmeniz için.”*⁹⁵

Bu sapma, adeta Yüce Allah'ın yarattıkları üzerinde hükümlerinin kalmadığına ilişkin bir inanç sapmasıdır. Oysa Yüce Allah dileseydi bütün insanlar iman ederdi:

⁹² Tekvin, XXXIII/24.

⁹³ A'raf, 7/143.

⁹⁴ Tekvin, 6/ 5-7.

⁹⁵ Talak, 65/12.

“Eğer Rabbin dileyseydi, yeryüzündekilerin tümü, topluca iman ederdi. Öyleyse, onlar mümin oluncaya kadar insanları sen mi zorlayacaksın?”⁹⁶

Ama hikmetine binaen insanlara iyiliği ve kötülüğü ilham edip⁹⁷ hidâyeti veya sapıklığı seçmeyi insanların seçimine bırakmıştır. Yüce Allah dilediğini yok etmeye ve onun yerine başka kimseleri getirmeye elbette kadirdir:

*“Eğer dilerse, ey insanlar, sizi giderir (yok eder) ve başkalarını getirir. Allah, buna güç yetirendir”.*⁹⁸

Yüce Allah’ın, kullarının günah işlemesine rıza göstermediği ve onların hayır işlerinden dolayı zatının bildiği şekliyle sevindiği gerçektir. Ancak bu gerçeğe beraber Yüce Allah’ın yarattıklarından dolayı pişmanlık duyması her şeyden önce işin sonucunu kestirmeyen bir zaaf olacağından, Yüce Allah için bu söz konusu olamaz.

1.3-YAHUDİLERDE MELEK İNANCI

Melek inancı, başta semavi dinler olmak üzere birçok inançta vardır. Yahudiler meleklerin Allah’ın emrinde olan manevi varlıklar olduklarına inanırlar. Görevleri itibariyle onları, İslâm inancıyla uygunluk arz eden bir takım kategorilere ayırırlar.⁹⁹ Ancak gaybi konular olması ve mahiyetleri hakkında sınırlı bilgi verilmiş olması nedeniyle melek inancı konusunda birçok yanlış telakkiler ortaya çıkmıştır. İnanç sapması olarak belirttiğimiz bu yanlış telakkilerin en önemlisi Yahudilerde meydana gelmiştir. Çünkü Yahudiler bu inancı vahyi inkâr etmelerinin bir sebebi olarak ileri sürmüşlerdir. Zira onlar meleklerin önde geleni olan ve Allah’ın övgüsüne mazhar olan Cebrail(a.s.)’ı düşmanları olarak kabul etmişler ve kendileri de ona düşman olmuşlardır.¹⁰⁰

Bu hususta Şehr b. Havşeb, Abdullah b. Abbas’ın şunları söylediğini rivâyet etmektedir:

Bir gün Yahudilerden bir topluluk Rasulullah'a geldi ve ona: "Ey Ebu'l Kasım, sana, Peygamber olmayanın bilemeyeceği bazı hususlar soracağız, sen onları bize bildir" dediler. Rasulullah da: "Dilediğinizi sorun fakat siz bana, Allah'ı şahit tutarak yemin edin ve Yakup(a.s.)'ın oğullarından aldığı ahdî verin ki, eğer ben

⁹⁶ Yunus, 10/99.

⁹⁷ Şems, 91/8.

⁹⁸ Nisa, 4/133.

⁹⁹ Ekrem Sarıkçıoğlu, *Başlangıçtan Günümüze Dinler Tarihi*, Fakülte Kitap Evi, İsparta, 2004. s. 265.

¹⁰⁰ Bkz. Tekvir, 81/19.

sizlere doğru olduğunu bildiğiniz şeyleri söyleyecek olursam, Müslüman olup bana uyacaksınız." dedi. Yahudiler: "Sana bu sözü veriyoruz," dediler. Resulullah: "Şimdi dilediğinizi sorun." dedi. Yahudiler: "Sana soracağımız şu dört hususu bize bildir: Tevrat inmeden önce Yakub'un kendisine haram kıldığı yemek hangisidir? Söyle bize, erkeğin suyu (menisi) nasıl, kadının suyu nasıldır? O sudan erkek çocuk nasıl olur? Yine söyle bize, ümmi olan Peygamberin, meleklerden velisi kimdir?" dediler. Rasulullah: "Şâyet ben size bu şeyleri bildirecek olursam bana uyacağınıza dair Allah'a ahd ve misak eder misiniz? dedi. Onlar da Rasulullah'ın istediği kadar ahd u misakta bulundular. Resulullah: "Musa (a.s.)'a Tevrat'ı indiren Allah hakkı için söyleyin. Yakup(a.s.)'ın ağır bir şekilde hastalandığını, hastalığının uzun sürdüğünü, bu yüzden Allah'a yemin ederek, eğer Allah onu bu hastalığından kurtaracak olursa yiyeceklerin ve içeceklerin en sevimli olanını kendisine yasaklayacağına dair bir adakta bulunduğunu, Yakub'a yiyeceklerin en sevimlisinin deve eti olduğunu içeceklerin en sevimlisinin de deve sütü olduğunu biliyor musunuz?" dedi. Onlar da: "Allah için evet, biliyoruz." dediler. Resulullah tekrar sordu: "Musa'ya Tevrat'ı indiren Allah hakkı için söyleyin. Sizler, erkeğin suyunun beyaz ve katı, kadının suyunun ise sarı ve ince olduğunu, bu sulardan hangisi diğerine galip gelirse çocuğun, Allah'ın izniyle onun cinsinden ve benzerinden olduğunu, eğer erkeğin suyunun kadının suyuna galip gelirse; Allah'ın izniyle çocuğun erkek, kadının suyu erkeğin suyuna galip gelirse, Allah'ın izniyle çocuğun kız olacağını biliyor musunuz?" Yahudiler: "Allah için evet, biliyoruz" dediler. Resulullah da buyurdu ki: "Ey Allah'ım! Sen bunlara şahit ol." Yine Musa'ya Tevrat'ı indiren Allah hakkı için söyleyin bana, sizler bu ümmi peygamberin gözlerinin uyuduğunu, kalbinin ise uyumadığını biliyor musunuz?" dedi. Yahudiler: "Allah için evet, biliyoruz." dediler. Rasulullah buyurdu ki: "Ey Allah'ım sen şahit ol." Yahudiler: "Şimdi sen, meleklerden kimin senin samimi dostun olduğunu söyle. İşte o zaman seninle beraber oluruz veya senden ayrılırız." dediler. Resulullah: "Şüphesiz ki benim meleklerden en yakın dostum Cebrail'dir. Allah, hiçbir peygamber göndermemiştir ki onun yakın dostu Cebrail olmamış olsun." buyurdu. Yahudiler: "İşte şimdi o melek hususunda senden ayrılıyor. Şâyet senin meleklerden olan dostun ondan başka birisi olsaydı elbette ki sana uyar ve seni tasdik ederdik, dediler. Resulullah: "Sizin, Cebrail'i tasdik etmenize mani olan nedir?" dedi. Onlar da: "O bizim düşmanımızdır." dediler.¹⁰¹

Konuyla ilgili başka bir rivâyette ise Hz. Ömer(r.a)'in Medine'nin yukarı tarafında bir tarlası vardı ve yolu Yahudilerin dersanelerinin önünden geçirdi. Hz.

¹⁰¹ İbni Kesir, *a.g.e.*, 2/432.

Ömer ara sıra onların yanına oturur ve onları dinlerdi. Bir gün onlar: "Ya Ömer! Seni sevdik. Senin hakkında çok ümitliyiz" dediler. Hz. Ömer de: "Allah'a yemin ederim ki, sizi sevdiğim için yanınıza gelmiyorum ve dinim hakkında şüphelendiğim için size soruyor değilim. Ben sizin yanınıza Hz. Muhammed (s.a.s)'in peygamberliği hususunda basiretim artsın ve O'nun alâmetlerini sizin kitabınızda göreyim diye geliyorum" dedi ve sonra onlara Cebrail (a.s.)'i sordu. Onlar: "O, bizim düşmanımızdır. Hz. Muhammed'i bizim sırlarımızdan haberdar ediyor. O, her türlü azap ve zelzelenin sahibidir. Mikail (a.s.) ise bolluk ve barış getirir" dediler. Bunun üzerine Hz. Ömer onlara: "Bu iki meleğin Allah katında dereceleri nedir?" diye sorunca onlar: "Bu ikisi Allah'a en yakın makamdadırlar. Cebrail Allah'ın sağında, Mikail ise solundadır. Mikail Cebrail'in düşmanıdır." dediler. Hz. Ömer de: "Şâyet sizin dediğiniz gibi ise o ikisi birbirine düşman olmaz ve siz eşekten daha ahmaksınız. Onlardan birine düşman olan diğerine de düşman olmuş olur. Onların ikisine düşman olan da Allah'a düşmanlık beslemiş olur" dedi. Sonra Hz. Peygamber (s.a.s)'in yanına döndü ve Cebrail (a.s.)'in kendisinden önce şu âyetleri indirdiğini gördü.

"De ki: "Cibril'e kim düşman ise, (bilsin ki) gerçekten onu (Kitabı), Allah'ın izniyle kendinden öncekileri doğrulayıcı ve müminler için hidâyet ve müjde verici olarak senin kalbine indiren O'dur. Her kim Allah'a, meleklerine, elçilerine, Cibril'e ve Mikail'e düşman ise, artık şüphesiz Allah da kâfirlerin düşmanıdır."¹⁰²

Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.s.); "Allah'a yemin olsun ki, ya Ömer, Rabbin sana muvafakat etti" dedi. Hz. Ömer de: "Yemin olsun ki bundan sonra sen beni din hususunda taştan daha kuvvetli göreceksin" dedi.¹⁰³

Yahudilerin Cebrail(a.s.)'a düşman olmalarının başka bir sebebi olarak da şunu ileri sürerler: Allah Teâlâ, Peygamberimize, Buhtunnâsır adında bir kralın zamanında Beyt-i Makdis'in yıkılacağını vahyetmiş ve o adamın vasıflarını bize bildirmişti. Biz onu araştırdık ve (bir çocuk olarak onu) bulduk. Onu öldürmek için adamlar gönderdik. Bunun üzerine Cebrail (a.s.): "Eğer Allah sizi bunu öldürmeye musallat kılmış ise, Beyt-i Makdis'i harab edeceğini haber verdiği adam bu olmamış olur. Ki o zaman bunu öldürmede bir fayda yoktur" dedi. Sonra o çocuk büyüdü, kuvvetlendi, kral oldu, bize karşı savaştı, Beyt-i Makdis'i yıktı ve birçoğumuzu öldürdü. İşte bundan ötürü biz, Cebrail'i düşmanımız sayarız. Mikail'e gelince, o da Cebrail'in düşmanıdır" dediler.¹⁰⁴

¹⁰² Bakara, 2/97-98.

¹⁰³ Zemahşeri, a.g.e., I, 301.

¹⁰⁴ Razi, Mefatihü'l Gayab, III, 239.

Ancak Yahudilerin Cebrail'(a.s.)'a olan bu düşmanlığın asıl sebebi, onun aracılığıyla vahyin Yahudilerden olmayan Hz. Muhammed (a.s.)'a gönderilmiş olmasıdır.

Meleklerin varlığına inanmak İslâm'ın temel esaslarından biridir.¹⁰⁵ Kur'ân-ı Kerim'de mümin olmanın en önde gelen niteliklerinin başında gayba iman zikredilmiştir.¹⁰⁶ Meleklerin varlığını inkâr etmek Allah'ı, elçisini ve kitaplarını inkâr etmekle birlikte zikredilmiştir:

*“Ey iman edenler, Allah'a, elçisine, elçisine indirdiği kitaba ve bundan önce indirdiği kitaba iman edin. Kim Allah'ta, meleklerini, kitaplarını, elçilerini ve ahiret gününü inkâr ederse, şüphesiz uzak bir sapıklıkla sapmıştır.”*¹⁰⁷

Netice olarak meleklerle düşmanlık gütmek, melek inancında küfür derecesinde bir sapmadır. Peygamberlerin arasını ayırmak nasıl ki küfür ise¹⁰⁸ meleklerin arasını da ayırmak küfürdür. Melekler Allah'ın emri olmadan hiçbir davranışta bulunmadıkları gibi¹⁰⁹ Allahın izni olmadan kimseye de vahiy indirmezler.¹¹⁰ Hangi sebeple olursa olsun meleklerin arasını ayırmak suretiyle bazısını dost, bazısını düşman olarak telakki etmek Kur'ân-ı Kerim'de küfür olarak ifade edilmiştir:

*“Her kim Allah'a, meleklerine, elçilerine, Cibril'e ve Mikail'e düşman ise, artık şüphesiz Allah da kâfirlerin düşmanıdır.”*¹¹¹

1.4- YAHUDİLERİN KİTAP İNANCI

İslâm'ın temel esaslarından birisi de gerek Kur'ân-ı Kerim'e, gerekse Kur'ân-ı Kerim'den önce indirilen kitaplara iman etmektir.¹¹² Yahudiler de Tanah olarak isimlendirdikleri Tevrat'ı ve hahamların nesilden nesile naklettikleri Talmud'u kutsal kitap olarak kabul ederler. Yahudiler sahip oldukları kutsal kitaplar sayesinde İslâm'ın doğduğu ilk yıllarda, çevresindeki müşriklerin nezdinde daha bilgili ve daha itibarlı insanlardı. Ancak Kur'ân-ı Kerim'in nüzülüyle beraber onların kitap inancı konusundaki sapmaları da ortaya çıkmaya başladı. Yahudiler, her ne kadar kitap ehli

¹⁰⁵ Bakara, 2/285.

¹⁰⁶ Bakara, 2/3.

¹⁰⁷ Nisa, 4/236.

¹⁰⁸ Nisa, 4/250.

¹⁰⁹ Enbiya, 21/27.

¹¹⁰ Meryem, 19/64.

¹¹¹ Bakara, 2/98.

¹¹² Bakara, 2/4.

olsalar ve bu sebeple kendilerine farklı bir konum atfetseler de, Kur'ân-ı Kerim'in sert eleştirilerine maruz kalmışlardır.

Yahudiler, tarihi süreç içerisinde kitaplarına karşı gösterdiği yanlış tutumu Kur'ân-ı Kerim'e karşı da göstermişlerdir. Sahip oldukları bilgileri kendilerini hakka yöneltmek için kullanmamışlardır. Kendi yanlışlarını düzelten ve gizlediklerini açıklayan Kur'ân-ı Kerim'e karşı inkârcı bir tavır sergilemişler ve içinde buldukları duruma razı olmuşlardır.¹¹³ Bu anlamda Yahudilerin kitap inancı konusunda birçok sapmaları olmuştur.

1.4.1- ALLAH'IN ÂYETLERİNİ İNKÂR ETMELERİ

Yahudiler başta Kur'ân-ı Kerim olmak üzere, diğer bazı peygamberlere verilen ilâhî kitapları inkâr ederler.¹¹⁴ Bununla beraber, inandıkları kitapların da kendi nefislerine uymayan kısımlarını çarpıtmak suretiyle inkâr etmişlerdir. Dolayısıyla Yahudilerin peygamberimize karşı takınmış oldukları olumsuz tutum, bu türden tutumlarının ne ilki, ne de sonuncusudur. Onlar hakka karşı çıkmayı ve Yüce Allah'a verdikleri sözlerden dönmeyi, Yüce Allah'ın dinini bir yana bırakarak nefislerinin arzularını ilah edinmeyi, sürekli günah işlemeyi, hakka çağıranlara saldırmayı, hak çağırısına düşmanca karşılık vermeyi huy ve gelenek haline getirmişlerdir.¹¹⁵

“Hani İsrailoğulları’ndan, “Allah’tan başkasına kulluk etmeyin, anneye-babaya, yakınlarla, yetimlere ve yoksullara iyilikle davranın, insanlara güzel söz söyleyin, namazı dosdoğru kılın ve zekatı verin” diye misak almıştık. Sonra siz, pek azınız hariç, döndünüz ve (hâlâ) yüz çeviriyorsunuz. Hani sizden “Birbirinizin kanını dökmeyin, birbirinizi yurtlarınızdan çıkarmayın” diye misak almıştık. Sonra sizler bunu onaylamıştınız, hâlâ (buna) şahitlik ediyorsunuz. Sonra (yine) siz, birbirinizi öldürüyor, bir bölümünüzü yurtlarından sürüp-çıkartıyor ve günah ve düşmanlıkla aleyhlerinde ittifaklar kuruyor ve size esir olarak geldiklerinde onlarla fideleşiyordunuz. Oysa onları çıkarmanız, size haram kılınmıştı. Yoksa siz, Kitabın bir bölümüne inanıp da bir bölümünü inkâr mı ediyorsunuz? Artık sizden böyle yapanların dünya hayatındaki cezası aşağılık olmaktan başka değildir; kıyamet gününde de azabın en şiddetli olanına uğratılacaklardır. Allah, yaptıklarınızdan gafil değildir”¹¹⁶.

¹¹³ Kesler, a.g.e., s. 92.

¹¹⁴ Maide, 5/70.

¹¹⁵ Seyyid Kutub, a.g.e., III, 336.

¹¹⁶ Bakara, 2/83-85.

Yahudiler sıhhatine inandıkları Tevrat'ın hükümlerinden bir kısmını inandıkları halde, arzularına uymadığı gerekçesiyle uygulamamışlardır.¹¹⁷ Kur'ân'ı Kerim'in inkâr olarak ifade ettiği âyetlerin hükmünün uygulanmaması yaklaşımı, Yahudilerin en büyük sapmalarındandır. Yahudiler bu sapma neticesinde bireysel ve toplumsal hayattın hiçbir aşamasında samimiyetle Allah'ın kitabının hükmüne başvurmamıştır.

1.4.2- ALLAH'IN ÂYETLERİNİ TAHRİF ETMELERİ

Yahudilerin dini sapmalarının başında âyetleri tahrif gelir. Bu sapma neticesinde Yahudiler âyetleri gerek mana, gerekse metin yönünden tahrif etmeye yeltenmişlerdir. İnanırları Tevrat'a karşı sorumluluklarını yerine getirmemiş olan Yahudilerden, İncil ve Kur'ân karşısında farklı bir tutum sergilemeleri beklenemez. Zira Hz. Musa (a.s.) döneminde Tevrat yazılmıştı ve Yahudiler onu korumak ve ezberlemekle mükelleftiler. Ancak Yahudilerden hiç kimse Tevrat'ı ezberlemediği gibi onun yazılı nüshalarını da koruyamamıştır.¹¹⁸ İleride açıklayacağımız gibi Hz. Musa (a.s.)'dan asırlar sonra sıhhati tartışılır bir şekilde Tevrat yeniden yazılmıştır. Dolayısıyla düşmanlarının eliyle tahrif edilmiş olan Tevrat, Yahudilerin eliyle de tahrif edilmeye devam edilmiştir. Kendi kitaplarında bu tahrifi meydana getirmiş olan Yahudiler, diğer kutsal kitaplara karşı da benzer bir tavır sergilemişlerdir. Bu tahrifin Kur'ân-ı Kerim'e yönelik olanının başında; müspet mâna ve değer ifade eden kelimeler alınarak, ya ses benzerliğinden veya kelimelerin diğer mânalarından yararlanılıp olumsuz, kötü, aşağılayıcı maksatlarla kullanılması gelir. Meselâ "râinâ" kelimesi Arapça'da "Bizi gözet, durumumuzu göz önüne alarak konuş..." manasına gelir. Müminler bu kelimeyi olumlu bir manada kullanmışlardır. Hz. Peygamber'den, onun söylediklerini iyi anlamaları ve yerine getirebilmeleri için durumlarını gözeterek konuşmasını, açıklamalarını buna göre yapmasını istirham etmişlerdir. Yahudiler ise, İbrânîce'de ses itibariyle bu kelimeye benzeyen ve "ahmak, kalın kafalı" gibi mânalara gelen "râûnâ" kelimesinin mânasını kastederek "râinâ" demektedirler. Tahrifin diğer şekilleri kelimelerin yerlerini değiştirmek, kelimeleri başkalarıyla değiştirmek ve lafızla alâkası olmayan veya kastedilme ihtimali çok uzak bulunan manalar vererek sözü asıl manasından saptırmak suretiyle yapılmaktadır:

“Yahudilerden bir kısmı kelimeleri yerlerinden değiştirirler, dillerini eğerek, bükerek ve dine saldırarak (Peygambere karşı) "İştittik ve karşı geldik", "dinle,

¹¹⁷ İbni kesir, *a.g.e.*, II, 408.

¹¹⁸ Muhammed Abduh, *Tefsiru'l Kur'ani'l Hakim*, Daru'l -Menar, Kahire, 1947, VI, 283.

*dinlemez olası", "râinâ" derler. Eğer onlar "İştittik, itaat ettik, dinle ve bizi gözet" deselerdi şüphesiz kendileri için daha hayırlı ve daha doğru olacaktı; fakat küfürleri (gerçeği kabul etmemeleri) sebebiyle Allah onları lânetlemiştir. Artık pek az inanırlar."*¹¹⁹

*"Onlardan öyleleri vardır ki, dillerini kitaba doğru eğip bükerler, siz onu (bu okur göründüklerini) kitaptan sanasınız diye. Oysa o kitaptan değildir. "Bu Allah katındandır" derler. Oysa o, Allah katından değildir. Kendileri de bildikleri halde Allah'a karşı (böyle) yalan söylerler."*¹²⁰

Bir kısım Yahudiler ve Hıristiyanlar tahrifin bütün şekillerini yapmışlardır. Kitapların metnini değiştirdikleri gibi metinden kastedilen anlamı da değiştirmişlerdir.¹²¹ Böylece icat ettikleri dini icatlara ve teorilere uygun olmayan kelime ve cümleleri değiştirerek, insanları zihni hatalara ve yanlış inançlara yöneltmişlerdir.¹²² Böylece hem kendilerini aldatmışlar, hem de başkalarını saptırmak istemişlerdir. Kötü niyetle davranan, hidâyet karşısında sonuna kadar direnen kâfirler, akıl ve iradelerini böyle kullandıkları için ilâhî lanete müstehak olmuşlardır, lanetlenmişlerin ise inanmaları beklenemez.¹²³ Bu tahrifler neticesinde başta Yüce Allah olmak üzere, O'nun gönderdiği peygamberlere birçok iftiralar atmışlardır. Bu iftiraların başında Yüce Allah'ın (hâşâ) eşler edinmesi,¹²⁴ Hz. Nuh (a.s.)'in kızlarıyla zina etmesi,¹²⁵ Hz. Harun'un put yaptığı iddiaları¹²⁶ gelir.

Yahudiler kasten Allah'ın Tevrat'taki kelamını değiştiriyor ve onu, Allah'ın kast ettiğinin dışında tefsir ediyorlar. Yüce Allah'ın söylemediklerini Allah'a isnat ediyorlar.¹²⁷ Nitekim Hz. Muhammed (s.a.v.)'in kendi kutsal kitaplarındaki vasıflarını, recim hükümlerini ve daha başka şeyleri değiştirmişlerdir.¹²⁸

"Sözleşmelerini bozmaları nedeniyle, onları lanetledik ve kalplerini kaskatı kıldık. Onlar, kelimeleri konuldukları yerlerden saptırırlar. (Sık sık) Kendilerine hatırlatılan şeyden (yararlanıp) pay almayı unuttular. İçlerinden birazı dışında,

¹¹⁹ Nisa, 4/46.

¹²⁰ Al-i İmran, 3/78.

¹²¹ Karaman ve bşk., *Kur'an Yolu*, I, 77-78.

¹²² Mevdudi, *Tafhim*, a.g.e., I, 273.

¹²³ *Kur'an Yolu*, II, 59.

¹²⁴ Tekvin, 6/2.

¹²⁵ Tekvin, 19/30-36.

¹²⁶ Çıkış, 32/1-6.

¹²⁷ İbni Kesir, a.g.e., V, 2169.

¹²⁸ Sabuni, a.g.e., I, 233.

*onlardan sürekli ihanet görür durursun. Yine de onları affet, aldırış etme. Şüphesiz Allah, iyilik yapanları sever”.*¹²⁹

Dünyayı ahirete tercih etmek Yahudilerin en belirgin vasfıdır. Dünya tutkusu ruhlarını o derece sardı ki, Allah katındaki sorumluluklarını unuttular. İstediklerini yapabilmek için Tevrat'taki haramı helal, helâlî haram kabul ederek Allah'ın kelâmını tahrif etmeye, değiştirmeye ve keyiflerince yorumlamaya başladılar.¹³⁰ Böylece kalpleri katılaştı ve Allah'ın lanetine müstahak oldular.

1.4.3- ALLAH'IN ÂYETLERİNİ GİZLEMELERİ

Yahudilerin kitap inancı konusundaki diğer bir sapmaları da Tevrat'ta zikredilen birçok gerçekleri gizlemeleridir. Yahudi din adamları kendi konumlarını korumak ve insanları özellikle İslâm dininden alıkoymak için bildikleri birçok hakikati gizlemişlerdir. Bunların başında, öz çocuklarını tanıdıkları gibi tanıdıkları Hz. Muhammed (a.s.)'in peygamberliğini inkâr etmeleri gelir:

*“Kendilerine kitap verdiklerimiz, onu (peygamberi), çocuklarını tanır gibi tanır. Buna rağmen içlerinden bir bölümü, bildikleri halde gerçeği gizlerler.”*¹³¹

Yahudiler Tevrat'ta zikredilen Hz. Muhammed'in ismini ve sıfatlarını gizlemişlerdir. Bununla beraber recim cezası gibi işlerine gelmeyen ahkâmın bir kısmını da gizlemişlerdir.¹³²

Yahudiler Hz. Muhammed'in peygamberliğinin ne kadar gerçek olduğunu ve insanlara tebliğ ettiği emirlerin ne kadar doğru olduğunu ellerindeki kutsal kitabın verdiği bilgilere dayanarak kesinlikle biliyorlardı.¹³³ Çünkü Kur'ân onların yanındaki birçok gerçekle uyum arz ediyordu. Fakat böyle olmasına rağmen Yüce Allah'ın kutsal kitaplarında kendilerine açıklamış olduğu gerçekleri gizliyorlardı. Gerek onlar ve gerekse tarihin herhangi bir dönemindeki benzerleri, Yüce Allah tarafından indirilen gerçeği, çeşitli sebeplerle gizli tutarlar. İnsanlar böylelerine çeşitli dönemlerde ve çeşitli yerlerde rastlıyorlar. Bunların ortak tutumu şöyle özetlenebilir: Bunlar bile bile hakkı, gerçeği söylemezler; gerçeği anlatan sözleri, belgeleri, kesinliklerinden emin olmalarına rağmen saklı tutarlar; Yüce Allah'ın kitabında yer alan kimi âyetlerden uzak dururlar, onları gün yüzüne çıkarmazlar, tersine onları sessizce geçiştirirler, dikkatlerden saklarlar:

¹²⁹ Maide, 5/13.

¹³⁰ Karaman ve bşk., *Kur'an yolu*, II, 185.

¹³¹ Bakara, 2/146.

¹³² Kurtubi, *a.g.e.*, II, 480.

¹³³ En'am, 6/20.

“Peki) Onlar, Allah'ın gizli tuttuklarını da, açığa vurduklarını da bildiğini bilmiyorlar mı?”¹³⁴

Bunu, söz konusu âyetlerin içerdiği gerçekleri saptırmak, onu insanların kulaklarından ve diğer duyu organlarının algısından gizlemek için yaparlar. Bu tutumlarının temelinde mutlaka dünyalarına dönük bir menfaat yatar. Bu tutumu biz birçok durumda ve bu dinin birçok gerçekleriyle ilgili olarak sık sık görüyoruz.¹³⁵

“Gerçekten, apaçık belgelerden indirdiklerimizi ve insanlar için Kitapta açıkladığımız hidâyeti gizlemekte olanlar; işte onlara, hem Allah lanet eder, hem de (bütün) lanet ediciler.”¹³⁶

Allah'ın indirdiği âyetlere inanmak beraberinde bir takım sorumluluklar getirir. Bu sorumlulukların başında inandıkları gerçekleri başkasına da ulaştırmak gelir. Özellikle peygamberlerin varisleri olan âlimlerin bu noktada ağır sorumlulukları vardır. Allah'ın âyetlerini gizlemek, onları her ne sebeple olursa olsun insanlara tebliğ etmekten kaçınmak; Allah'ın, insanların, cinlerin ve bütün canlıların lanetine sebep olan çok ağır bir suçtur. Bu konuda Hz. Peygamber(a.s.); “dini bir konuda sorulan soruya bildiği halde cevap vermeyen kişinin, kıyamet gününde ateşten bir gem ile gemleneceğini” bildirmiştir.¹³⁷ Kendisine hidâyet ulaştırılmayan insanlar, bu hidâyeti gizleyenlerden hesap soracaklardır. Aynı çağda yaşayan insanların birbirlerine hakkı tebliğ etme sorumlulukları olduğu gibi, kendilerinden sonra gelen nesiller için de bu noktada iyi bir miras bırakma mükellefiyetleri vardır. Çünkü önce gelen her nesil, bir sonraki neslin öncüsü ve örneğidir.¹³⁸

1.4.4- ALLAH'IN ÂYETLERİNİ DÜNYA KARŞILIĞINDA SATMALARI

Bu tutum aslında Yahudilere özgü bir tutum değildir. Her dönemde dini kendine tehdit olarak gören çevreler, bu tehdidi bertaraf etmek için dini kullanmışlardır. Çoğunlukla da bunu yapanlar, sözüne itibar edilen din âlimleri olmuştur:

“Artık vay hallerine; kitabı kendi elleriyle yazıp, sonra az bir değer karşılığında satmak için "Bu Allah katındandır" diyenlere. Artık vay, elleriyle

¹³⁴ Bakara, 2/77.

¹³⁵ Seyyid Kutup, a.g.e., I, 159.

¹³⁶ Bakara, 2/159.

¹³⁷ Taberi, a.g.e., III, 2002, *Sahihi ibn. Hiban*, Kitabu'l İlm, s. 95.

¹³⁸ Fazlar Rahman, *Ana Konularıyla Kur'an*, Trc., Alparslan Açıkgenç, Ankara Okulu Yay., Ankara, 2003. s. 107.

yazdıklarından dolayı onlara; vay kazanmakta olduklarına. Dediler ki: "Sayılı günlerin dışında, ateş asla bize değmeyecektir." De ki: "Allah katından bir ahid mi aldınız? -ki Allah asla ahdinden dönmez- Yoksa Allah'a karşı bilmediğiniz bir şeyi mi söylüyorsunuz?"¹³⁹

Bu âyetin işaret ettiği anlam bakımından âlimlerin mesuliyetini Fazlur Rahman şu çarpıcı ifadelerle dile getirir: "Hidâyetin ve manevi gücün kaynağı olması beklenen din adamlarının bozulması, bir toplumun bozulmasındaki son adımdır. Bozulmanın takip ettiği tabii yol, bunların gevşek bilinçleri vasıtasıyla hakikatin ya zenginlerin ya da genel olarak toplumun huysuz "arzuları" ile uzlaştırılmasıdır. Her iki durumda da din adamları önce baskı altında kalır ve taviz verirler. Bu verilen tavizlerle beraber bilinçleri körelir. Para veya şöhret sebebiyle uzlaşmaya giderler ve bu nedenle halkın da gözünden itibar kaybederek düşerler ve artık ıslah edici olma vasıflarını yitirirler."¹⁴⁰ Yüce Allah, dini bir söylemin her zaman samimiyetten kaynaklanmadığını kimi zaman dünyevi bir menfaat sebebiyle de kullanılabileceğini belirtmiştir:

"Onların ardından yerlerine kitaba mirasçı olan bir takım 'kötü kimseler' geçti. (Bunlar) Şu değersiz olan (dünya)ın geçici-yararını alıyor ve: "Yakında bağışlanacağız" diyorlar. Bunun benzeri bir yarar gelince onu da alıyorlar. Kendilerinden Allah'a karşı hakkı söylemekten başka bir şeyi söylemeyeceklerine ilişkin Kitap sözü alınmamış mıydı? Oysa içinde olanı okudular. (Allah'tan) Korkanlar için ahiret yurdu daha hayırlıdır. Hâlâ akıl erdirmeyecek misiniz?"¹⁴¹

Ayette açıkça anlaşılıyor ki kitaba ilişkin sorumluklarını söz vermelerine rağmen dünyevi kaygılar sebebiyle yerine getirememişlerdir.

1.5- YAHUDİLERİN PEYGAMBER İNANCI

Yahudiler Eski Ahid'de yer alan peygamberlere inanmakla beraber en önemli değeri Hz. Musa(a.s.)'a atfederler.¹⁴² Ancak gerek Hz. Musa(a.s.)'a karşı, gerekse diğer peygamberlere karşı takındıkları tutum nedeniyle Kur'ân-ı Kerim'in sert eleştirilerine muhatap olmuşlardır.¹⁴³

¹³⁹ Bakara, 2/79-80.

¹⁴⁰ Fazlur Rahman, *Ana Konularıyla Kur'an*, Trc., Alparslan Açıkgenç, Ankara Okulu Yay., Ankara, 2003, s. 108.

¹⁴¹ Araf, 7/169.

¹⁴² Sarıkçıoğlu, *a.g.e.*, s. 266.

¹⁴³ Kesler, *a.g.e.*, s. 83.

Peygamberler, itaat ve ittiba¹⁴⁴ edilmesi gereken Allah elçileridir. Onlara karşı gösterilen olumsuz bir tavır sıradan bir insana karşı gösterilen olumsuz tavırla kıyaslanamaz.¹⁴⁵ Bu nedenle peygamberlerin peygamber olduklarına iman etmek, beraberinde onlara itaat etme ve onlara karşı belli bir saygı çerçevesinde hareket etme mükellefiyetini de gerektirir. Kuşkusuz peygamberlik makamı edep, terbiye, nezaket, vakar, ciddiyet, sevgi ve saygı makamıdır. Çünkü Onlar, Allah'ın elçileridirler. Onlara karşı saygı, Allah'a saygıyı ifade eder. Onlara hürmetsizlik de Allah'a hürmetsizlik sayılır.¹⁴⁶ Bu anlamda hiçbir peygamber diğerinden ayırt edilemez.¹⁴⁷

1.5.1- PEYGAMBERLERE İSYAN ETMELERİ

Kur'ân-ı Kerim'de belirtilen Yahudi sapmalarının başında Allah'ın elçilerine karşı gösterdikleri olumsuz tavır gelmektedir.

Yahudiler inandıkları peygamberlere hiçbir zaman koşulsuz olarak itaat etmemişlerdir. Siyasi ve ırki asabiyet gibi nedenlerle peygamberlere¹⁴⁸ karşı sürekli şüpheli ve isyankâr bir tavır takınmışlardır.¹⁴⁹ Bunun en açık örneği kendilerini Firavun'un zulmünden kurtaran Hz. Musa (a.s.)'a ve peygamber olan kardeşi Hz. Harun'a karşı gösterdikleri menfi tavırlardır.

Hz. Musa (a.s.) aralarından ayrılır ayrılmaz Hz. Harun'a isyan ederek buzağıyı ilah edindiler. Hz. Harun'un uyarılarına uymak şöyle dursun, neredeyse onu öldüreceklerdi:

"Bunun üzerine Musa, kavmine oldukça kızgın, üzgün olarak döndü. Dedi ki: "Ey kavmim, Rabbiniz size güzel bir vaadde bulunmadı mı? Size (verilen) söz (ya da süre) pek uzun mu geldi? Yoksa Rabbinizden üzerinize kaçınılmaz bir gazabın inmesini mi istediniz de bana verdiğiniz sözden caydınız? Dediler ki: "Biz sana verdiğimiz sözden kendiliğimizden dönmedik, ancak o kavmin (Mısır halkının) süs eşyalarından birtakım yükler yüklenmiştik, onları (ateşe) attık, böylece Samiri de attı." Böylece onlara böğüren bir buzağı heykeli döküp çıkardı, "İşte, sizin ve ilahınız, Musa'nun ilahı budur; fakat (Musa) unuttu" dediler. Onun kendilerine bir sözle cevap vermediğini ve onlara bir zarar veya fayda sağlamaya gücü olmadığını

¹⁴⁴ Al-i İmran, 3/32, Nisa, 4/59, 64, Maide, 5/92, A'raf, 7/158.

¹⁴⁵ Hucurat, 49/52.

¹⁴⁶ Nisa, 4/80, Nur, 24/61.

¹⁴⁷ Bakara, 2/285.

¹⁴⁸ Bkz., İslâmoğlu, *Yahudileşme Temayülü*, s. 98

¹⁴⁹ Bakara, 2/87, 246.

görmüyorlar mı? Andolsun, Harun bundan önce onlara: "Ey kavmim, gerçekten siz bununla fitneye düşürüldünüz (denendiniz). Sizin asıl Rabbiniz Rahman (olan Allah)dır; şu halde bana uyun ve emrime itaat edin" demişti. Demişlerdi ki: "Musa bize geri gelinceye kadar ona (buzağıya) karşı bel büküp önünde eğilmekten kesinlikle ayrılmayacağız." (Musa da gelince:) "Ey Harun" demişti. "Onların saptıklarını gördüğün zaman seni (Onlara müdahale etmekten) alıkoyan neydi? Niye bana uymadın, emrime baş mı kaldırdın? Dedi ki: "Ey annemin oğlu, sakalımı ve başımı tutup-yolma. Ben, senin: "İsrailoğulları arasında ayrılık çıkardın, sözümü önemsemedin" demenden endişe edip korktum.¹⁵⁰

Hz. Musa (a.s.), kendilerinden bir kurban kesmelerini emrettiğinde “işittik ve itaat ettik” demeleri gerekirken çok lakayt bir tavır takındılar:

"Hani Musa kavmine: "Allah, muhakkak sizin bir sığır kesmenizi emrediyor" demişti.¹⁵¹

Bu emir, bu biçimi ile içeriğini onaylayıp yerine getirmeleri için yeterli idi. Çünkü sözü söyleyen peygamberleri, aynı zamanda kendilerini Yüce Allah'ın rahmeti, gözetimi ve direktifi ile onur kırıcı bir işkence hayatından kurtarmış olan liderleridir. Üstelik bu peygamber, bu direktifin kendi emri, kendi görüşü olmadığını, bu emrin kendilerini hidâyeti doğrultusunda ilerletmek isteyen Yüce Allah'tan geldiğini belirtiyor. Bu emre karşı verdikleri cevap, küstahlıktan ve şanlı peygamberlerini alaycılıkla, dalgacılıkla suçlamaktan ibaret oldu. Sanki Yüce Allah'ı tanıyan sıradan bir insanın bile Yüce Allah'ın adını ve emrini alay ve maskaralık malzemesi yapması düşünülebilirmiş gibi, peygamberlerine şöyle soruyorlar:¹⁵²

"Bizi alaya mı alıyorsun? dediler." Hz. Musa(a.s.) insanlarla alay etmeyi cehaletle eş tuttuğu için bu fiilden Allah'a sığınıyor:

"Cahillerden olmaktan Allah'a sığınırım" dedi ve İsrailoğullarına:

"Haydi, (artık) size emredileni yapiverin"¹⁵³ diyerek işin ciddiyetinin farkında olmayı kavramalarına çalışıyor.

Hz. Musa(a.s.) hakkında kötü zan besleyerek, ona bedeni bir kusur atfedip bu suretle onu incittiler:

"Ey inananlar! Siz de Musa'yı incitenler gibi olmayın. Allah onu, onların dedikleri şeyden temize çıkardı. O Allah'ın yanında gözde, itibarlı bir kul idi."¹⁵⁴

¹⁵⁰ Taha, 21/86-94.

¹⁵¹ Bakar, 2/67.

¹⁵² Seyyid Kutub, a.g.e., II, 115.

¹⁵³ Bakar, 2/68.

Konuya ilişkin rivâyetlerde, Hz. Musa (a.s.'ın edepli, terbiyeli, vücudunu örten, utanıp hayâ duyduğu için de bedeninden herhangi bir yeri açık tutmayan bir kimse idi. O yüzden İsrailoğullarından bir kısmı; "Musa'nın kendini bu kadar örtmesi, sırf tenindeki alacalıktan veya debbelikten, ya da bir dertten dolaydır" diyerek ona eziyet ediyorlardı. Ancak Yüce Allah, bir vesileyle onlara Hz. Musa'nın vücudunda herhangi bir kusurun olmadığını gösterdi.¹⁵⁵ Konuya ilişkin diğer bir rivâyette ise; "Musa ile Harun birlikte dağa çıkmışlardı. Harun orada vefat etmiştir. İsrailoğulları Musa'ya : "Onu sen öldürdün. O, bizi senden daha çok seviyor ve bize senden daha yumuşak davranıyordu." dediler. Böylece Musa (a.s.)'a eziyet etmiş oldular.¹⁵⁶

Aynı şekilde Yahudiler Hz. İsa(a.s.)'ı da babası olmadığı gerekçesiyle –hâşâ-gayri meşru bir doğumdan olmakla itham etmişlerdir. Aynı şekilde Hz. İsa (a.s.)'ı, mucizelerinden dolayı sihirbazlıkla itham etmişlerdir¹⁵⁷ ve onu öldürmeye çalışmışlardır. Annesi Hz Meryem'e de iftira ederek onu iffetsizlikle suçlamışlardır. Onların bu iftiralarını Yüce Allah Kur'ân-ı Kerim'de "büyük bir bühtan" olarak nitelendirerek ilâhî lanete uğramalarının sebepleri arasında zikreder:

"Onların kendi sözlerini bozmaları, Allah'ın âyetlerine karşı inkâra sapmaları, peygamberleri haksız yere öldürmeleri ve: "Kalplerimiz örtülüdür" demeleri nedeniyle (onları lanetledik.) Hayır; Allah, inkârları dolayısıyla ona (kalplerine) damga vurmuştur. Onların azı dışında, inanmazlar. (Bir de) İnkâra sapmaları ve Meryem'in aleyhinde büyük bühtanlar söylemeleri, Ve: "Biz, Allah'ın Resulü Meryem oğlu Mesih İsa'yı gerçekten öldürdük" demeleri nedeniyle de (onlara böyle bir ceza verdik.) Oysa onu öldürmediler ve onu asmadılar. Ama onlara (onun) benzeri gösterildi. Gerçekten onun hakkında anlaşmazlığa düşenler, kesin bir şüphe içindedirler. Onların bir zanna uymaktan başka buna ilişkin hiç bir bilgileri yoktur. Onu kesin olarak öldürmediler."¹⁵⁸

Yahudiler, isyankâr tavırlarını nefislerine ağır gelen her emir karşısında sürdürmeye devam ettiler. Nitekim Hz. Musa(a.s.) kendilerine Allah'ın verdiği nimetleri hatırlatarak savaşmayı emrettiği halde, onun emrine uymayarak ona isyan ettiler:

¹⁵⁴ Ahzab, 33/69.

¹⁵⁵ Buhârî, Ebu Abdullah Muhammed b. İsmail *el-Cami'u's-Sahih*, Beyt'ul-Efkâr, Riyad, 1997, Tefsir, XXXIII, 11.

¹⁵⁶ et-Taberi, *Camii'l- Beyan*, XIX, 194.

¹⁵⁷ İbni Teymiye, Ahmed b. Abdilhalim el-Harani, *el-Cevabu's-Sahih Limen Bedelde Dine'l-Mesih*, thk. Ali Hasan Nasır vd., Daru'l Asime, Riyad, 1999, II, 143.

¹⁵⁸ Nisa, 4/155-157.

"Hani, Musa kavmine (şöyle) demişti: "Ey kavmim, Allah'ın üzerinizdeki nimetini anın; içinizden peygamberler çıkardı, sizden yöneticiler kıldı ve âlemlerden hiç kimseye vermediğini size verdi."Ey kavmim, Allah'ın sizin için yazdığı (girmenizi emrettiği) kutsal yere girin ve gerisin geri arkanıza dönmeyin; yoksa kayba uğrayanlar olarak çevrilirsiniz. Dediler ki: "Ey Musa, orda zorba bir kavim vardır, onlar çıkmadıkları sürece biz oraya kesinlikle girmeyiz. Şâyet oradan çıkarlarsa, biz de muhakkak gireriz. Korkanlar arasında olup da Allah'ın kendilerine nimet verdiği iki kişi: "Onların üzerine kapıdan girin. Girerseniz, şüphesiz sizler galipsiniz. Eğer müminlerdenseniz, yalnızca Allah'a tevekkül edin." dedi. Dediler ki: "Ey Musa biz, onlar durduğu sürece hiç bir zaman oraya girmeyeceğiz. Sen ve Rabbin git, ikiniz savaşın. Biz burada duracağız. Bizimle fasıklar topluluğunun arasını Sen ayır." dedi." ¹⁵⁹

Nihâyetinde Hz. Musa(a.s.) kendinden ve kardeşinden başkasına hâkim olamadığını belirterek, "fasıklar" olarak nitelendirdiği bu toplumdan Yüce Allah'a sığınıyor. Hz. Musa bu şekilde davranan topluma "fasık" sıfatını vermektedir. Çünkü onlar, Allah'ın emrine ve O'nun peygamberine en ufak bir saygıyı göstermeksizin karşı koyan insanlardır.

"(Musa:) "Rabbim, gerçekten kendimden ve kardeşimden başkasına malik olamıyorum. Öyleyse bizimle fasıklar topluluğunun arasını Sen ayır." dedi." ¹⁶⁰

Bu olayla kıyaslandığında İslâm ümmetinin Bedir'de Hz. Peygamber (a.s.)'a karşı gösterdiği tavır İslâm ümmeti ile Yahudi toplumu arasındaki karakteristik farkı belirtme açısından son derece önemlidir:

Bedir savaşında Müslümanlarla müşrikler arasında büyük bir güç dengesizliği vardı. Peygamber (a.s.) Müslümanlarla bunu istişare ederken; Mikdad b. Amr kalktı ve:"Yâ Rasûlallah! Allah'ın emrettiği şeyi yerine getir! Biz senin yanındayız! Vallahi, biz sana, İsrailoğullarının Musa(a.s.)'a dediği gibi: 'Sen ve Rabbin gidip savaşın! Biz muhakkak burada oturucuyuz!' demeyiz. Fakat, 'Sen ve Rabbin gidip savaşın! Biz de sizinle birlikte savaşıcılarız!' deriz. Seni hak din ve hak kitapla peygamber gönderen Allah'a yemin ederiz ki, sen bizi Birkül-Gımad'a kadar yürütecek olsan, oraya varıncaya kadar seninle birlikte gider, senin önünde savaşırız!" dedi. Peygamberimiz(a.s.):"Hayra eresin!" diyerek Mikdad için hayır diledi"

Daha sonra Sa'd b. Muaz ayağa kalkarak şöyle dedi:

¹⁵⁹ Maide, 6/20–24.

¹⁶⁰ Maide, 5/25.

"Biz sana iman etmiş, seni doğrulamış, bize getirdiklerinin hak ve gerçekliğine şahadet getirmiş, bu yolda dinlemek ve itaat etmek üzere sana kesin sözler de vermiş bulunuyoruz! Ya Rasûlallah! Sen, istediğini yap! Seni hak peygamber gönderen Allah'a yemin ederim ki, sen bize şu denizi gösterip dalsan, seninle birlikte biz de dalarız, içimizden hiç kimse geri kalmaz! Senin, yarın bizi düşmanımızla karşı karşıya getirmenden de hoşnutsuzluk göstermeyiz. Savaşta sabır ve sebat göstermek, düşmanla karşılaşınca da sadakatten ayrılmamak, bizim şiarımızdır. Umulur ki Allah, sana bizden, gözünü aydın edecek şeyler gösterecektir! Yürüt bizi Allah'ın bereketine doğru!" dedi.¹⁶¹

1.5.2- PEYGAMBERLERİ İNKÂR ETMELERİ

Yahudilerin peygamber konusundaki diğer bir sapmaları da peygamberlerin arasını ayırmak suretiyle onlardan bir kısmına inanıp bir kısmını inkâr etmeleridir. Yahudiler başta peygamberimiz olmak üzere birçok peygamberin Allah'ın elçisi olduğunu bildikleri halde, nefsi hırslarından ve ırki asabiyetlerinden dolayı peygamberleri inkâr etmişlerdir. Örneğin Hz. Davud'un ve Hz. Süleyman'ın sadece hükümdar olduklarını kabul ederler ve kendi ırklarından olmadıkları gerekçesiyle, Hz. Salih, Hz. Nuh, Hz. Şuayb, Hz. İsmail¹⁶² ve Hz. Muhammed(a.s.)'in da peygamberliğini inkâr ederler.¹⁶³

*"Kendilerine kitap verdiklerimiz, onu (peygamberi), çocuklarını tanır gibi tanırırlar. Buna rağmen içlerinden bir bölümü, bildikleri halde gerçeği gizlerler."*¹⁶⁴

Yahudiler, Hz. Muhammed'in peygamber olduğunu ve getirdiği dini ahkâmın Allah'tan olduğunu çok iyi biliyorlardı. Konuya ilişkin rivâyet edilen en çarpıcı örnek, Abdullah bin Selâm'ın Müslüman olurken, çocuğunun kendisine aidiyetinden daha fazla Hz. Muhammed'in peygamberliğinden emin olduğunu ifade etmesidir.¹⁶⁵ Yahudi bilginleri Hz. Muhammed'in peygamber olduğunu çok iyi bildikleri halde sudan bahanelerle Hz. Peygamberin risaletini inkâr ederek İslâm'ın en azılı düşmanları oldular.¹⁶⁶

¹⁶¹ M. Asım Köksal, *İslâm Tarihi*, Köksal Yayıncılık, İstanbul, 2005, III, 306–308.

¹⁶² İslâmoğlu, *Yahudileşme temayülü*, s. 99.

¹⁶³ Sarıkçioğlu, *a.g.e.*, 266.

¹⁶⁴ Bakara, 2/146, En'am, 6/20.

¹⁶⁵ Ebu'l-Fadl Şihabüddin es-Seyyid Mahmud Alusi, *Ruhu'l-Meani fi Tefsiri'l Kur'an-il Azim ve'Sab'i'l-Mesani*, Daru'l-Turasi'l Arabi, Beyrut, I, 222.

¹⁶⁶ Taberi, *a.g.e.*, III, 189.

1.5.3- BAZI PEYGAMBERLERİ ALLAH'IN OĞLU OLARAK NİTELENDİRMELERİ

Tüm peygamberler kendilerini Allah'ın kulu ve elçileri olarak ifade etmelerine rağmen, Yahudilerin peygamberlere karşı gösterdiği diğer bir sapmaları da, peygamberlerden kimilerini aşırı yücelterek Allah'ın oğlu olduğunu ifade etmeleridir:

"Yahudiler: "Üzeyir Allah'ın oğludur" dediler; Hıristiyanlar da: "Mesih Allah'ın oğludur" dediler. Bu, onların ağızlarıyla söylemeleridir; onlar, bundan önceki inkâr edenlerin sözlerini taklid ediyorlar. Allah onları kahretsin; nasıl da çevriliyorlar?"¹⁶⁷

Bahsi geçen sebepten dolayı tüm Yahudiler değilse de, Yahudilerden bir kısmının bu inançta olduğu ve geri kalanlarının da buna karşı çıkmadıkları bilinen bir gerçektir. Bu nedenle hitap ve kınama tüm Yahudilere yöneliktir.

1.5.4- PEYGAMBERLERİ ÖLDÜRMELERİ

Yahudiler gerçeği bildikleri halde Allah'ın elçilerine karşı söz ve davranışlarıyla isyana ve inkâra dayalı bir tavır takınmakla yetinmeyerek, onlardan bir kısmını da acımasızca katletmişlerdir.¹⁶⁸

"Siz şöyle demiştiniz: "Ey Musa, biz bir tek yemeğe asla dayanamayız; bizim için Rabbine dua et de bize yerin bitirdiklerinden, baklasından, acurundan, sarmısağından, mercimeğinden, soğanından çıkarıversin."Musa şöyle demişti; "Siz daha aşağı bir nimete daha üstün bir nimeti mi değiştirmek istiyorsunuz? İnin bir kasabaya; istediğiniz sizin olacaktır."Ve üzerlerine zillet, eziklik ve yoksulluk damgası vuruldu, Allah'tan bir gazaba çarpıldılar. Bu böyle oldu, çünkü onlar Allah'ın âyetlerini inkâr ediyor ve haksız yere peygamberlerini öldürüyorlardı. İsyân ettikleri için böyle oldu. Sınır tanımıyor, azgınlık yapıyorlardı."¹⁶⁹

Mevdudi'nin bu âyetin tefsirinde Kitab-ı Mukaddes'ten getirdiği örneklerle işaret ettiği gibi İsrailoğulları'nın tarihi, peygamberlerini öldürme vakalarıyla doludur:

Kitab-ı Mukaddese bakıldığında İsrailoğulları'nın tarihi, peygamberlerini hapsetme ve öldürme vakalarıyla dolu olduğu şu örneklerde açıkça görülmektedir:

¹⁶⁷ Tevbe, 9/30.

¹⁶⁸ İbni Teymiye, *Sırat-ı Müstakim*, Trc., Salih Uçan, Pınar Yay., İstanbul, I, 14.

¹⁶⁹ Bakara, 2/61.

1-Yahuda kralı Asa (mö. 911-870) kendisini Allah'tan başkasına güvenmekle suçlayan dönemin peygamberi olan Bilici Hanani'yi ve onunla beraber bir çok kişiyi hapsedmesi:

“O sırada Bilici Hanani Yahuda Kralı Asa'ya gelip şöyle dedi: "Tanrın RAB'be güneceğine Aram Kralı'na gündin.” “Asa biliciye öfkelenip onu cezaevine attırdı. Çünkü söyledikleri onu kızdırmıştı. Halktan bazı kişilere de baskı yaptı.”¹⁷⁰

2- İlyas peygamber(a.s.) İsrailoğullarını Asurluların putu olan Baal'e taptıkları için suçlayıp onlardan bir tek Allah'a ibadet etmelerini istediğinde, İsrailoğulları onun azılı düşmanları oldular. Samarra'nın kralı Ahad onu ölümle tehdit etti:¹⁷¹

“İlyas, "Her Şeye Egemen RAB Tanrı'ya büyük bir istekle kulluk ettim" diye karşılık verdi, "Ama İsrail halkı senin antlaşmanı reddetti, sunaklarını yıktı ve peygamberlerini kılıçtan geçirdi. Yalnız ben kaldım. Beni de öldürmeye çalışıyorlar.”¹⁷²

3- “Kral Ahab, hakkı söylediği için bir peygamberi daha, Mikaya'yı hapsedmiştir. Bunun üzerine İsrail Kralı, "Mikaya'yı kent yöneticisi Amon'a kralın oğlu Yoaş'a götürün" dedi,"Ben günlük içinde dönünceye dek bu adamı cezaevine atmalarını, ona su ekmekten başka bir şey vermemelerini söyleyin!"¹⁷³

Yahudilerin tarihi peygamberlere karşı işlenen cinayetlerle dolu bir tarih olduğu Yeni Ahide de açıkça ifade edilmektedir:

“Vay halinize ey din bilginleri ve Ferisiler, ikiyüzlüler! Peygamberlerin mezarlarını yaparsınız, doğru kişilerin türbelerini donatırsınız. Atalarımızın yaşadığı günlerde yaşasaydık, onlarla birlikte peygamberlerin kanına girmezdik' diyorsunuz. Böylece, peygamberleri öldürenlerin torunları olduğunuza siz kendiniz tanıklık ediyorsunuz. Haydi, atalarınızın başlattığı işi bitirin.”¹⁷⁴

4- Yahya(a.s.) Yahuda kralı Herod'un sarayında açıkça işlenen ahlaksızlıklara karşı çıktığı için önce hapsedildi daha sonra başı kesildi:

“Hirodes bunları duyunca, “Başını kestirdiğim Yahya dirilmiştir!” dedi. Hirodes'in kendisi, kardeşi Filipus'un karısı Hirodiya'nın yüzünden adam gönderip Yahya'yı tutuklatmış, zindana attırıp zincire vurdurmuştu. Çünkü Hirodes bu kadınla

¹⁷⁰ Tarihler, II, 7, 10.

¹⁷¹ Mevdudi, *Tefhimu'l Kuran*, I, 80.

¹⁷² Krallar I, 19/1-10.

¹⁷³ Krallar I, 22/26-27.

¹⁷⁴ Matta, I, 29-32.

evlenince Yahya ona, “Kardeşinin karısıyla evlenmen Kutsal Yasa'ya aykırıdır” demişti.¹⁷⁵

5- Yahudi âlimlerinin ve sahiplerinin kötü düzenlemelerinin son kurbanı, onları ikiyüzlülükleri ve günahları yüzünden azarlayan, doğru yola gelmelerini tavsiye eden İsa Mesih'ti. Bu "suç"u nedeniyle ona bir tuzak kurup öldürmeyi planladılar. Onun on iki havarisinden biri olan Yahuda'yı (ihamet etmesi için para rerek) satın aldılar ve Hz. İsa(a.s.)'ı yakalamak ve başrahibin evine götürmek üzere, kılıçlar ve sopalarla büyük bir kalabalık gönderdiler. Onu bağladıktan sonra götürüp Roma valisi Pontius Pilate'ye teslim ettiler. Ona ölüm cezası verdirebilmek için hakkında yalan deliller öne sürdüler. O kadar ileri gittiler ki, Pilate'den festivalde lütf göstererek bir katil olan Barabba'yı serbest bırakıp, Hz. İsa(a.s.)'ı çarmıha germelerini istediler.¹⁷⁶ İsa'yla birlikte, biri sağında öbürü solunda olmak üzere iki haydut da çarmıha gerildi. Oradan geçenler başlarını sallayıp İsa'ya sövüyor, “Hani sen tapınağı yıkıp üç günde yeniden kuracaktın? Haydi, kurtar kendini! Tanrı'nın oğlusan in çarmıhtan diyorlardı. Baş kâhinler, din bilginleri ve ihtiyarlar da aynı şekilde O'nunla alay ederek, “Başkalarını kurtardı, kendini kurtaramıyor” diyorlardı. “İsrail'in Kralı imiş! Şimdi çarmıhtan aşağı insin de O'na iman edelim. Tanrı'ya güveniyordu; Tanrı O'nu seviyorsa, kurtarsın bakalım! Çünkü Ben Tanrı'nın Oğluyum” demişti.” İsa'yla birlikte çarmıha gerilmiş olan haydutlar da O'na aynı şekilde hakaret ettiler.¹⁷⁷

Peygamberlere karşı sürekli olumsuz bir tavır takınan Yahudiler hiçbir zaman erdem ve fazilet sahibi insanların önderliğini kabul etmemişlerdir. Bu sebeple birçok musibetlerle imtihan edildiler:

*“Onların üzerine horluk ve yoksulluk (damgası) vuruldu ve Allah'tan bir gazaba uğradılar. Bu, kuşkusuz, Allah'ın ayetlerini tanımazlıkları ve peygamberleri haksız yere öldürmelerindendi. (Yine) bu, isyan etmelerinden ve sınırı çiğnemelerindendi.”*¹⁷⁸

Kur'ân-ı Kerim bu âyette, İsrailoğulları'nın tarihindeki en utanç verici bölüme değinir ve onların Allah'ın lânet ve gazabını hak ettiklerini bildirir. Onlar, aralarından kanuna ve ahlâka en aykırı kişileri seçmişler, onları önder ve başkan yapmışlar, en iyi insanları ise ya zindana, ya da darağacına göndermişlerdir.¹⁷⁹

¹⁷⁵ Markos, 6/16-19.

¹⁷⁶ Matta, 27/22-26

¹⁷⁷ Matta, 27/38-44.

¹⁷⁸ Bakara, 2/61.

¹⁷⁹ Ayrıca Konuyla İlgili bkz. Mevdudi, *Tefhim*, I, 80-81.

Yahudilerin peygamber inancı konusundaki sapmaları, tarihin her döneminde benzer olduğu için, Yüce Allah, Hz. Peygamberin çağdaşları olan Yahudileri de kendilerinden yedi yüz yıl öncesindeki dindaşları tarafından peygamberlere karşı işlenen cinâyetlerden dolayı muhatap almakta¹⁸⁰ve onlar da aynı şekilde bu cinâyetlere gösterdikleri rıza sebebiyle kınanmaktadır.¹⁸¹ Nitekim Medine'deki Yahudiler başta olmak üzere, Hz. Peygamber'in dönemindeki Yahudilerin de Hz. Muhammed'e defalarca suikast girişiminde buldukları bilinen bir gerçektir.¹⁸²

"Allah bize ateşin yiyeceği bir kurban getirmediği hiçbir elçiye inanmamamız konusunda and verdi," diyenlere de ki: "Şüphesiz, benden önce nice elçiler, apaçık belgeler ve söylediklerinizle geldi; eğer, siz doğru idiyerseniz, o halde onları ne diye öldürdünüz?"¹⁸³

Sonuç olarak, kendilerine en çok peygamber gönderilen kavim olan İsrailoğulları değişik sebeplerle peygamberlere karşı isyan, inkâr, onları katletme ve aşırı yüceltme şeklinde tavırlar takınarak, peygamberlere iman noktasında sapmalar göstermişlerdir.

1.5.5- HZ. İBRAHİM'İN YAHUDİ OLDUĞUNU İDDİA ETMELERİ

Kur'ân-ı Kerim'de peygamber inancı konusunda Yahudilere yöneltilen eleştirilerden bir diğeri de Hz. İbrahim'in Yahudi olduğunu iddia etmeleridir:

"Ey Kitap ehli, neden İbrahim hakkında tartışyorsunuz? Oysa Tevrat da, İncil de ondan sonra indirilmiştir. Düşünmüyor musunuz? Haydi, siz, biraz bilginiz olan şey hakkında tartıştınız; ama hiç bilginiz olmayan şey hakkında neden tartışyorsunuz? Allah bilir, siz bilmezsiniz. (Yahudiler, Hz. İbrahim'i Yahudi, Hıristiyanlar da onu Hıristiyan kabul ediyor ve bu yüzden tartışıyorlardı. Kur'ân, İbrahim'in Yahudi ve Hıristiyan değil, bir Müslüman olduğunu vurguluyor.) İbrahim ne Yahudi, ne de Hıristiyan'dı; dosdoğru bir Müslüman'dı. Müşriklerden de değildi."¹⁸⁴

Tevrat, Hz. İbrahim'den iki bin yıl sonra, İncil de bin yıl sonra nazil olmasına rağmen,¹⁸⁵Yahudiler ve Hıristiyanlar adeta Hz. İbrahim'le meşruiyet kazanmak istercesine her biri dayanaktan yoksun olarak onun Yahudi ve Hıristiyan olduğunu

¹⁸⁰ Ali Arslan, *Büyük Kur'an Tefsiri*, Arslan Yay., İstanbul, 1993, III, 195/198.

¹⁸¹ Kurtubi, *a.g.e.*, V, 445.

¹⁸² İhsan Süreyya Sırma, *Medine Dönemi Ve Cihad*, Beyan Yay., İstanbul, 2006, s. 112.

¹⁸³ Al-i-imran, 3/183.

¹⁸⁴ Al-i imran, 3/65-67.

¹⁸⁵ Zemahşeri, *a.g.e.*, I, 567.

iddia etmeye çalışmışlardır.¹⁸⁶ Yüce Allah, Ehl-i Kitab'ın içinde bulunduğu inanca gönderme yaparak Hz. İbrahim'in müşrik olmadığını, tam aksine Müslüman olduğunu vurguluyor.¹⁸⁷

1.6- YAHUDİLERİN AHİRET İNANCI

Yahudilerin ahiret ile ilgili inançları net değildir. Ahiret konusuyla ilgili Kitab-ı Mukaddes'te üstü kapalı birkaç ifadeden başka net bir bilginin olmaması ve amellerin karşılığı olarak ceza ve mükâfattan bahsedilmemiş olması da Yahudilik'te ahiret inancının olmadığı kanaatini kuvvetlendirmektedir. Yahudilerin içinde Ferisiler¹⁸⁸ ve Eseniler gibi bazı mezheplerin ahiret, cennet ve cehennem inancına sahip olmasına karşın, Sadukiler bunun Kutsal Kitap'ta olmadığı gerekçesiyle reddederler. Sadukiler, ahireti inkar ettiklerini Hz. İsa döneminde bile ifade ediyorlardı.¹⁸⁹ Ancak Yahudiler'de gerek ilk dönemlerden kalma inançların, gerekse de etkileşim içinde olduğu milletlerin etkisiyle olsun, ahiret inancının yaygın olduğu söylenebilir.¹⁹⁰ Buna rağmen Yahudilerin sahip olduğu ahiret inancı, mükâfat ve ceza inancı hiçbir zaman ilâhî risalete uygun bir inanç olmamıştır.¹⁹¹

Yahudiler mükâfatın ve cezanın daha çok bu dünyada gerçekleştiğine inanırlar. Mükâfatı daha çok maddi zafer ve uzun yaşam olarak değerlendirirler. Bu anlamda MÖ. II. yüzyılda Vaaz Kitabı'nda şunlar yazılır: “Yaşayan bir köpek, ölmüş bir aslandan daha üstündür. Çünkü yaşayanlar öleceklerini bilirler, ölümler ise hiçbir şeyi bilmezler.” Bu anlayışta olan Yahudiler, ölümün bir yokluk olduğuna inanırlar.¹⁹² Bu sebeple dünyaya aşırı bağlılıkları vardır:

*“Oysa onlar, önceden ellerinin takdim ettiklerinden dolayı onu (ölümü) hiç bir zaman kesin olarak dilemiyeceklerdir. Allah, zalimleri bilendir. Andolsun, onları hayata karşı (diğer) insanlardan ve şirk koşanlardan (bile) daha ihtiraslı bulursun. (Onlardan) Her biri, bin yıl yaşatılsın ister; oysa bunca yaşaması onu azabtan kurtarmaz. Allah, onların yapmakta olduklarını görendir.”*¹⁹³

Yahudilerin tarih boyunca sergiledikleri tutum ve davranışlarına baktığımız zaman, ahiret konusuyla ilgili ne ortak bir inançları, ne de sahih bir inançları

¹⁸⁶ Taberi, *a.g.e.*, VI, 489.

¹⁸⁷ Seyyid Kutub, *a.g.e.*, II, 104.

¹⁸⁸ Felicien Challaye, *Dinler Tarihi*, Trc., Semih Tiryakioğlu, Varlık Yay., İstanbul, 2002, s. 137.

¹⁸⁹ İzzetbegoviç, *a.g.e.*, s. 216.

¹⁹⁰ Sarıkçioğlu, *a.g.e.*, s. 265.

¹⁹¹ Kesler, *a.g.e.*, s. 94.

¹⁹² Challaye, *a.g.e.*, s. 137.

¹⁹³ Bakara, 2/95.

olmuştur. Bu bağlamda Yahudilerin sahip olduğu ahiret inancı da Kur'ân-ı Kerim tarafından sert bir dille eleştirilmiştir.

Yahudiler diğer birçok inanç konularında olduğu gibi ahiret inancı konusunda da sapmalar göstermişlerdir. Kendilerine gönderilen peygamberler onlara sahih bir ahiret inancını tebliğ etmişlerdir. Çünkü ahiret inancı tebliğ edilmesi gereken temel inanç esaslarından biridir. Zira peygamberler bu inanç temelinde insanları ilâhî emir ve yasaklara davet etmişlerdir. Yüksek ahlâkî davranışların kazandırılması için, kişide ahiret inancının olması şarttır.¹⁹⁴ Hz. Musa (a.s.)'a da peygamberliğin verildiği ilk andan itibaren ahiret inancı, kesinlikle inanılması gereken bir iman esası olarak bildirilmiştir:

“Muhakkak ki ben, yalnızca ben Allah'ım. Benden başka ilâh yoktur. Bana kulluk et; beni anmak için namaz kıl. Kıyamet günü mutlaka gelecektir. Herkes peşine koştuğu şeyin karşılığını bulsun diye neredeyse onu (kendimden) gizleyeceğim.. Ona inanmayan ve nefsinin arzularına uyan kimseler sakın seni ondan (kıyamete inanmaktan) alıkoymasın; sonra mahvolursun!”¹⁹⁵

Hz. Musa (a.s.)'ın tebliğ ettiği bu inanca binaen sihirbazlar Firavun'un karşısında haykırabilmişlerdir:

“Dediler ki: "Bize gelen apaçık delillere ve bizi yaratana seni asla 'tercih edip-seçmeyiz." Neyde hükmünü yürütebileceksen, durmaksızın hükmünü yürüt; sen, yalnızca bu dünya hayatında hükmünü yürütebilirsin. Gerçekten biz Rabbimize iman ettik; günahlarımızı ve sihir dolayısıyla bizi kendisine karşı zorlayarak-sürüklediğin (suçumuzu) bağışlasın. Allah, daha hayırlıdır ve daha süreklidir.”¹⁹⁶

Mü'min kadınlara örnek olarak gösterilen Firavun'un karısı da ahirete kesin olarak inandığını şu ifadelerle dile getiriyordu:

“Allah, iman edenlere de Firavun'un karısını örnek verdi. Hani demişti ki: "Rabbim bana kendi katında, cennette bir ev yap; beni Firavun'dan ve onun yaptıklarından kurtar ve beni o zalimler topluluğundan da kurtar.”¹⁹⁷

Bu âyetlerden açıkça anlaşılıyor ki, Musa (a.s.) kendisine iman edenlere bu inancı tebliğ etmiştir, ki ona gerçekten iman edenler koşulsuz olarak dünyevi her türlü beklentinin ötesinde mükâfatlarını ahirette göreceklarını ümit etmişlerdir. Yahudilerin bir kısmında ahirete ilişkin inanç olmasına rağmen, bununla birlikte bir

¹⁹⁴ Toshihiko Izutsu, *Kur'an-da Dini ve Ahlâkî Kavramlar*, Trc., Selahattin Ayaz, Pınar Yay., İstanbul, 2003, s.186.

¹⁹⁵ Taha, 20/14-16.

¹⁹⁶ Taha, 20/72-73.

¹⁹⁷ Tahrîm, 66/11.

sapmanın da olduğunu bu şekilde saptadıktan sonra, şimdi de Kur'ân-ı Kerim bağlamında sapmanın hangi noktalarda olduğunu tespiti çalışacağız:

1.6.1- CENNETE SADECE YAHUDİLERİN GİRECEĞİNİ İDDİA ETMELERİ

Yahudilerin ahiret konusundaki en büyük sapmalarından biri de, sadece kendilerinin cennete gireceklerini iddia etmeleridir. Bu, Yahudilerin Müslümanları dinlerinden döndürmek için cenneti istismar ettiklerinin bir göstergesidir. Oysa bir dine inanmak ve o dinin öğretilerini yerine getirmekle gözetilen en önemli amaçlardan biri de, cennete girmeyi hak etmektir.¹⁹⁸

*"Dediler ki: "Yahudi veya Hıristiyan olmayan hiç kimse kesin olarak cennete giremez." Bu, onların kendi kuruntularıdır. De ki: "Eğer doğru sözlüyseniz, kesin-kanıtınızı (burhan) getirin."*¹⁹⁹

Yahudilerin bu konuda hiçbir delilleri olmadığı gibi, hak etmedikleri halde sadece zanna dayanarak²⁰⁰ cennet konusunda da bencil ve milliyete dayalı bir anlayış içinde olmuşlardır. Kendilerini Allah'ın çocukları ve sevgilileri olarak kabul etmişler, imana ve amele dayalı bir mükâfat ve ceza anlayışının dışında milliyet eksenli bir karşılık beklentisi içerisinde olmuşlardır. Bu konuda kendilerini diğer milletlerden ayrıcalıklı bir konumda kabul etmişlerdir. Bu kuruntu Yahudilerin inancı haline geldiği için, kendilerini dünyanın efendileri olarak görmüşler; Allah'ın, diğer milletleri Yahudilerin emrine verdiğiğine inanmışlardır.²⁰¹ Yüce Allah onların bu iddialarını kesin bir dille reddetmektedir:

*"Yahudi ve Hıristiyanlar: "Biz Allah'ın çocuklarıyız ve sevdiğimiziz" dedi. De ki: "Peki, ne diye sizi günahlarınızdan dolayı azablandırıyor? Hayır, siz O'nun yarattığından birer beşersiniz. O, dilediğini bağışlar, dilediğini azaplandırır. Göklerin, yerin ve bunların arasındakilerin tümünün mülkü Allah'ındır. Son varış O'nadır."*²⁰²

Kendilerini Allah'ın çocukları olarak kabul ettikleri şeklindeki sapmalarının, İsa (a.s.) ve Zekeriya (a.s.) konusundaki sapmanın bir uzantısı olması kuvvetle muhtemeldir. Buradaki temel sorun, sadece inançtaki sapma değildir. Sorun aynı

¹⁹⁸ Bayraklı, a.g.e., II.168-169.

¹⁹⁹ Bakara, 2/111.

²⁰⁰ Taberi, a.g.e., II, 508.

²⁰¹ Karaman ve bşk., Kur'an Yolu, II, 192-193.

²⁰² Maide, 5/18.

zamanda, tümüyle bu sapmaya dayalı hayat tarzının yozlaşmasıdır. Yahudiler ve Hıristiyanlar, Allah'ın oğulları ve sevdikleri olduklarına dair iddialarının yanısıra, "Allah'ın, onları günahları yüzünden asla cezalandırmayacağını", "onları asla cehenneme sokmayacağını, girseler bile orada sadece bir kaç gün kalacaklarını" söylemişlerdir. Bu ise; Allah'ın adaletinin yerine gelmeyeceği, O'nun kendi kullarından bir grubu kayırdığı, onları yeryüzünde bozgunculuk yapmakta serbest bıraktığı, diğer bozgunculara vereceği azabı da onlara vermeyeceği anlamına gelir.²⁰³

“De ki: “Eğer Allah katında ahiret yurdu, başka insanların değil de, yalnızca sizin ise, (ve) doğru sözlüyseniz, öyleyse hemen ölümü dileyin.” Oysa onlar, önceden ellerinin takdim ettiklerinden dolayı onu (ölümü) hiç bir zaman kesin olarak dilemeyeceklerdir. Allah, zalimleri bilendir. Andolsun, onları hayata karşı (diğer) insanlardan ve şirk koşanlardan (bile) daha ihtiraslı bulursun. (Onlardan) Her biri, bin yıl yaşatulsın ister; oysa bunca yaşaması onu azaptan kurtarmaz. Allah, onların yapmakta olduklarını görendir.”²⁰⁴

Yahudiler her ne kadar kendilerini Allah'ın sevgili kulları²⁰⁵ olarak görseler de, onlar peygamberleri öldürdüklerinden, Hz. Muhammed(a.s.)'in peygamberliğini bildikleri halde inkâr ettiklerinden ve Allah ile olan bağlarını kestiklerinden dolayı ölümü asla temenni etmezler. Çünkü Yahudiler kâfir olduklarını ve yaptıkları kötü ameller sebebiyle cennetten paylarının olmayacağını çok iyi biliyorlardı. Zaten bu inançlarında samimi olsalardı dünya hayatına karşı gösterdikleri şiddetli arzu yerine hemen cennete girmek için ölümü temenni ederlerdi. Oysa Yahudiler bu inançlarında samimi olmadıkları gibi cennete girmek için de ciddi bir çaba içinde olmamışlardır.

Yüce Allah adildir. Bütün kullarına, amellerinin dışında kalan her durum için, aynı mesafededir. Hiçbir günahkârın diğerinden ayrıcalıklı bir durumu yoktur:

“Sizin kâfirleriniz onlardan daha mı hayırlıdır? Yoksa sizin için Kitaplarda bir beraat mı var?”²⁰⁶

²⁰³ Seyyid Kutub, *a.g.e.*, III, 223.

²⁰⁴ Bakara, 2/94–96.

²⁰⁵ Cuma, 62/6.

²⁰⁶ Kamer, 54/43.

1.6.2- ATEŞİN SAYILI GÜNLERDE KENDİLERİNE DOKUNACAĞINI İDDİA ETMELERİ

Yahudilerin diğer bir saplantıları ise yaptıkları günahlar nedeniyle cehenneme atılmayacakları, atılsalar bile Yahudi olmaları sebebiyle cehennem azabının kendileri için sayılı birkaç günden ibaret olduğu zannıdır.²⁰⁷

"Dediler ki: "Sayılı günlerin dışında, ateş asla bize değmeyecektir"²⁰⁸

Yahudileri bu düşünceye sevk eden temel etken, kendilerini seçilmiş bir millet olarak görmeleridir.²⁰⁹ Tefsirciler, bu sayılı günlerin adedi hakkında onlardan çeşitli sözler de rivâyet etmişlerdir ki, bunların en belli başlısı kırk gündür. Bu sayılı günler de, buzağıya taptıkları günlerle sınırlı olan kırk gündür. Nitekim, Allah'ı bırakıp da buzağıya tapanların ateşe atılacağını bildiren âyetin nazil olması ve Yahudiler tarafından duyulması üzerine Yahudi halkının kuruntuları kırılmış ve İslâm dinine girmek temayülünü göstermeye başlamışlardı. Bunu gören Yahudi bilginleri, telaşa düşüp: "Buzağıya ibadet, Hz. Musa'nın yokluğunda ancak kırk gün sürmüştü. Şu halde biz Yahudiler cehennemde nihâyet kırk günden fazla kalmayacağız." şeklinde teselli ve müjde vermişlerdi.²¹⁰

İbn Abbas ve Mücahid'den rivâyet edildiğine göre; Yahudiler "Dünyanın ömrü yedi bin senedir, biz de her bin sene için bir gün azap göreceğiz." demişler. Diğer bir rivâyette de Yahudiler, "Cehennem'in bir tarafından zakkum ağacına kadar kırk senelik yoldur ve onlar bir senelik yolu bir günde alarak kırk günde tamam edeceklerdir." diye Tevrat'ta zikredilmiş bulunduğu iddiasını ileri sürmüşlerdir.²¹¹

Onların bu iddialarının ilmi hiçbir dayanaklarının olmadığını Yüce Allah açıkça bildirmektedir:

" De ki: "Allah katından bir ahid mi aldınız?-ki Allah asla ahdinden dönmez-Yoksa Allah'a karşı bilmediğiniz bir şeyi mi söylüyorsunuz?"²¹²

Zemahşeri'nin ifade ettiği gibi; "sayılı günlerde ateş bize dokunur" iddiasına verilen cevapta, ateşin Yahudilere ve günahı kendisini kuşatanlara ebedi olduğu anlamı da bulunmaktadır. Günahı kendisini kuşatanlar, işledikleri günahlardan dolayı tevbe etmeyenlerdir.²¹³

²⁰⁷ Mevdudi, *Tefhim*, II, 90.

²⁰⁸ Bakara, 2/80.

²⁰⁹ Esed, *a.g.e.*, I, 23.

²¹⁰ Taberi, *a.g.e.*, II, 175

²¹¹ Yazır, *a.g.e.*, I, 331.

²¹² Bakara, 2/80.

²¹³ Zemahşeri, *a.g.e.*, I, 289.

Sonuç olarak her ne sebeple olursa olsun, ahirette görülecek hesaba karşı korku içinde olmamak, ciddiyetten ve ilmi dayanaktan yoksun bir tavır içinde olmak, ona gerçek anlamda iman edilmediğinin de bir göstergesidir.²¹⁴ Herhangi bir millete, mezhebe ve dine mensup olduğunu iddia etmek, cennete girmenin garantisi değildir.²¹⁵ Bu gerçeğe rağmen, hakkı bile bile inkâr eden ve iman edenleri de saptırmaya çalışan Yahudilerin bu iddiası, boş bir kuruntudan ve bir sapmadan başka bir şey değildir

²¹⁴ Mearic, 70/28.

²¹⁵ Nisa, 4/123.

İKİNCİ BÖLÜM

HİRİSTİYANLARIN İNANÇ SAPMALARI

2-HİRİSTİYANLIK

Kur'ân-ı Kerim'de kitap ehli olarak ifade edilen ikinci dini topluluk ise Hıristiyanlardır. Hz. İsa(a.s.)'ın öğretilerine karşı gösterilen sapmalardan dolayı, Yahudilere yöneltilen eleştiriler kadar sert olmasa da, Hıristiyanlar da birçok yönden Yüce Allah'ın sert eleştirilerine muhatap olmuşlardır. Bu bağlamda, Kur'ân-ı Kerim'de geçen Yahudilere ilişkin sapmaları belirttikten sonra, şimdi de Kur'ân-ı Kerim'de yer alan Hıristiyanlara ilişkin sapmaları irdelemeye çalışacağız.

2.1-HİRİSTİYANLIĞA GENEL BİR BAKIŞ

Hıristiyanlık kelimesi kökü itibariyle Grekçe olup “khristos” kelimesine dayanmaktadır. İbranice'deki “meşiah”ın karşılığı olarak Hz. İsa'nın sıfatı olan “Mesih” anlamını ifade etmektedir. Mesih'e bağlı olanları ifade etmek için ise “khristianos” kelimesi kullanılır. “Khristianos” batı dillerine “christian” olarak geçmiş ve “Mesih'e bağlı olanlar” anlamında kullanılmıştır.²¹⁶

İslâmi literatürde ise Hıristiyanlar, Nasranî, Mesihî ve İsevi kelimeleri ile ifade edilmiştir. Kur'ân-ı Kerim, Hıristiyanları ifade etmek için on dört yerde “Nasârâ” kelimesini kullanır.²¹⁷ Nasara kelimesinin niçin kullanıldığı konusunda ise farklı görüşler ileri sürülmüştür.

İbn Abbas'a ve Katade'ye göre, Hıristiyanlara “Nasârâ” denmesinin sebebi, Kudüs yakınlarındaki “nasıra” adındaki bir kasaba sebebiyledir. Hz. İsa(a.s.) bu kasabada konakladığı için, kendisine “Nasıralı İsa” denmiştir. Ona iman edenlere de, Hz. İsa'ya nisbet edildiği için, “Nasârâ” ismi verilmiştir.

²¹⁶ Ali Erbaş, *Hıristiyanlık*, İnsan Yay., İstanbul, 2004, s. 11.

²¹⁷ Kürşat Demirci, “Hıristiyanlık”, *İslâm Ansiklopedisi*, T.D.V. Yay., İstanbul, 1998, XVII, 328.

Cevheri'ye göre ise, Hıristiyanlara “Nasranî” denmesinin sebebi, adı nasıra olan, Suriye'deki bir kasaba sebebiyledir. Bu kasabaya “Nasıra” denmesinin sebebi, kasaba halkının bütün işlerini yardımlaşarak yapmalarıdır.

Bir diğer görüşe göre, Hıristiyanlara Nasranî adının verilmesi, Hz. İsa(a.s.)'in:

*"Allah yolunda benim yardımcılarım (ensârım) kim olacak, demiş, havariler de Allah'ın yardımcıları (ensarı) biziz demişlerdi."*²¹⁸ âyetinde geçen ifade sebebiyledir.²¹⁹

Hz. İsa(a.s.), İsrailoğullarının içinden seçilmiş bir peygamberdir. İsa(a.s.) döneminde Hıristiyanlık kelimesi kullanılmamıştır. İhtida edenler için genellikle şakirtler, kardeşler, inananlar gibi isimler kullanırdı. Resullerin işlerinde geçen Hıristiyan ibaresi “Khristianos” isminin ilk defa Antakya'da kullanıldığı ve bunun da mil'adi 60. yıllara denk geldiği anlaşılmaktadır.²²⁰

“ Ve onu bulunca(Tarsusa Saulu) Antakya'ya getirdi ve vaki oldu ki, bütün bir yıl kilise ile bir arada toplandılar ve çok kimselere öğrettiler ve şakirtlerin Hıristiyan diye çağrılması önce Antakya'da oldu.”²²¹

Hz. İsa(a.s.) kendisinden önce gönderilen Hz. Musa (a.s.)'in şeriatını ıslah etmek için gönderilmiştir.²²² Hz. İsa'nın getirdiği temel prensiplere baktığımız zaman, bu prensiplerin dünyevi olan her şeyi öteleyen bir karakterde olduğunu görüyoruz. Hz. İsa(a.s.)'in bu karakterde olması, Yahudilerin aşırı derecede dünyevileşmesinin etkisi olduğu söylenebilir. Başka bir ifade ile Ahdi Kadim'in aşırı gerçekçiliğinin hakkından, Ahdi Cedid'in aynı şekilde aşırı idealizmi ile gelinebilmiştir.²²³

Hz. İsa(a.s.) aynı zamanda Hz. Musa(a.s.)'in şeriatının uygulanmasında ortaya çıkan bazı güçlükleri gidermekle de görevlendirilmiştir:

*“İsa, açık belgelerle gelince, dedi ki: Ben size bir hikmetle geldim ve hakkında ihtilafa düştüklerinizin bir kısmını size açıklamak için de. Öyleyse Allah'tan sakının ve bana itaat edin. Şüphesiz Allah, O, benim de Rabbim, sizin de Rabbinizdir; şu halde O'na kulluk edin. Dosdoğru yol budur.”*²²⁴

²¹⁸ Al-i İmran, 3/52.

²¹⁹ Seyyid Kutub, a.g.e., II, 161-162.

²²⁰ Erbaş, a.g.e., s.14.

²²¹ Resullerin İşleri, 11/26.

²²² Kesler, a.g.e., s. 32.

²²³ İzzetbegoviç, a.g.e., s. 218.

²²⁴ Zuhruf, 43/63-64.

“İsrailoğullarına elçi kılacak. (O, İsrailoğullarına şöyle diyecek:) "Gerçek şu, ben size Rabbinizden bir âyetle geldim. Ben size çamurdan kuş biçiminde bir şey oluşturur, içine üfürürüm, o da hemencecik Allah'ın izniyle kuş oluverir. Ve Allah'ın izniyle doğuştan kör olanı, alaca hastalığına tutulmuş olanı iyileştirir ve ölüyü diriltirim. Yediklerinizi ve biriktirdiklerinizi size haber veririm. Şüphesiz, eğer inanmışsanız bunda sizin için kesin bir âyet vardır. Benden önceki Tevrat'ı doğrulamak ve size haram kılınan bazı şeyleri helal kılmak üzere size Rabbinizden bir âyetle geldim. Artık Allah'tan korkup bana itaat edin.”²²⁵

Yahudiler, İsa(a.s.)'in öğretilerini kabul etmek yerine, bu öğretilere inkârla karşılık verdiler. Bu inkârın sebebi ise, İsa(a.s.)'in niteliklerinin Yahudilerin beklediği Mesih'in niteliklerinden farklı olmasıydı.

Yahudiler, Mesih'in kendilerini düşmanlarına karşı zafere ulaştıracak güçlü bir hükümdar olmasını beklerken, Mesih Yahudilerin bu beklentisinin aksine halktan bir insan olunca onu inkâr edip öldürmeye çalıştılar.²²⁶

Hz. İsa(a.s.)'in üç yıl süren tebliği, sadece Yahudilere yönelikti. Hz. İsa(a.s.)'in tebliği, sadece Yahudilere yönelik olması, onun misyonunun evrensel olmadığı veya kendisinin bundan kaçındığı anlamına gelmez. Hz. İsa(a.s.)'in üç yıl ile sınırlı olan tebliğ sürecinde, tebliğin alanını genişletmeye fırsat bulamaması ve yalnızca çekirdek bir cemaatin teşekkülüne yönelik bir gayret içinde olması kuvvetle muhtemeldir. Hz. İsa(a.s.)'in vefatından sonra ona iman edenler, diğer milletlere de Hıristiyanlığı yaymaya çalıştılar.²²⁷ Bu aynı zamanda Hıristiyanlığın, milli bir din haline getirilmiş Yahudilikten de ayrılması demektir.

Hz. İsa(a.s.)'in vefatının dördüncü yılında, Hıristiyanlığı kabul eden Pavlus, Hıristiyanlığın putperestler arasında da yayılmasına öncülük etti. Ancak putperestlere tebliğ edilen din, Hz. İsa(a.s.)'in getirdiği din olmaktan ziyade Pavlus'un yorumlarıyla oluşturduğu yeni bir dindi. Pavlus, Hz. İsa(a.s.)'in getirdiği dinde istediği gibi tasarruf edebiliyordu. Hıristiyanlığın en büyük sapması olan “teslis”, bu süreçte dine sokulmuştur. Pavlus, yine bu süreçte sünnet olmayı yasaklamış ve domuz etini serbest bırakmıştır.²²⁸

Pavlus bu tahrifin gerekçesini şu şekilde açıklar:

²²⁵ Al-i İmran, 3/50-51.

²²⁶ Ebu'l Al'a Mevdudi, *Tarih Boyunca Tevhid Mücadelesi Ve Hz. Peygamber'in Hayatı*, Trc., Ahmed Asrar, Pınar, Yay., İstanbul, 1983. I, 177.

²²⁷ Sarıkçıoğlu, a.g.e., s. 296.

²²⁸ Kesler, a.g.e., s. 41.

“Ve Yahudileri kazanayım diye Yahudiler gibi davrandım. Kendim şeriat altında olmadığım halde, şeriat altında olanları kazanayım diye şeriat altında olanlara şeriat altında gibi davrandım; Allah’a karşı olmayanlardan değil, ancak Mesih’in şeriatı altında olarak şeriatı olmayanları kazanayım diye, şeriatı olmayanlara şeriatı olmayan gibi davrandım”²²⁹

Pavlus Yahudilerin ve putperestlerin memnuniyetini kazanma adına dinden tavizler verdiğini açıkça itiraf etmektedir. Hıristiyanlık dininin teşekkülünde çok etkin olan Pavlus hakkında İngiliz tarihçi Wells şöyle demektedir:

“O sırada büyük bir muallim ortaya çıktı. Pek çok kişi onu Hıristiyanlığın gerçek kurucusunun çağdaşları arasında, güvenilir kimselerden biri olarak değerlendirmektedir. Bu kişi Tarsus’lu Saul yahut Paul’dur. Yahudi olan bazı hocalara öğrencilik yaptığı herkes tarafından kabul edilmekle beraber, bazı Yahudi yazarlar onun Yahudi olmadığını ifade etmektedir. Diğer taraftan Pavlus, Helenistik İskenderiye ilâhîyatında bir derya idi. Ayrıca Helenistik felsefi ekollerin ifadelerinden de etkilenmişti.²³⁰ Böyle bir şahsiyetin düşünceleriyle şekillenen Hıristiyanlık, İsa(a.s.)’in getirdiği dinden farklı olarak, Yahudi Mesihçiliğin, Yunan düşüncesinin ve Roma putperestliğinin bir harmanlaması olarak ortaya çıkıyordu. Dolayısıyla bugünkü Hıristiyanlık, Pavlus’un yorumlarına dayanır. Hıristiyanlığın aslî şekli ve kutsal kitapları tahrifata uğramıştır. Artık Hıristiyanlık muharref bir dindir. Bunun içindir ki, günümüz Hıristiyanlarının benimsediği Hıristiyanlık ile Kur’ân-ı Kerim’in bize bildirdiği Hıristiyanlık birbirinden tamamen farklıdır.²³¹

Tahrif edilen Hıristiyanlık, bünyesinde şirkin birçok unsurlarını barındırmakla beraber, monoteist bir din olarak kabul edilmektedir. İleride ayrıntılı bir şekilde izah edeceğimiz gibi Hz. İsa(a.s.) Allah’ın oğlu olarak kabul edilmekte ve Hz. İsa(a.s.) ile Allah anlayışları iç içe kabul edilmektedir.²³² Hıristiyanlıkta en büyük figür İsa(a.s.)’dir. Bu anlamda Hıristiyanlık İsa merkezli bir dindir. İsa(a.s.) tanrılaştırılan bir insan olmaktan ziyade, insanlaştırılan bir tanrı konumuna getirilmiştir.²³³ Bu sapmaya rağmen Hıristiyanlık, vahye dayanan ilâhî kaynaklı bir din olup buna bağlı olarak Müslümanların Hıristiyanlarla olan ilişkileri putperestlerle olan ilişkililerinden farklı bir durum arz etmektedir. Örneğin Putperestlerin kadınları ile evlenmek ve onların kestiklerini yemek Müslümanlara yasak iken;

²²⁹ *Korintoslular*, I/20-21.

²³⁰ Muhammed Kutup, *Çağdaş Fikir Akımları*, Trc., Beşir Eryarsoy, İşaret Yay., İstanbul, 1993, s.15.

²³¹ Güç, Ahmet, *Hıristiyanlık, Şamil İslâm Ansiklopedisi*, Şamil Yay., 2000, III, 248.

²³² Challaye, *a.g.e.*, s. 175, Sarıkçoğlu, *a.g.e.*, s. 284.

²³³ Challaye, *a.g.e.*, s. 189.

Müslümanların, Hıristiyanların ve Yahudilerin kadınları ile evlenmesine ve onların kestiklerini yemesine bir yasak getirilmemiştir.²³⁴

Hıristiyanlık, günümüzde en çok müntesibi bulunan dindir. İnsanlara Hıristiyanlık öğretilerini anlatmayı ve dünyanın her yerine Hıristiyanlığı götürmeyi dini bir vecibe olarak kabul eden bir dindir. Hıristiyanlar yaptıkları misyonerlik faaliyetleriyle dünyanın her yerine tebliği götürmektedirler. Son zamanlarda açtıkları kiliselerle, dağıttıkları neşriyatlarla, yürüttükleri sosyal yardım faaliyetleri ile İslâm ülkelerinde de Hıristiyanlık propagandasına hız vermişlerdir. Hıristiyan misyoner faaliyetlerinin yoğunluk kazandığı günümüzde, Kur'ân-ı Kerim bağlamında Hıristiyan sapmalarını irdelemek farklı bir önem arz etmektedir.

2.2- HIRİSTİYANLARIN ALLAH İNANCI KONUSUNDAKİ SAPMALARI

Hıristiyanlar Yüce Allah'ın varlığına inanırlar. Ancak Hıristiyanların Allah tasavvuru Müslümanların inancından çok farklıdır. Yahudilerde olduğu gibi Hıristiyanlar da Allah inancı konusunda Tevhid dışı bir yola sapmışlardır. Bu sapmanın boyutlarını şu şekilde sıralayabiliriz:

2.2.1- YÜCE ALLAH'A ŞİRK KOŞMALARI

Hıristiyanlar; Hz. İsa(a.s.)'ı ve annesi Hz. Meryem'i başta olmak üzere rahiplerini Allah'a ortak koşmuşlardır. Böylece Hıristiyanlar tüm peygamberlerin ortak ve evrensel daveti olan tevhidi çizgiden sapmışlardır. Bu gerçek Kur'ân-ı Kerim'in birçok yerinde zikredilmiştir:

*“Onlar, Allah'ı bırakıp bilginlerini ve rahiplerini rabler (ilahlar) edindiler ve Meryem oğlu Mesih'i de. Oysa onlar, tek olan bir ilah'a ibadet etmekten başka bir şeyle emrolunmadılar. O'ndan başka ilah yoktur. O, bunların şirk koştukları şeylerden yücedir.”*²³⁵

Âyette zikredilen hahamlardan maksat, Yahudilerin din âlimleridir. Papazlardan maksat ise, Hıristiyanların manastırlara çekilen ve dini konularda içtihatla bulunabilen âlimleridir. Yüce Allah, bu âyet-i kerimede Yahudilerin ve Hıristiyanların, din adamlarını rabler edindiklerini zikretmiştir. Ancak bu ifadedden maksat onların din adamlarını ilah edinerek onlara tapmaları değildir. Nitekim

²³⁴ Maide, 5/5.

²³⁵ Tevbe, 9/32.

Hıristiyanlığı terk edip Müslüman olan Adiy bin Hatem başta olmak üzere birçok Hıristiyan bunu reddetmişlerdir. Ancak “rabler edindiler” ifadesinden maksat, Allah’ın emir ve yasaklarını bırakıp, din adamlarının koydukları emir ve yasaklara uymalarıdır.²³⁶ Küfürde, isyanda ve şeriatın koyduğu hükümlerde, onların yaptıkları tasarruflarda koşulsuz olarak onlara itaat etmektir.²³⁷

Müslüman olmadan önce Hıristiyan olan Adiy b. Hatem diyor ki: “Ben Resulullah’ın yanına gittim. Boynumda altından bir haç bulunuyordu. Resulullah bana dedi ki: ‘Ey Adiy, bu putu çıkarıp at.’ Ben onun, Tevbe suresinin "Onlar, hahamlarını, papazlarını ve Meryem oğlu İsa Mesihi, Allah’tan başka rabler edindiler." âyetini okuduğunu işittim. Dedim ki: ‘Ey Allahın Resülü biz onlara ibadet etmiyorduk ki. Resulullah da buyurdu ki: Dikkat edin, Yahudi ve Hıristiyanlar, din adamlarına tapmıyorlardı. Fakat onlar, hahamlar ve papazlar kendilerine bir şeyi helal kılınca onu helal sayıyorlardı, bir şeyi haram kılınca da onu haram kabul ediyorlardı.’”

Abdullah b. Abbas da demiştir ki: Hahamlar ve papazlar, Yahudi ve Hıristiyanlara, kendilerine secde etmelerini emretmemişlerdi. Fakat onlar, Allah’ın emirlerine aykırı emirler vermişler, onlar da bu emirleri tutmuşlardır. Bu sebeple Allah, hahamları ve papazları "edinilen rabler" diye ifade etmiştir."

Reb'i b. Enes diyor ki: "Ben, Ebu'l-Aliye'den; "Yahudiler ve Hıristiyanlar, hahamlarını ve papazlarını rabler edindiler." âyetinin manasını sordum ve dedim ki: "İsrailoğullarının bu rab edinme olayı nasıldı?" O da dedi ki: "Hahamlar bize ne emrettiyse ona uyduk. Neyi de yasakladıysa, sözlerini dinledik. Hâlbuki bunların emrettikleri ve yasakladıkları şeylerin hükmü, Allah’ın kitabında mevcuttu. İnsanlar din adamlarının telkinlerini nasihat kabul edip aldılar ve Allah’ın kitabını arkalarına attılar. Böylece Allah’ı bırakıp din adamlarını rabler edinmiş oldular.²³⁸ Hz. Peygamber onları bu sapmadan, tekrar tevhidi istikamete davet etmiştir. Bu çağrı aynı zamanda Hz. İsa (a.s.)’ın da çağrısıdır. Hz. İsa (a.s.) kıyamet gününde ümmetine bu çağrıyı yaptığını ifade edecektir:²³⁹

“Allah: "Ey Meryem oğlu İsa, insanlara, beni ve anneni Allah’ı bırakarak iki ilah edin, diye sen mi söyledin?" dediğinde: "Seni tenzih ederim, hakkım olmayan bir sözü söylemek bana yakışmaz. Eğer bunu söyledimse mutlaka sen onu bilmişsindir. Sen bende olanı bilirsin, ama ben Sen’de olanı bilmem. Gerçekten,

²³⁶ Taberi, XIV, 209.

²³⁷ İbn Atiye, el-Kadi Ebu Muhammed Abdulhak el-Endülüsî, *el-Muharreru'l- Veciz fi Tefsiri Kitabi'l-Aziz*, thk. Abdusselam Abduşşafi, Daru'l-Kütüb'l-İlmiyye, Beyrut, 2001, I, 449.

²³⁸ Taberi, *a.g.e.*, XIV, 212.

²³⁹ Seyyid Kutub, *a.g.e.*, VIII, 300.

görünmeyenleri (gaybleri) bilen Sen'sin Sen. Ben onlara bana emrettiklerinin dışında hiç bir şeyi söylemedim. (O da şuydu:) 'Benim de Rabbim, sizin de Rabbiniz olan Allah'a kulluk edin.' Onların içinde kaldığım sürece, ben onların üzerinde bir şahidim. Benim (dünya) hayatıma son verdiğinde, üzerlerindeki gözetleyici Sen'din. Sen her şeyin üzerine şahid olansın."²⁴⁰

Kur'an-ı Kerim, içine düştükleri şirke rağmen Hıristiyanları yumuşak bir üslupla tevhide davet ediyor:

"De ki: "Ey Kitap Ehli, bizimle sizin aranızda müşterek (olan) bir kelimeye (tevhide) gelin. Allah'tan başkasına kulluk etmeyelim, O'na hiç bir şeyi ortak koşmayalım ve Allah'ı bırakıp bir kısmımız (diğer) bir kısmımızı Rabler edinmeyelim." Eğer yine yüz çevirirlerse, deyin ki: "Şahid olun, biz gerçekten Müslümanlarız.""²⁴¹

Bu çağrı, aynı zamanda bütün peygamberlerin çağrısıdır. Müslümanların eğitimine yönelik bir çağrı olarak da düşünülebilir. Diğer ümmetlerde meydana gelmiş sapmaların İslâm ümmeti içerisinde de meydana gelme tehlikesi her zaman vardır:

*"Ey iman edenler, Allah'ın ve Resulü'nün huzurunda öne geçmeyin ve Allah'tan sakının. Şüphesiz Allah, işitendir, bilendir"*²⁴²

Sözlü ve fiili olarak, dini konularda belirleyici tek unsur kitap ve sünnettir. Peygamberlerin evrensel daveti olan tevhit konusunda Seyyid Kutub şu çarpıcı açıklamayı yapmaktadır:

"Müslümanlarla Allah'a rağmen birbirlerini Rabler edinenler arasındaki bu karşılaştırma, Müslümanların kimliğini net ve kesin olarak ortaya koymaktadır. Müslümanlar yalnız Allah'a ibadet edenler, kendisine kul olmaya yalnız Allah'ı lâyük görenler ve Allah'a rağmen birbirini Rabler edinmeyenlerdir. Müslümanları diğer uluslardan ve inançlardan ayıran temel nitelik budur.

İslâm, insanları kullara kulluktan kurtaran tam bir özgürlüktür. İslâm nizamı da diğer düzenler arasında özgürlük hareketini gerçekleştiren biricik düzendir. Yeryüzü kaynaklı düzenlerin hepsinde, İnsanlar birbirini Rabler edinirler. Bu birbirini rab edinme olayı en katı dikta rejimlerinde göze çarptığı gibi, en ileri demokrasilerde de ortaya çıkmaktadır. İlahlığın en başta gelen özelliği, insanları kendisine taptırma ve kurumlarını, sistemlerini, yasalarını, kanunlarını, değer

²⁴⁰ Maide, 5/116-117.

²⁴¹ Al-i İmran, 3/64.

²⁴² Hucurat, 29/1.

yargılarını ve ilkelerini benimsetmedir. Bu, yeryüzü kaynaklı bütün düzenlerde şu veya bu şekilde birtakım insanların tekeline girmiştir. Şu veya bu konuda insanlardan bir topluluğa havale edilmiştir. Geniş halk kitlelerinin kendisinin belirlediği yasalara, değer yargılarına, ilkelerine ve düşüncelerine boyun eğdiği bu topluluk Kur'âni tanımlamaya göre, edinilmiş yeryüzü ilahlarıdır. İnsanların ilahlık ve rububiyet özelliklerini kendilerinde görmelerine izin vermeleri ve Allah'a rağmen birbirlerini rabler edinmelerinin tipik örneğidir. İnsanlar, bu ilahları böyle kabul etmekle, onlara secde etmeseler de, önünde eğilmeseler de Allah'a rağmen onlara kulluk etmiş olurlar. Zira kulluk Allah'tan başkasına yönelme imkânı olmayan bir ibadettir. İşte ancak İslâm nizamında insan bu boyunduruktan kurtulur. Özgürlüğe kavuşur. Düşüncelerini, düzenlerini, yaşam biçimlerini, yasalarını, kanunlarını, değer yargılarını ve ilkelerini yalnız Allah'tan alan bir özgürlüğe kavuşur. Bu konuda onun konumu diğer tüm insanların konumu gibidir. O ve diğer bütün insanlarla eşit konumdadır. Hepsi aynı düzeydedir. Hepsi Allah'ın emrindedir. Allah'a rağmen birbirlerini Rabler edinmezler. İşte bu anlamıyla İslâm, Allah katında kabul gören tek dindir.²⁴³ Tüm Peygamberlerin Allah katından getirmiş olduğu tek din budur. Allah, peygamberleri bu din ile gönderdi ki, insanları kullara kulluktan kurtarıp Allah'a kul etsinler. Kulların zulmünden Allah'ın adaletine kavuştursunlar.”²⁴⁴

Hıristiyanların özellikle din adamlarını ilah edinmeleri yahut din adamlarının kendilerini ilah olarak telakki etmeleri ciddi bir sapmaydı. Bu anlamda ilahlaştırılan din adamları, dini tekellerine alarak adeta köleleştirilmiş halka, kutsal kitabın okunmasını dahi yasaklamışlardı. 1870'te Vatikan Kurulu papanın yanılmaz olduğunu ilan etmiştir.²⁴⁵ 13.yüzyılda inananlara kutsal kitabın izinsiz okunması yasaklanırken,²⁴⁶ zamanla kilisenin söylediklerini koşulsuz olarak kabul etmek imanın bir şartı haline getirilmişti. Ondan kuşku duymak veya onu tartışmak küfür sayılırdı. Artık Hıristiyan din adamları kendilerini ilâhî yetkilerle donatılmış, yanılmaz bir otorite, halkı ise kendilerine itaat etmeleri gereken kul konumunda görüyorlardı. İnsanların cennete girmeleri dahi papazların elindeydi. Hıristiyan din adamları insanların vicdanlarını tehdit ediyorlardı. Bu yolla kilise insanları manen ve madden sömürüyorlardı. Kilisenin ortaçağda, sadece İngiltere'de arazilerinin üçte birine sahip olması ve haftada bir gün, insanları bu arazilerde ücretsiz çalıştırmayı ön görmesi insanları ne derece tahakkümü altına aldıklarının bir göstergesidir.²⁴⁷ Tarih kilisenin din adıyla sayısız cinâyetler işlediğine şahit olmuştur. Kilise bu cinâyetleri

²⁴³ Al-i İmran, 3/19.

²⁴⁴ Kutub, Seyyid, *a.g.e.*, II, 79.

²⁴⁵ Challaye, *a.g.e.*, s. 199.

²⁴⁶ Challaye, *a.g.e.*, s. 200.

²⁴⁷ Muhammed Kutub, *Çağdaş Fikir Akımları*, s. 66.

putperestlere, Yahudilere, mezhep ayrılıkçılarına, bilginlere ve filozoflara karşı en acımasız işkencelerle, engizisyon mahkemelerinde uygulamıştır. Artık teslisi kabul etmek, Hıristiyan olmanın ve dolayısıyla hayatta kalabilmenin ilk şartıydı. 16.yüzyılda teslisi kabul etmedikleri için insanlar kilisenin emriyle diri diri yakılmıştır.²⁴⁸

2.2.2- YÜCE ALLAH'I BEŞER SEVİYESİNE İNDİRGEMELERİ

Hıristiyanlığın ayırt edici en temel özelliği teslistir. Bu inanç, tevhid diniyle Hıristiyanlık arasındaki ayrılığın temelini oluşturur.²⁴⁹ Hıristiyanlığa teslis inancını ilk sokan kişi Pavlus olmuştur.²⁵⁰ Ancak kavram olarak ilk defa miladi 180 yılında Antakyalı Theophilus tarafından kullanılmıştır. Teslis inancının dayandığı temeller Yeni Ahit'te mevcuttur. Özellikle Yuhanna incili, sanki bu doktrini yerleştirmek için yazılmış bir İncil'dir. Bu inanca binaen Hıristiyanlar, yıllarca Yüce Allah'ın içkinliği ve aşkınlığı konusunda tartışmışlar. Bu tartışmalarda teslisin unsurları olan Baba, Oğul ve Kutsal Ruhun konumlarını belirlemeye çalışmışlardır.

Hıristiyan inancına göre teslisin birinci unsuru babadır. Her şeyin yaratıcısı ve sahibidir. Her şeyi görür. Her ne kadar baba tanrı, oğul tanrı ve kutsal ruh tanrı olarak görünse de O özünde birdir. Bölünmez bir özdür, cevherdir. Bu cevher ruhtur. Ruhta bölünme kabiliyeti yoktur. Bu nedenle tanrı birdir ve mukaddes üçlüktür.²⁵¹ Her ne kadar tanrı birdir demeleri ile bir birleme (tevhid) görünse de, aslında bu birlikten kastedilen Mesih'tir.²⁵² Dolayısıyla baba dedikleri tanrı, İsa(a.s.)'da içkindir. Bu anlayış çerçevesinde Yüce Allah Hz. İsa'nın şahsında insanlaştırılmıştır.

Teslisin ikinci unsuru oğuldur. Hıristiyanlar Hz. İsa (a.s.)'ın tanrının gerçek oğlu olduğunu, tanrıdan doğma tanrı olduğunu kabul etmişler. Miladi 325 yılında İznik I. Konsülünde alınan kararla, bu inanç resmen kabul edilmiştir. Konsül bu karara karşı çıkan Aryos'u tekfir etme kararı almıştır.²⁵³ Zira Hıristiyan inanışa göre Hz. İsa (a.s.) çeşitli mucizeleriyle tanrı olduğunu ispatlamıştır. Günümüz Hıristiyanların yüzde doksan beşi bu inancı kabul ederler.²⁵⁴

²⁴⁸ Challaye, *a.g.e.*, s, 197.

²⁴⁹ Ebu Hamid Muhammed b. Muhammed el-Gazali, *Hıristiyanlık Üzerine Değerlendirmeler*, thk. Abdullah Şarkavi, Trc., Osman Cilacı, Beyan Yay., İstanbul, 1998, s. 54.

²⁵⁰ Kesler, *a.g.e.*, s. 33.

²⁵¹ Erbaş, *a.g.e.*, 62.

²⁵² Yazır, *a.g.e.*, III, 210.

²⁵³ Yazır, *a.g.e.*, III. 212

²⁵⁴ Erbaş, *a.g.e.*, s. 63.

Aslında Hıristiyanları bu anlayışa götüren en önemli sebep, Yahudilerin kurtarıcı Mesih beklentisi ve Yunanlıların tanrının büyük adam yetiştirmek için ölümlülerle birleştikleri inancıydı. Böylece Hıristiyanlık, teslis inancı sayesinde kendisine ihtida eden müntesiplerinin eski dinlerinden kaynaklanan tereddütlerini de tatmin ediyordu.²⁵⁵

Teslisin üçüncü unsuru ise Kutsal Ruhtur. Birçok Hıristiyan perspektifine göre Kutsal Ruh, Tanrı'nın kendisi, Tanrı'nın bir yansıması ya da Tanrı'nın bir tezahürüdür. Kutsal Ruh, Tanrı'nın kendi varlığını insanda hissettirmesidir. Hıristiyanlığa göre insanın kendi içinde hissettiği iman gücü, inanç ve Tanrı'yla konuşma vb. duygular Kutsal Ruh sayesinde gerçekleşmektedir. Baba, Oğul ve Kutsal Ruh, tek bir cevherde toplanmış, üç ayrı uknumdur ve bu uknumların hepsi de ebedidir. Baba tanrı, yaratıcı; Oğul tanrı, kurtarıcı ve Kutsal Ruh da takdir edicidir.²⁵⁶ Bu üçlü uknumun ikincisi birinciden; üçüncüsü ilk ikisinden kaynaklandığı halde, üçü de bir tek tabiat içinde eşittir ve bölünme kabul etmezler. Bu üçlü unsur yaratma ve tabiatüstü düzeye yükselmelerde birlik içinde hareket ederler.²⁵⁷ Hıristiyanların bu farklı üç unsurdan, özellikle birlik unsurunu vurgulaması politeizmin engellenmesi amacını gütmektedir.²⁵⁸

Hıristiyan teologları, teslis doktrinini farklı şekillerde izah etmişlerse de hepsinin ortak noktaları Hz. İsa'nın ilâhî sıfatlarla mücehhez bir tanrı veya tanrının kendisinde müşahhaslaştığı ve bizzat tanrının kendisi olduğudur.

Bu, kendisine kitap ve peygamber gönderilen ümmetler içerisinde meydana gelmiş en büyük sapmadır. Bu sapma neticesinde itikatlarındaki şirk özelliği o kadar açıktır ki, müşrikler kendi şirklerini onların şirkleri ile kıyaslayarak kendilerinkine meşruiyet kazandırmaya çalışmışlardır:²⁵⁹

*"Bizim tanrılarımız mı hayırlı, yoksa o mu? dediler. Bunu sadece tartışma için sana misal verdiler. Doğrusu onlar, kavgacı bir toplumdur. O, sadece kendisine nimet verdiğimiz ve İsrailoğullarına örnek kıldığımız bir kuldur."*²⁶⁰

Zira putperestler bile tanrı edindikleri meleklere ve sanemlere Allah demiyorlardı. Putları Allah'a yaklaştıran araçlar olarak görüyorlardı:

²⁵⁵ Challaye, *a.g.e.*, s. 190.

²⁵⁶ Erbaş, *a.g.e.*, s. 65.

²⁵⁷ Albert Besnard, *Katolik Meshebi*, Trc., Mehmet Aydın, Din Bilimleri Yay., Konya, 2000, s. 133.

²⁵⁸ Mehmet Aydın, "Hıristiyanlık", *İslâm Ansiklopedisi*, T.D.V.Yay., İstanbul, 1998, XVII, 347.

²⁵⁹ Muhammed Abdullah Draz, *En Mühim Mesaj Kur'an*, Trc., Suat Yıldırım, Işık Yay., İstanbul, 2003, 90.

²⁶⁰ Zuhurf, 43/57-58.

*"Allah'ı bırakıp kendilerine zarar vermeyecek ve yararları dokunmayacak şeylere kulluk ederler ve: "Bunlar Allah katında bizim şefaathçilerimizdir" derler. De ki: "Siz, Allah'a, göklerde ve yerde bilmediği bir şey mi haber veriyorsunuz? O, sizin şirk koştuklarınızdan uzak ve yücedir."*²⁶¹

Bu nedenle Hıristiyanların teslis inancı, putperestlerin şirkinden bile daha koyu bir şirktir:

*"Andolsun, "Şüphesiz, Allah Meryem oğlu Mesih'tir." diyenler küfre düşmüştür. De ki: "O, eğer Meryem oğlu Mesih'i, onun annesini ve yeryüzündekilerin tümünü helak (yok) etmek isterse, Allah'tan (bunu önlemeye) kim bir şeye malik olabilir? Göklerin, yerin ve bunlar arasındakilerin tümünün mülkü Allah'ındır; dilediğini yaratır. Allah her şeye güç yetirendir. Andolsun, "Şüphesiz Allah, Meryem oğlu Mesih'tir" diyenler küfre düşmüştür. Oysa Mesih'in dediği (şudur:) "Ey İsrailoğulları, benim de Rabbim, sizin de Rabbiniz olan Allah'a ibadet edin. Çünkü O, kendisine ortak koşana şüphesiz cenneti haram kılmıştır, onun barınma yeri ateştir. Zulmedenlere yardımcı yoktur. Andolsun, "Allah için üçüncüsüdür" diyenler küfre düşmüştür. Oysa tek bir ilahtan başka ilah yoktur. Eğer söylemekte olduklarından vazgeçmezlerse, onlardan inkâr edenlere mutlaka (acı) bir azab dokunacaktır."*²⁶²

Yüce Allah Kur'ân-ı Kerim'de Hz. İsa (a.s.)'ın ve annesi Hz. Meryem'in kişiliklerini ve beşer oluşlarını belirterek, Hıristiyanlara bu sapmadan tevhide dönmelerini emreder. Zira Haç'ta eziyet çekmek,²⁶³ ana rahminde cenin olarak kalmak, uyumak, susuzluk, açlık ve yorgunluk çekmek, konuşmak gibi insan tabiatının gerektirdiği şeyleri şahsında toplamış bir kişiye ilahlık atfetmek apaçık dalalettir. Hz. İsa(a.s.) için sayılan bu beşeri özelliklerin bir kısmı hem Kur'ân-ı Kerim'de hem de İncil'de yer almıştır:

*"Meryem oğlu Mesih, yalnızca bir elçidir. Ondan önce de elçiler gelip geçti. Onun annesi dosdoğrudur, ikisi de yemek yerlerdi. Bir bak, onlara âyetleri nasıl açıklıyoruz? (Yine) bir bak, onlar ise nasıl da çevriliyorlar."*²⁶⁴

Hz. İsa (a.s.)'ın acıktığı İncil'de ise şöyle geçmektedir:

²⁶¹ Yunus, 10/18.

²⁶² Maide, 5, 72-73.

²⁶³ Markos, XV/ 34.

²⁶⁴ Maide, 5/75.

“Ertesi gün, Beytanya’dan çıktıkları zaman, acıktı. Uzaktan yapraklı bir incir ağacı görüp belki ondan bir şey bulurum diye geldi; yanına varınca üzerinde yapraklardan başka bir şey bulamadı; çünkü incir mevsimi değildi.”²⁶⁵

Hız. İsa (a.s.)’ın sıra dışı yaratılışı, Yüce Allah’ın kudretine delalet etmektedir. Onun ve annesinin mucizeleri ise peygamberliğine ve Yüce Allah’a olan sadakatlerine işaret eder. Dolayısıyla Hız. İsa(a.s.)’ın ve annesinin Allah katındaki konumları peygamberliğin ötesinde değildir.²⁶⁶

*“Hani Melekler, dediler ki: "Meryem, doğrusu Allah kendinden bir kelimeyi sana müjdelemektedir. Onun adı Meryem oğlu İsa Mesih'tir. O, dünyada ve ahirette 'seçkin, onurlu, saygındır' ve (Allah'a) yakın kılınanlardandır. Beşikte de, yetişkinliğinde de insanlarla konuşacaktır. Ve O Salihlerdendir. Rabbim, bana bir beşer dokunmamışken, nasıl bir çocuğum olabilir?" dedi. (Fakat) Allah neyi dilerse yaratır. Bir işin olmasına karar verirse, yalnızca ona "ol" der, o da hemen oluverir. Ona kitabı, hikmeti, Tevrat'ı ve İncili öğretecek. İsrailoğulları'na elçi kılacak. (O, İsrailoğulları'na şöyle diyecek:) "Gerçek şu, ben size Rabbinizden bir âyetle geldim. Ben size çamurdan kuş biçiminde bir şey oluşturur, içine üfürürüm, o da hemencecik Allah'ın izniyle kuş oluverir. Ve Allah'ın izniyle doğuştan kör olanı, alaca hastalığına tutulmuş iyileştirir ve ölüyü diriltirim. Yediklerinizi ve biriktirdiklerinizi size haber veririm. Şüphesiz, eğer inanmışsanız bunda sizin için kesin bir âyet vardır."Benden önceki Tevrat'ı doğrulamak ve size haram kılınan bazı şeyleri helal kılmak üzere size Rabbinizden bir âyetle geldim. Artık Allah'tan korkup bana itaat edin."Gerçekten Allah, benim de Rabbinim, sizin de Rabbinizdir. Öyleyse O'na ibadet edin. Dosdoğru olan yol işte budur.*²⁶⁷

Hız. İsa (a.s.)’ın yaratılışı, mucizeleri ve misyonu ilk günden ortaya konmuşken, Yahudilerden ve putperestlerden Hıristiyan olanlar, önceki inançlarından kaynaklanan bir anlayış ile Yüce Allah’ın kudretine delalet eden Hız. İsa (a.s.)’ın sıra dışı yaratılışını ve onun peygamberliğine delalet eden mucizelerini onun ilahlığına yorumladılar. Oysa Hız. İsa (a.s.)’ın yaratılışı, Hız. Âdem’in yaratılışından farksızdı:

*“Şüphesiz, Allah katında İsa'nun durumu, Âdem'in durumu gibidir. Onu topraktan yarattı, sonra ona "ol" demesiyle o da hemen oluverdi.”*²⁶⁸

²⁶⁵ Markos, XI/12-13.

²⁶⁶ Zemahşeri, a.g.e., II, 277.

²⁶⁷ Al-i İmran, 3/45-51.

²⁶⁸ Al-i İmran, 3/59.

Hız. İsa (a.s.)'ın annesi belli iken ve her ikisi de, Hız. Âdem'in çocukları olduğu halde nasıl ilah olabilirler. Hız. İsa (a.s.)'ın bu sıra dışı yaratılışı ilahlığa bir dayanak yapılyorsa, bu daha çok Hız. Âdem için söz konusu olabilir. Çünkü Âdem(a.s.)'ın ne annesi ne de babası vardır.²⁶⁹

Sonuç olarak, Hıristiyanlar ilâhî bir dine sahip olmuş ümmetler içerisinde en büyük sapmayı göstermişlerdir. Felsefî olarak farklı yorumlar yapılsa da Hıristiyanların teologları bile “teslis”i izah etmekte yetersiz kalmışlardır. Bu konunun bizim açımızdan önemi ise, bizzat Kur’ân’da yer alması ve Yüce Allah’ın bu konuyu kesin bir ifadeyle sapıklık olarak belirtmesidir. Zira Yüce Allah, Hız. İsa (a.s.)’ı sadece bir kul ve bir peygamber olarak kabul etmemizi emrediyor:

*“O, yalnızca bir kuldur; kendisine nimet verdik ve onu İsrailoğulları’na bir örnek kıldık.”*²⁷⁰

2.2.3- ALLAH’A ÇOKLUK İZAFE ETMELERİ

Hıristiyanların Allah inancı konusundaki diğer bir sapmaları ise O’na sıfatlarında olduğu gibi, bizzat zatına ilişkin de çokluk izafe etmeleridir. Hıristiyanlar teslisin her bir unsurunu ilah edindikleri gibi, bu unsurlara bizzat Allah da demişlerdir. Teslis inancının anlaşılmasındaki güçlük, Hıristiyanlar arasında bu konuda ortak bir fikrin oluşmasını engellemiştir. Teslis inancı konusunda ortak bir fikrin oluşmasını engelleyen diğer bir husus da, kimilerine göre teslisin unsurlarını konumlandırmada monoteizm inancının açıkça ihlal edilmesidir.²⁷¹

Kur’ân-ı Kerim’in belirttiği sapmaların bazılarında ittifak bazılarında ihtilaf olmakla beraber bu sapmaların hepsi Hıristiyanlar arsında olmuştur ve halen devam etmektedirler.

Hıristiyanlardan, *“Şüphesiz Allah, Meryem oğlu Mesih'tir”* diyenlerin Ya’kubiyye; *“Allah için üçüncüsüdür”* diyenleri ise Nasturiyye ve *“Mesih Allah’ın oğludur”* diyenlerin de Melkaniler olduğu belirtilmiştir.²⁷²

“Ey Kitap Ehli, dininiz konusunda taşkınlık etmeyin, Allah'a karşı gerçek olandan başkasını söylemeyin. Meryem oğlu Mesih İsa, ancak Allah'ın elçisi ve kelimesidir. Onu ('ol' kelimesini) Meryem'e yöneltmiştir ve O'ndan bir ruhtur.

²⁶⁹ İbn Aşur, Muhammed Tahir, *et-Tahrir ve't-Tenvir*, Daru't-Tunusiyye, Tunus, 1984, III, 263.

²⁷⁰ Zuhuf, 43/59.

²⁷¹ Mehmet S. Aydın, *Din Felsefesi*, İzmir İlahiyat Vakfı Yay., İzmir, 2001, s. 137.

²⁷² İbn Teymiye, Takiyyüddin Ahmet b. Abdilhalim, *et-Tefsirul Kebir*, Daru'l Kütübi'l İlmiye, Beyrut, IV, 56.

Öyleyse Allah'a ve elçisine inanınız; "üçtür" demeyiniz. (Bundan) kaçının, sizin için hayırlıdır. Allah, ancak bir tek ilahdır. O, çocuk sahibi olmaktan yücedir. Göklerde ve yerde her ne varsa O'nundur. Vekil olarak Allah yeter."²⁷³

"Andolsun, "Şüphesiz Allah, Meryem oğlu Mesih'tir" diyenler küfre düşmüştür. Oysa Mesih'in dediği (şudur:) "Ey İsrailoğulları, benim de Rabbim, sizin de Rabbiniz olan Allah'a ibadet edin. Çünkü O, kendisine ortak koşana şüphesiz cenneti haram kılmıştır, onun barınma yeri ateştir. Zulmedenlere yardımcı yoktur. Andolsun, "Allah için üçüncüsüdür" diyenler küfre düşmüştür. Oysa tek bir ilahı başka ilah yoktur. Eğer söylemekte olduklarından vazgeçmezlerse, onlardan inkâr edenlere mutlaka (acı) bir azab dokunacaktır."²⁷⁴

Yazır bu âyetin tefsirinde şöyle der:

"Hıristiyanlar, "Allah" ismi yerine, Meryem'in oğlu İsa'nın lakabı olan "Mesih" vasfını, "ehad-i ekmele" (eksiksiz tek) in bir ifadesi olmak üzere almışlardır. Bunun için kanaatlerinde "ilâh üçtür, fakat Mesih birdir." Her biri bir ilâh farz edilen ekânîm-i selâse (üç esas)de Yesu yalnız oğuldur. Fakat (Yesu' Mesih) hepsidir. Baba, kelime ve oğul kendi zatlarında farklı oldukları halde (Yesu' Mesih) de birbirlerini tasdik ederler ve " en mükemmel tek" bu sayılır. Bundan dolayıdır ki Hıristiyanlar, Yesu Mesih'ten önce âlemlerin kelime ile yaratılmış olduğunu ve her şeyin yaratıcı ve sahibi bir "baba ilâh" bulunduğunu kabul etmekle beraber, henüz âlemlerin sağlam olmayıp, bu sağlamlığın cesetlenmesi "kelime" üzerine Yesû-i Mesih eliyle meydana geldiğini ilk İznik konsülünden beri inançlarının başına yazmışlardır. Demek ki bunlara göre "üçlü esas", birinci ve ikincisiyle değil, üçüncüsüyle en mükemmeldir. Üçünün oluşturduğu tek ilâh ve en mükemmel, tek baba değil, Ruhul-Kudüs değil, hepsi olan Yesû-i Mesih'tir, için üçüncüsüdür. Buna göre bunların nazarında bir olan Allah mutlak için biri değil, için üçüncüsüdür, kelimenin cesetlendiği Mesih'tir.

"Muhakkak Allah için üçüncüsüdür" demek, hem selâse (üç) kelimesi, hem de sâlis (üçüncü) kelimesi itibarıyla olmak üzere iki yönden küfürdür. Birisi gerçekten bir ilâhtan başka ilâh olmadığı halde, üç ilâh farz etmek ve bunların her birine "hak ilâh" demektir ki katıksız şirk. Birin hakkı olan ilâhlığı onunla beraber ikiye vermektir, yalandır, zulümdür. Allah'ın hakkını inkârdır. "Allah üç" demek gibi bir çelişkidir. Birisi de bu şirk ve çoğalma içinde yalan bir tevhid davasıyla Allah'ı bu için üçüncüsü farz etmek, Allah'tan başkasına Allah demektir ki, bu da Allah'ı ve

²⁷³ Nisa, 4/171.

²⁷⁴ Maide, 5/72-73.

Allah'ın önceliğini inkâr etmektir. Hâlbuki Yüce Allah'a "yok" demekle yok olmayacağı ve yalan inanç ile hak ve hakikat değişmeyeceği için, bu da hadd-i zatında diğer bir şirktir. Ve gerçekte Hıristiyanlığın üçlemesinin böyle, biri şirk, biri tevhid görünen iki yüzü vardır ki, hakikatte ikisi de şirktir. Ve bu şirk aslında Allah'ın önceliğini inkâr etmeyen ve bununla birlikte açıktan şirk iddia eden bariz müşriklerin şirkinden daha ileri gitmiş olmakla beraber, onlarınki kadar açık değil kaçamalıdır.”²⁷⁵

Sonuç itibariyle, tevhidin gerçekliğine ve açık bir ilah fikrine ulaşmaktan uzak olan²⁷⁶ Hıristiyanların, Hz. İsa (a.s.)'in şahsı etrafında oluşmuş birçok sapmaları olmuştur. Bu sapmaların en akıl almazı ise Hz. İsa (a.s.)'in ve teslisin diğer uknumlarının -hâşâ- Allah olduğunu iddia etmeleridir. Oysa Hz. İsa (a.s.)'in bir zamanlar hiç var olmadığı ve var olduktan sonra da normal insanlar gibi bir gelişim ve yaşam sürdürdüğü bilinen bir gerçektir. Hz. İsa (a.s.)'in çarşılarda dolaştığı, yemek yediği gerçeğinin Kur'ân-ı Kerim tarafından ifade edilmesi, yemek yemeye mecbur olan birinin hacet yoluna da gitmeye mecbur olduğu ve dolayısıyla beşeri gereksinimlerin her türlüsüne mecbur olduğunu insanın zihninde çağrıştırması bakımından son derece önemlidir.²⁷⁷

2.2.4- ALLAH'A OĞUL İSNAT ETMELERİ

Kur'ân-ı Kerim'de Hıristiyanların belirtilen diğer bir sapmaları ise Yüce Allah'a çocuk isnat etmeleridir. Hıristiyanların, Yahudi kültürünün etkisiyle oluşan bu sapması, Kur'ân-ı Kerim'in birçok yerinde ifade edilerek yerilmiştir:

*“Yahudiler: “Üzeyir Allah'ın oğludur” dediler; Hıristiyanlar da: “Mesih Allah'ın oğludur” dediler. Bu, onların ağızlarıyla söylemeleridir; onlar, bundan önceki inkâr edenlerin sözlerini taklit ediyorlar. Allah onları kahretsin; nasıl da çevriliyorlar?”*²⁷⁸

Hıristiyanları bu inanca sevk eden birçok neden öne sürülmüştür. Bu nedenlerin başında, Hıristiyan inancının teşekkülünde Yahudi ve Yunan düşüncesinin çok belirleyici bir rol oynaması gelir. Âyette açıkça ifade edildiği gibi Hıristiyanlardan önce, Yahudiler Yüce Allah'a çocuk isnat etmişlerdir.²⁷⁹ Bunun dışında Hıristiyanlığın Hinduizmden de etkilendiğini görüyoruz. M.Ö. I.yüzyıldan

²⁷⁵ Yazır, *a.g.e.*, III, 342.

²⁷⁶ İzzetbegoviç, *a.g.e.*, s. 222.

²⁷⁷ İbn Atiye, *a.g.e.*, II, 222.

²⁷⁸ Tevbe, 9/30.

²⁷⁹ Challaye, *a.g.e.*, s. 190.

itibaren, Hıristiyanlığın ortaya çıktığı Filistin’de Helen kültürü hâkim olmuştu. Bilindiği gibi Helen kültürü Anadolu’dan Hindistan’a kadar olan kültürlerin bir senteziydi.²⁸⁰ Özellikle Hıristiyan teslisi ile Hinduizm teslisinin benzer olması bu düşünceyi desteklemektedir. Hint teslisinde Brahma, Narayana ve Mahadeva uknumları, fiilleri farklı da olsa kökleri birdir ve bunlar birbirlerinden ayrılmazlar. Bunların üçüne de birden “Vişnu” derler. Bunları bir kökte birleştirmekle kalmaz, ilk illetende ayrılmazlar. Bu üç şahsı tek cevherde toplayan Hıristiyanların baba, oğul ve kutsal ruh inancıyla tam bir benzerlik arz eder.²⁸¹ Bundan anlıyoruz ki Hıristiyanlar Hint inancından etkilenmişlerdir.

Hıristiyanları bu inanca sevk eden diğer bir unsur ise, önceki nesillerin Yüce Allah’a nispetle baba ve oğul kelimelerini mecaz anlamlarıyla kullanmalarıdır. Baba kelimesi ile şefkat, merhamet ve sahiplik anlamı kast edildiği gibi, bütün varlıkların mucidi ve bütün kâinatın yöneticisi olarak da ifade edilirdi. Zira bütün Sami dillerinde “baba” meyve veren anlamına geldiği ve Yüce Allah’a yaratıcı ve kâinatın mucidi olduğu inancıyla da baba tabiri ile hitap edilirdi.²⁸² Oğul kelimesiyle de Allah katındaki şerefi ve sevgiyi ifade etmek istiyorlardı. Yahudi düşüncesinde ‘Tanrının oğlu’ ifadesi Allah ile olan güçlü ahlâkî bağı ifade ederdi.²⁸³ Ancak Hıristiyanlar zamanla, yukarıda izah ettiğimiz gibi özellikle Hint putperestliğinden etkilenerek oğulla, hakiki manasını kastettiler. Allah’ın oğlu tabiriyle, Allah’ı ve Ruhul-Kudüs’ü anlar oldular. Bu üç unsur, birbirine girdi ve gerçekten birmiş gibi kabul edildi. Bunu ilk olarak, miladî 325’te toplanan İznik konsülü ilân etti. Baba, oğul ve Ruhul-Kudüs’ten ibaret bu üç varlık için -ki bunlar ilâhlıkta birleşmişlerdir- ‘teslis’ kelimesi kullanılır oldu. İnciller İsa (a.s.)’ın vefatından sonraki 1–3. yüzyıllar arasında değişen zaman içinde yazıldı. İsa (a.s.)’a inen İncil’in aslı kaybolmuş, yeniden yazılan İnciller de Roma putperestliğinden etkilenenler tarafından yazılmıştır.²⁸⁴

Oğul kelimesinin İsa (a.s.)’ın dışındaki insanlar için de kullanıldığını Kitab-ı Mukaddes’te de görüyoruz. Baba kelimesinin kullanılması da sadece İsa (a.s.)’a özgü değildir. Kutsal metinlerden de açıkça anlaşılıyor ki, oğul kelimesi Yüce Allah’a nispetle seçilmişlik anlamının dışında başka bir anlamda kullanılmamıştır.²⁸⁵

²⁸⁰ Demir, a.g.e., XVII, 329.

²⁸¹ Tümer Günay, *Birüni’ye Göre Dinler Ve İslâm Dini*, D.İ.B., Yay, Ankara, 1986, s. 160.

²⁸² Mustafa İslâmoğlu, *Üç Muhammed*, Denge Yay., İstanbul, 2001, s. 52-53.

²⁸³ Muhammed Mustafa Azami, *Kur’an Tarihi*, Trc., Ömer Türker, Fatih Serenli, İz Yay., İstanbul, 2006, s. 362.

²⁸⁴ Vehbe Zuhayli, a.g.e., V, 377.

²⁸⁵ İbni Teymiye, *el-Cevabu’s-Sahih*, II, 153.

“Ve Firavun’a diyeceksin: Rab şöyle diyor: İsrail, oğlum ve ilkimdir. Ve sana dedim: Oğlumun salıver ki, bana ibadet etsin ve onu göndermek istemedin; işte ben senin oğlunu, senin ilkini öldüreceğim.”²⁸⁶

“O beni çağırarak: sensin babam, Allah’ım ve kurtuluşu kayası. Ben de onu ilk oğlum, dünya krallarının en yükseği kılacağım.”²⁸⁷

Kur’ân-ı Kerim özellikle İsa (a.s.)’ı beşer, kul ve tevhidin davetçisi olan bir peygamber olarak tanıtır. Sıradışı yaratılışını ve mucizelerini ise ilâhî kudretin ve İsa (a.s.)’ın peygamberliğinin bir delili olarak ifade eder.

Yüce Allah çocuk sahibi olmaktan münezzehtir. Yüce Allah, kendisine çocuk isnat edenlerin, bu iddialarında hiçbir delile dayanmadıkları gibi aynı zamanda bu iddiaları sebebiyle kâfir olduklarını da açıkça belirtmiştir:

"Rahman çocuk edinmiştir" dediler. Andolsun, siz oldukça çirkin bir cesaretle bulunup-geldiniz. Neredeyse bundan dolayı, gökler paramparça olacak, yer çatlayacak ve dağlar yıkılıp göçüverecekti. Rahman adına çocuk öne sürdüklerinden (ötürü bunlar olacaktı.) Rahman (olan Allah)a çocuk edinmek yaraşmaz. Göklerde ve yerde olan (herkesin ve her şeyin) tümü Rahman (olan Allah)a, yalnızca kul olarak gelecektir. Andolsun, onların tümünü kuşatmış ve onları sayı olarak saymış bulunmaktadır. ²⁸⁸

“Rahman’a çocuk isnat etmelerinden dolayı neredeyse gökler çatlayacak, yer yarılacak ve dağlar yıkılıp çökecek” mealindeki âyet, iftiranın korkunç boyutunu ifade etmesi bakımından çok önemlidir. Bu ifadeyi dört ayrı yorumla açıklamak mümkündür:

a) Böylesine çirkin ve ölçüsüz bir iddia, kevniyattaki mükemmel düzeni reddeder. Çünkü bu mükemmel düzeni yaratanın mutlaka her şeyden müstağni olması gerekir.

b) Allah’ın insanlara karşı rahmeti ve hilmi olmasaydı, bu sözün dehşetinden gökler parçalanır, yer yarılar ve dağlar yerinden kayardı. Çünkü evrendeki düzeni sağlayan ilâhî kanundur.

c) Bu gibi deyimler daha çok sözün ölçüsüzlüğünün, ilimden uzaklığının, ölçülüp tartılmadan şuarsuzca söylendiğinin bir işaretidir.

²⁸⁶ Çıkış, IV/22-23.

²⁸⁷ Mezmurlar, 89/26-27.

²⁸⁸ Meryem, 19/88-94.

d) Gökler, yer ve dağlar, eğer akledibilselerdi, tevhid inancına böylesine ters düşen çirkin bir iddiadan dolayı parçalanırlardı.²⁸⁹

Hız. Peygamber (a.s.) da bu iftiranın hemen cezalandırılmamasını Yüce Allah'ın merhametinin bir eseri olarak belirtir:

“Duyduğu eziyete karşı Allah'tan daha sabırlı kimse yoktur. O'na ortak koşuluyor, evlât isnat ediliyor. Oysa O, o iftira ve isnatçıların hem rızıklarını verir, hem de onlara afiyet bahşeder.”²⁹⁰

Yüce Allah, insanların bu yakışsız isnatlarından münezzeh olduklarını belirterek bu konudaki isnatların her türlü delilden yoksun olduğunu belirtiyor:

*"Allah çocuk edindi" dediler. O, (bundan) yücedir; O, hiç bir şeye ihtiyacı olmayandır. Göklerde ve yerde ne varsa O'nundur. Kendinizde buna ilişkin bir delil de yoktur. Allah'a karşı bilmeyeceğiniz bir şeyi mi söylüyorsunuz? De ki: "Allah hakkında yalan uydurup iftira edenler, kurtuluşa ermezler."*²⁹¹

Bu âyetten kastedilen kesimin Mekke müşrikleri olduğu söylene de, âyetin bu inanca sahip olan herkese hitap ettiği açıktır. İsa (a.s.) insanları Allah'ın kulluğuna davet ettiği gibi, kendisinin de bir kul olduğunu açıkça ifade etmiştir:

*"Allah'ın çocuk edinmesi olacak şey değil. O yücedir. Bir işin olmasına karar verirse, ancak ona: "Ol" der, o da hemen olur. Gerçek şu ki Allah, benim de Rabbinizdir. Öyleyse O'na kulluk edin. Dosdoğru yol budur."*²⁹²

Kur'ân-ı Kerim'de belirtilen çirkin inanç sapmalarından biri de, Yüce Allah'a çocuk isnat etmeleridir. Özellikle Hıristiyanlar, bunu temel inanç esasları arasında kabul etmişlerdir. Hız. İsa (a.s.)'da sadece ilahlık unsurunun bulunduğu, başka bir ifadeyle, kendisinde insani bir unsur bulunmayan bir ilah olduğuna inanılmıştır. Konsüller tarafından bu yönde birçok karar alınmış ve aksi inançta olanlar aforoz edilmiştir.²⁹³

2.3- HİRİSTİYANLARIN MELEK İNANCI

Meleklerin varlığına inanmak, Yüce Allah'ın temel inanç esasları arasında kabul ettiği bir konudur. Bu anlamda Allah inancı, peygamber, vahiy ve ahiret inancı, meleklerle iman etmekle doğrudan ilintilidir:

²⁸⁹ Celal Yıldırım, *İlmin Işığında Asrın Kur'an Tefsiri*, Anadolu Yay., İstanbul, 1989.XVII, 3769.

²⁹⁰ Buhari, edeb, 71.

²⁹¹ Yunus, 10/68-69.

²⁹² Meryem, 19/35-36.

²⁹³ Aydın, "Hıristiyanlık" *İslâm Ansiklopedisi*, XVII, 355.

*“Ey inananlar, Allah'a, Elçisine, Elçisine indirdiği Kitaba ve daha önce indirmiş bulunduğu Kitaba inanın. Kim Allah'ı, meleklerini, Kitaplarını, elçilerini ve âhiret gününü inkâr ederse o, uzak bir sapıklığa düşmüştür.”*²⁹⁴

Melekler; gayb âlemine ilişkin varlıklar olduğundan, ilâhî vahiyden bağımsız olarak nitelendirilemez. Meleklerin insanlar açısından en önemli yönünün, gönderilen peygamberlerle Allah arasında elçilik ile görevlendirmiş olmalarıdır.²⁹⁵ Bununla beraber melekler, Yüce Allah'a isyan etmeyen, O'na sürekli kulluk eden²⁹⁶ ve gerektiğinde inananlara yardım²⁹⁷ ve istiğfar eden²⁹⁸ varlıklar olarak tanımlanıyor. Melekler peygamberlerle beraber anıldığı gibi arş ile de anılmaktadır. Yüce Allah'ın, cennet ve cehennem sahnelerinden bahsederken, meleklerden de söz ettiğini görüyoruz.²⁹⁹ Dolayısıyla bir müminin inanç dünyasında melekler çok önemli bir yer tutar.

Bütün peygamberler meleklerin varlığını vurgulamış olmalı ki, bütün toplumlarda melek inancı veya melek inancına benzer bir inanç bulunmaktadır. Ne yazık ki ilâhî mesajın diğer inanç esaslarında gösterilen sapmalar, melek inancında da olmuştur. Bu anlamda gerek Yahudilerin gerekse Hıristiyanların kutsal metinlerinde, meleklerin varlığına ilişkin bilgiler mevcuttur. Ancak buna rağmen Protestanlar gibi kimi Hıristiyan mezhepleri, meleklerin varlığına inanmayı temel inanç esasları olarak kabul etmezler.³⁰⁰ Hıristiyan inancında vahiy meleği anlayışı yoktur.³⁰¹ Buna bağlı olarak vahiy telakkileri de İslâm'dan farklıdır. Bu sebeple Hıristiyan teolojisine göre en mükemmel vahiy, İncil'de değil İsa(a.s.)'da meydana gelmiştir.³⁰²

Kur'ân-ı Kerim, Cebrail(a.s.)'a düşmanlıkları sebebiyle Yahudileri; meleklerle cinsiyet atfetmeleri ve onları yakışsız bir şekilde Yüce Allah'a nispet etmeleri sebebiyle de müşrikleri kınadığı gibi, Hıristiyanları da, Cebrail(a.s.)'ı teslisin bir unsuru olarak kabul etmeleri nedeniyle kınamaktadır:

“Ey Kitap ehli, dininizde taşkınlık etmeyin ve Allah hakkında gerçek olmayan şeyleri söylemeyin! Meryem oğlu İsa Mesih, sadece Allah'ın elçisi, O'nun Meryem'e

²⁹⁴ Nisa, 4/136.

²⁹⁵ Nahl, 16/2.

²⁹⁶ Enbiya, 19/20.

²⁹⁷ Enfal, 8/9.

²⁹⁸ Mücadele, 58/22, Mümin, 40/7.

²⁹⁹ Müdessir, 74,30., Mülk, 67/8,

³⁰⁰ Sarıkçıoğlu, a.g.e., s. 333.

³⁰¹ Ali Erbaş, “Melek”, *İslâm Ansiklopedisi*, T.D.V.Yay., İstanbul, 1999, XXIX, 39.

³⁰² Cristian w. Troll, *Tarihi Bir Olay Olarak Hıristiyanlık*, Trc., Talip Özdeş, Cumhuriyet Ü. İlhiyat Fak. Dergisi, 1999, III, 62.

attığı kelimesi ve O'ndan bir ruhtur. Allah'a ve elçilerine inanın, (Allah) "Üçtür" demeyin. Kendi yararınıza olarak buna son verin. Çünkü Allah, yalnız bir tek tanrıdır. Hâşâ O, çocuk sâhibi olmaktan yücedir. Göklerde ve yerde olanların hepsi o'nundur. Vekil olarak Allah yeter. Ne Mesih, Allah'a kul olmaktan çekinir, ne de (Allah'a) yaklaştırılmış melekler. Kim O'na kulluktan çekinir ve büyüklük taslarsa bilsin ki O, onların hepsini kendi huzurunda toplayacaktır."³⁰³

"Andolsun, Musa'ya Kitabı verdik, arkasından peygamberler gönderdik. Meryem oğlu İsa'ya da açık deliller verdik ve onu Ruh'ül-Kudüs (Cebrâil) ile destekledik. Ne zaman ki, bir peygamber, size canınızın istemediği bir şey getirdiyse büyüklük taslamadınız mı? Kimini yalanladınız, kimini de öldürüyordunuz?"³⁰⁴

"Allah demişti ki: "Ey Meryem oğlu İsa, sana ve annene olan ni'metimi hatırla, hani seni Ruh'u'l-Kudüs ile desteklemiştim..."³⁰⁵

"Onlarla kendisi arasına bir perde çekmişti. Biz de ruhumuzu (Cebrâil'i) ona gönderdik. (O) ona düzgün bir insan şeklinde göründü. (Meryem) dedi ki: "Ben senden, çok esirgeyen (Allah'a) sığınırım. Eğer (Allah'tan) korkuyorsan (bana dokunma)." (Ruh): "Ben, dedi, sadece Rabbinin elçisiyim. Sana tertemiz bir erkek çocuğu hediye edeyim diye (geldim)." ³⁰⁶

Ruh'ül-Kudüs, Hz. İsa (a.s.) ve Hz. Meryem ile beraber zikredildiği gibi, başka peygamberlerle beraber de zikredilmiştir. Bundan kastedilen de meleklerin efendisi Cebrail (a.s.)'dır. Bu sebeple Ruh'ül-Kudüs'ün Allah'ın bir sıfatı veya tapınılacak bir merci olmadığı açıktır.³⁰⁷

Yüce Allah vahyi Ruh'ül-Kudüs vasıtasıyla göndermiştir:

"Biz bir âyetin yerine başka bir âyet getirdiğimiz zaman, Allah ne indirdiğini bilirken "Sen (Allah'a) iftira ediyorsun (bu sözleri kendin uydurup Allah'ın üstüne atıyorsun)" derler. Hayır, onların çokları bilmiyorlar. De ki: "İnananları sağlamlaştırmak ve Müslümanlara yol gösterici ve müjde olmak üzere onu, Ruh'u'l-Kudüs Rabbinden gerçek (bilgi) olarak indirdi." Biz onların, "Ona bir insan öğretiyor!" dediklerini biliyoruz. Hak'tan saparak kendisine yöneldikleri adamın dili a'cemi (yabancıdır, açık değildir), bu ise apaçık Arapça bir dildir. Allah'ın

³⁰³ Nisa, 4/171-172.

³⁰⁴ Bakara, 2/87.

³⁰⁵ Mide, 5/110.

³⁰⁶ Meryem, 19/17-19.

³⁰⁷ İbni Teymiyye, Cevabu's-Sahih, II, 186.

âyetlerine inanmayanları Allah doğru yola iletmez, onlar için acı bir azâb vardır. Yalanı ancak Allah'ın âyetlerine inanmayanlar uydurur; yalancılar, işte onlardır”³⁰⁸

Ruh'ül-Kudüs olarak zikredilenin Cebrail (a.s.) olduğu açıktır:

“De ki: Cebrail'e kim düşman ise şunu iyi bilsin ki Allah'ın izniyle Kur'ân'ı senin kalbine bir hidâyet rehberi, önce gelen kitapları doğrulayıcı ve müminler için de müjdecî olarak o indirmiştir. Kim, Allah'a, meleklerine, peygamberlerine, Cebrail'e ve Mikail'e düşman olursa bilsin ki Allah da inkârcı kâfirlerin düşmanıdır.”³⁰⁹

Kur'ân-ı Kerim ruh tabirini Cebrail (a.s.) için kullandığı gibi diğer melekler için de kullanmıştır. Hz. Peygamber (a.s.)'a inen Ruh'un Musa (a.s.)'a inen ruh olduğunu, Varaka bin Nevfel Hz. Hatice'ye ifade etmiştir.³¹⁰

Mukatil (v. 150 h.) ruhun; rahmet, semada bulunan bir melek, Cebrail, vahy ve Hz. İsa olmak üzere beş anlamda kullanıldığını belirtir.³¹¹

Kısaca Hıristiyanların Cebrail(a.s.)'ı melek statüsünden çıkartıp, onu ilah olarak telakki etmelerini ve melek inancını temel inanç esasları arasında saymamalarını, Hıristiyanların melek inancı konusundaki sapmaları arasında sayabiliriz.

2.4-HİRİSTİYANLARIN KİTAP İNANCI

Peygamberlere indirilen kitaplara fark gözetmeksizin inanmak İslâm'ın temel inanç esaslarından biridir:

“Ve onlar, sana indirilene, senden önce indirilenlere iman ederler ve ahirete de kesin bir bilgiyle inanırlar.”³¹²

Bu kitapları korumak,³¹³ onlara saygı duymak,³¹⁴ onların hükümleriyle amel etmek³¹⁵ ve kitapların ihtiva ettikleri gerçekleri insanlara açıklamak,³¹⁶ kitaplara iman etmenin gerektirdiği mükellefiyetlerdir.

³⁰⁸ Nahl, 16/101–105.

³⁰⁹ Bakara, 2/97–98.

³¹⁰ İbni Teymiyye, *Cevabu's-Sahih*, II, 187.

³¹¹ Mukatil, *a.g.e.*, s. 205-207.

³¹² Bakara, 2/4.

³¹³ Meryem, 19/12.

³¹⁴ İsra, 17/107.

³¹⁵ Maide, 5/68.

³¹⁶ Al-i İmran, 3/187.

Hıristiyanların kitap inancının sahih bir inanç olmadığını ve Hıristiyanların kitaba iman etmenin gerektirdiği mükellefiyetleri yerine getirmediklerini görüyoruz. Hıristiyan inancına göre tanrı kelamı, yazıya ve kitaba değil, Hz. İsa'nın şahsında ete ve kemiğe dönüşmüştür.³¹⁷ Bunun da Tevrat'ın bir tefsiri ve Hıristiyan inancının bir yorumu olarak ortaya çıktığını görüyoruz.³¹⁸

Bugün ittifakla kabul edilen bir gerçek var ki, o da bugünkü İncil'in, peygamberimizi müjdeleyen,³¹⁹ insanlar için hidâyet ve nur olarak Hz. İsa'ya verilen İncil ile bir ilgisinin olmadığıdır. Başka bir ifade ile, Müslümanların tasavvurundaki İncil ile bugünkü Hıristiyanların elindeki İncil birbirinden tamamen farklıdır. Müslümanların tasavvurundaki İncil şu âyetlerde ifade edilen İncil'dir:

*“Onların ardından, yanlarındaki Tevrat'ı doğrulayıcı olarak Meryem oğlu İsa'yı gönderdik ve ona, içinde yol gösterme ve nur bulunan, önündeki Tevrat'ı doğrulayan, korunanlar için yol gösterici ve öğüt olan İncil'i verdik”*³²⁰

*“O, sana Kitabı Hak ve kendinden öncekileri doğrulayıcı olarak indirdi. O, Tevrat'ı ve İncil'i de indirmişti.”*³²¹

*“Ona kitabı, hikmeti, Tevrat'ı ve İncili öğretecek.”*³²²

*“Onlar ki, yanlarındaki Tevrat'ta ve İncil'de (geleceği) yazılı bulacakları ümmi haber getirici (Nebi) olan elçiye (Resul) uyarlar; o, onlara marufu (iyiliği) emrediyor, münkeri (kötülüğü) yasaklıyor, temiz şeyleri helal, murdar şeyleri haram kılıyor ve onların ağır yüklerini, üzerlerindeki zincirleri indiriyor. Ona inananlar, destek olup savunanlar, yardım edenler ve onunla birlikte indirilen nuru izleyenler; işte kurtuluşa erenler bunlardır.”*³²³

*“İncil sahipleri Allah'ın onda indirdikleriyle hükmetsinler. Kim Allah'ın indirdiğiyle hükmetmezse, işte onlar, fasık olanlardır”*³²⁴

Bu âyetlerde ifade edilen İncil, Hz. İsa(a.s.) ve onun arkadaşları dönemindeki İncil'dir. Bu İncil, Hz. İsa'nın getirdiği tevhid mesajını içeren ve henüz tahrif edilmeyen İncil'dir. Ancak sonradan eklendiği açık olan teslis gibi fikirler, bu İncil'e zaman içinde dâhil edildi. Matta, Markos, Luka birinci yüzyılın sonlarına doğru, bu

³¹⁷ Sarıkçıoğlu, s. 333.

³¹⁸ İsmail Karaçam, *En Büyük Mucize Kur'an-ı Kerim'in İlmi Ve Edebi Sırları*, Yeni Şafak Yay., İstanbul, 2005. s. 77.

³¹⁹ Saf, 61/6.

³²⁰ Maide, 5/46.

³²¹ Al-i İmran, 3/3.

³²² Al-i İmran, 3/48.

³²³ Araf, 7/157.

³²⁴ Maide, 5/46.

ilk İncil'den yararlanarak kendi İncillerini yazdılar. Ancak bunlardan her biri kendi fikirleri doğrultusunda önceki metinleri çarpıttılar. Ve nihâyetinde Hz. İsa (a.s.)'ın İncil'i kaybolup yerini muharref İnciller aldı.³²⁵ Bu İncillerin tenkidi de asırlar boyu günah sayılmış ve bunların öğrenilmesi imtiyazlı din âlimlerine bırakılmıştır.³²⁶ Âyetlerde bahsi geçen İncil, günümüzde mevcut değildir. Bugünkü İncil'i meydana getiren kitaplar ise, Hz. İsa(a.s.) ve onun havarilerinden asırlar sonra, meçhul kişiler tarafından yazılmıştır.³²⁷

Hz. İsa'nın konuştuğu dil olan İbranice ile yazılmış İncil'in, bugün dünyada hiçbir nüshası mevcut değildir. Elimizdeki İnciller ise çelişkilerle doludur. Hz. İsa(a.s.) Hz. Musa'nın şeriatını tamamlamak için geldiğini ifade etmesine rağmen,³²⁸ bugünkü İncil bunun aksini yerleştirmeyi hedeflemektedir. Elimizdeki İncil'de, edebe aykırı birçok şey mevcuttur. Saydığımız bu ve buna benzer sebeplerden dolayı birçok Hıristiyan âlimin de itiraf ettiği gibi İncil'in tahrif edildiği açıkça ortadadır.³²⁹

Hıristiyanlar kendilerine verilen kitabı koruyamadıkları gibi onu tahrif etmişlerdir:

*"Onlardan bir grup var ki, Kitapta olmayan bir şeyi, siz Kitaptan sanasınız diye dillerini Kitapla eğip бүker(sözlerini, Kitabın sözü imiş gibi göstermek için kelimeleri dillerinde бүkerek okur, onları, Kitabın sözlerine benzetmeğe çalışır)lar ve: "O, Allah katındandır." derler. Oysa o, Allah katından değildir. Bile bile Allah'a karşı yalan söylerler."*³³⁰

"Kelimleri dillerinde бүkerek okurlar." bu ifadeyi, Mücahid, Şa'bi, Hasan, Katade, Rebi gibi âlimler, "tahrif ederler" şeklinde tefsir etmişlerdir.³³¹ Bazı müfessirler, âyetin Yahudileri işaret ettiğini iddia etseler de, bu âyetin sibakından anlaşılıyor ki muhatap hem Yahudiler hem de Hıristiyanlardır:

*"Beşerden hiç kimsenin, Allah kendisine Kitabı, hükmü ve peygamberliği verdikten, sonra insanlara: "Allah'ı bırakıp bana kulluk edin" deme (hakkı ve yetki)si yoktur. Fakat o, "Öğrettiğiniz ve ders verdiğiniz Kitaba göre Rabbaniler olunuz" (deme görevindedir.) O, melekleri ve peygamberleri rabler edinmenizi emretmez. Siz, müslüman olduktan sonra, size küfrü mü emredecek?"*³³²

³²⁵ Azami, a.g.e., 344.

³²⁶ Morice Bucaille, *Tevrat, İnciller, Kur'an-ı Kerim Ve Bilim*, Trc., Suat Yıldırım, Işık Yay., İstanbul, 2005, s. 24.

³²⁷ Karaçam, a.g.e., s. 81.

³²⁸ Al-i İmran, 3/50.

³²⁹ Karaçam, a.g.e., s. 82-86.

³³⁰ Al-i İmran, 3/78.

³³¹ İbn. Kesir, a.g.e., IX, 1288.

³³² Al-i İmran, 3/79-80.

Tahrif, metnin çarpıtılması şeklinde olduğu gibi, aynı zamanda bir ibareye, orijinal olarak kastedilen anlamdan başka bir anlam yüklemekle de olabilmektedir.³³³ Yahudiler bu tahrifin iki şeklini de yapmışlardır. Kitabın anlam bakımından tahrif edilmesi bir ölçüde Müslümanlar için de söz konusu olmuştur.³³⁴

Hıristiyanların diğer bir sapmaları ise kendilerine indirilen kitabın hükümlerini uygulamamalarıdır. Tüm ilâhî kitapların indiriliş gayesi, hükümlerin bireysel ve toplumsal hayatta uygulanmasıdır.³³⁵

*“De ki: "Ey Kitap Ehli, Tevrat'ta, İncil'i ve size Rabbinizden indirileni ayakta tutmadıkça hiçbir şey üzerinde değilsiniz." Andolsun, Rabbinden sana indirilen, onlardan çoğunun tuğyanlarını ve inkârlarını arttıracaktır. Sen de kâfirler topluluğuna karşı üzüntüye kapılma.”*³³⁶

Seyyid Kutub'un bu âyetin tefsirinde dediği gibi: "Din; dille söylenen birtakım kuru sözler, okunan ve törenlere çeşni katan kitaplar, miras olarak devralınan ya da yakıştırma yolu ile sahip çıkılan bir takım sıfatlar ve yaftalar demek değildir. Din, hayat sistemidir, yaşama biçimidir. Kalplere işlemiş inancı, ibadetlerde somutlaşmış bir kulluk yaklaşımını ve hayatın tüm yönlerine yansıyan bir uygulama çabasını içeren bir hayat sistemidir."³³⁷ Kısacası Allah'ın dini, pratik hayatta yeri olmayan bir takım kutsallardan ibaret olmadığını Kur'an-ı Kerim bize açık ve net olarak bildirmektedir:

*“İncil sahipleri Allah'ın onda indirdikleriyle hükmetsinler. Kim Allah'ın indirdiğiyle hükmetmezse, işte onlar, fasık olanlardır.”*³³⁸

Yüce Allah, bu gerçeğin, hiçbir tepkiden kaçınmadan, açıkça tebliğ edilmesini emrediyor.³³⁹

Hıristiyanların diğer bir sapmaları ise, kendilerine indirilen kitabın bazı hükümlerini, özellikle Hz. Muhammed(a.s.)'ın peygamberliğine ilişkin haberleri, gizlemeleridir.³⁴⁰

*“Ey Kitap Ehli, Kitaptan gizlemekte olduklarınızın çoğunu size açıklayan ve birçoğundan geçiveren elçimiz geldi. Size Allah'tan bir nur ve apaçık bir Kitap da geldi.”*³⁴¹

³³³ Esed, a.g.e., 105.

³³⁴ Abduh, a.g.e., III, 344.

³³⁵ Nisa, 4/105.

³³⁶ Maide, 5/68.

³³⁷ Kutub, Seyyid, III, 328.

³³⁸ Maide, 5/47.

³³⁹ Yazır, a.g.e., III, 312.

³⁴⁰ İbn. Aşur, a.g.e., VI, 150.

*“Hatırla ki, Meryem oğlu İsa: Ey İsrailoğulları! Ben size Allah'ın elçisiyim, benden önce gelen Tevrat'ı doğrulayıcı ve benden sonra gelecek Ahmed adında bir peygamberi de müjdeleyici olarak geldim, demişti. Fakat o, kendilerine açık deliller getirince: Bu apaçık bir büyüdür, dediler.”*³⁴²

Hıristiyanların diğer bir sapmaları ise kendilerine indirilen Allah'ın âyetlerini inkâr ettikleri gibi,³⁴³ diğer peygamberlere indirilen ilâhî kitapları da inkâr etmeleridir:

*“Ey kendilerine kitap verilenler birtakım yüzleri silip de arkalarına çevirmeden ya da cumartesi adamlarını (o gün yasağı çiğneyenleri) lanetlediğimiz gibi onları da lanetlemeden evvel, yanınızdakini (Tevrat ve İncil'i) doğrulayıcı olarak indirdiğimize (Kur'ân'a) iman edin. Allah'ın emri yapıla gelmiştir.”*³⁴⁴

Hıristiyanların diğer bir sapmaları ise kitapta olmayan bazı şeyleri ihdas edip dini bir mükellefiyet olarak telakki etmeleridir:

*“Sonra onların izleri üzerinde elçilerimizi birbiri ardınca gönderdik. Meryem oğlu İsa'yı da arkalarından gönderdik; ona İncil'i verdik ve onu izleyenlerin kalplerinde bir şefkat ve merhamet kıldık. (Bir bid'at olarak) Türettikleri ruhbanlığı ise, Biz onlara yazmadık (emretmedik). Ancak Allah'ın rızasını aramak için (türettikler) ama buna da gerektiği gibi uymadılar. Bununla birlikte onlardan iman edenlere ecirlerini verdik, onlardan birçoğu da fasık olanlardır.”*³⁴⁵

Sonuç itibariyle Hıristiyanlar, kitabın manasında ve metninde tahrif yapmak, hükümlerini uygulamayıp gizlemek, bir kısmını inkâr etmek, kitapta olmayan mükellefiyetlerin dışında kendilerine dini vecibeler ihdas etmek şeklinde kitap inancında sapmalar göstermişlerdir.

2.5- HIRİSTİYANLARIN PEYGAMBER İNANCI

Hıristiyanlar Eski Ahit'te ve Yeni Ahit'te zikredilen peygamberlere inanırken, Hz. Muhammed (a.s.)'in peygamberliğini inkâr ederler.³⁴⁶ Hz. İsa (a.s.)'ı ise peygamberliğin ötesinde bir tanrı olarak kabul ederler. Bu çerçevede konuya baktığımız zaman Hıristiyanların peygamber inancı hiçbir zaman sahil bir inanç olmamıştır.

³⁴¹ Maide, 5/15.

³⁴² Saf, 61/6.

³⁴³ Nisa, 4/155.

³⁴⁴ Nisa, 4/47.

³⁴⁵ Hadid, 57/27.

³⁴⁶ Sarıkçioğlu, a.g.e., s. 333.

2.5.1- PEYGAMBERİ İLAHLAŞTIRMALARI

Hıristiyanlar, Yahudilerin peygamberlere karşı gösterdikleri aşağılayıcı tavrın aksine, aşırı yüceltici bir tavır ve inanç içinde olmuşlardır. Bunu da en açık bir şekilde Hz. İsa (a.s.)'a ve onun annesi Hz. Meryem'e karşı göstermişlerdir. Özellikle Hz. İsa (a.s.)'ı bir insan olmaktan çıkartıp -hâşâ- Allah olarak telaki etmişlerdir. Hz. İsa'nın ulûhiyetini kabul etmeyen birisi kilise açısından asla Hıristiyan olamaz.³⁴⁷ Günümüzde bile Hıristiyanlar, peygamberin şahsında oluşturdukları şirk sebebiyle tek Allah inancına hala ulaşmaktan çok uzak bir noktada durmaktadır.³⁴⁸

Kur'ân-ı Kerim Hıristiyanların bu sapmasına açıkça işaret etmektedir:

*"Allah: "Ey Meryem oğlu İsa, insanlara, beni ve anneni Allah'ı bırakarak iki ilah edin, diye sen mi söyledin?" dediğinde: "Seni tenzih ederim, hakkım olmayan bir sözü söylemek bana yakışmaz. Eğer bunu söyledimse mutlaka sen onu bilmişsindir. Sen bende olanı bilirsin, ama ben Sen'de olanı bilmem. Gerçekten, görünmeyenleri (gaybleri) bilen Sen'sin Sen."*³⁴⁹

Daha önce izah ettiğimiz gibi, Hz. İsa (a.s.) mucizelerini peygamberliğinin ispatı olarak insanlara sunmuştur. Hz. İsa (a.s.) insanları tevhide davet ederken, aynı zamanda kendi kulluğunu da vurgulamıştır:

*"Ben onlara bana emrettiklerinin dışında hiç bir şeyi söylemedim. (O da suydu:) 'Benim de Rabbim, sizin de Rabbiniz olan Allah'a kulluk edin.' Onların içinde kaldığım sürece, ben onların üzerinde bir şahidim. Benim (dünya) hayatıma son verdiğinde, üzerlerindeki gözetleyici Sen'din. Sen her şeyin üzerine şahid olansın."*³⁵⁰

Âyettin işaret ettiği gibi Hz. İsa (a.s.) ve Hz. Meryem ilahlaştırılmıştır. Hz. Meryem'in ilahlaştırılması Hz. İsa (a.s.)'ın vefatından yaklaşık üç asır sonra olmuştur. 431 yılındaki Efes konsülünde, Hz. Meryem için -hâşâ- "Allah'ın annesi" ifadesi resmen kullanılmıştır.³⁵¹

Hz. Peygamber (a.s.) gerek Hıristiyanların ve gerekse önceki ümmetlerin peygamberleri ve salih kişileri aşırı yüceltici tecrübesine binaen,³⁵² kendisi için

³⁴⁷ Mehmet S. Aydın, *a.g.e.*, s. 273.

³⁴⁸ Kesler, *a.g.e.*, s. 220.

³⁴⁹ Maide, 5/116.

³⁵⁰ Maide, 5/117.

³⁵¹ Mevdudi, *Tefhim*, *a.g.e.*, I, 525.

³⁵² Buhari, Muhammed b. İsmail, *el-Camiu's-Sahih*, Beytu-l Efkâr, Riyad, 1998, Salat, 48.

Allah'ın kulu ve resulü denmesini emretmiş³⁵³ ve kabrinin mescit edinilmesini yasaklamıştır.³⁵⁴

2.5.2- PEYGAMBERLERİ İNKÂR ETMELERİ

Hıristiyanların diğer bir sapmaları ise, Hz. Muhammed (a.s.)'ın peygamberliğini inkâr etmeleridir. Hz. İsa(a.s.), peygamberimizin geleceğini haber verdiği gibi, Hıristiyanların bazı bilge kişileri de bundan haberdardı:

*“Meryem oğlu İsa da: "Ey İsrâil oğulları, ben size Allah'ın elçisiyim, benden önce gelen Tivrât'ı doğrulayıcı ve benden sonra gelecek, Ahmed adında bir elçiyi müjdeleyici olarak gönderildim" demişti. Fakat (İsa'nın müjdelediği elçi) onlara apaçık deliller getirince: "Bu, apaçık bir büyüdür" dediler.”*³⁵⁵

Kuşkusuz bu gerçek, tüm Hıristiyanlarca bilinmiyordu.³⁵⁶ Ancak tetkik edildiğinde, her insaf sahibi kişinin kabul edeceği gibi, resmi olarak kabul edilen bugünkü dört İncil'den hiç birisi, tümüyle ne Allah'ın, ne de Hz. İsa'nın sözüdür.³⁵⁷ Bu durumda âyetin işaret ettiği gerçeğin Hıristiyanların elindeki farklı metinlerde olduğu ve bunun da konsüllerin kararıyla yasaklanarak gün yüzüne çıkarılmasının kasıtlı olarak engellendiği kuvvetle muhtemeldir.³⁵⁸ Ehl-i Kitap bilginlerinin peygamberimizi öz çocuklarını tanır gibi tanıdıklarına Kur'ân-ı Kerim şahitlik ettiği gibi Ehl-i Kitaptan Müslüman olan şahsiyetler de şahitlik etmektedir:

*“Kendilerine Kitap verdiklerimiz, onu, oğullarını tanıdıkları gibi tanırlar, ama yine de onlardan bir grup, bile bile gerçeği gizlerler.”*³⁵⁹

*“Kendilerine Kitap verdiklerimiz, oğullarını tanıdıkları gibi onu tanırlar (onun Allah tarafından vahyedildiğini bilirler), ama kendilerini ziyana sokanlar inanmazlar.”*³⁶⁰

Rivâyete göre Hz. Ömer, Abdullah b. Selam'a şöyle demiş: Sen gerçekten oğlunu tanıdığın gibi Muhammed (s.a)'ı tanıyor musun? O da şu cevabı verir: Evet, hatta bundan da öte. Allah, semasındaki eminini yeryüzündeki eminine niteliklerini

³⁵³ Buhari, Enbiya, 48.

³⁵⁴ Müslim b. Haccac el-Kuşeyri en-Nisaburi, *el-Camiu's-Sahih*, Beytu-l Efkâr, Riyad, 1998, Mesacid, 532.

³⁵⁵ Saf, 61/6.

³⁵⁶ Sarıkçioğlu, *a.g.e.*, s. 334.

³⁵⁷ Alusi, *a.g.e.*, XXVIII, 86.

³⁵⁸ Esed, *a.g.e.*, s. 1145.

³⁵⁹ Bakara, 2/146.

³⁶⁰ En'am, 6/20.

belirterek gönderdi ve ben de onu bu nitelikleriyle tanıdım. Oğluma gelince annesinin neler yaptığını bilemiyorum.³⁶¹

Ehl-i Kitab'ın peygamberimizin risaletinden emin ve haberdar olduklarına dair bundan başka birçok örnek vardır. Bunlardan biri de peygamberimize ilk vahiy geldiğinde, kendisine danışılan Varaka bin Nevfel'dir. Varaka bin Nevfel, başta İncil olmak üzere, kutsal kitaplardan haberdar olan biriydi. Bu zat Hz. Hatice'nin anlattıklarını duyduğu an, Hz. Muhammed (a.s.)'in peygamberliğini tasdik etmiştir.³⁶²

Hz. Muhammed (a.s.)'in peygamberliğinin bilindiğine dair diğer bir olay da, Habeş Kralı Necaşi ve onun yanındaki din adamlarının kendilerine okunan Kur'ân-ı Kerim karşısındaki tavırlarıdır. Ki bu olay mütevatir derecesinde bize şu şekilde nakledilmiştir:

Necaşi, Habeşistan'a sığınan Müslümanları, Mekke'ye geri götürmek umidiyle giden müşrik heyete teslim etmeden önce Müslümanları dinleme gereğini duymuştur. Müşrik heyetinde bulunan Abdullah ibn Ebî Rebî'a ve Amr ibn el-As memnun olmadıkları halde Müslümanlar Necaşi'nin huzuruna çıkar ve Hz. Cafer söz alarak şöyle der:

“Ey Hükümdar! Biz cahil bir millettik. Putlara tapardık. Leşleri yedik. Her kötülüğü işledik. Akrabalarımızla münasebetlerimizi keserdik. Komşularımıza kötülük yapardık. Kuvvetli olanlarımız, güçsüz olanlarımızı ezdi. Yüce Allah, bize kendimizden soyunu, doğruluğunu, eminliğini, iffet ve nezahetini bilip tanıdığımız bir peygamber gönderinceye kadar, biz bu durumda ve bu tutumda idik. O peygamber, bizi Allah'a, Allah'ın birliğine inanmaya, O'na ibadete, bizim ve atalarımızın Allah'tan başka tapınageldiğimiz taşlar ve putları bırakmaya davet etti. Doğru sözlü olmayı, emanetleri yerine getirmeyi, komşularla güzel geçinmeyi, günahlardan ve kan dökmekten sakınmayı bize emretti. Her türlü ahlâksızlıktan bizi nehyetti. Biz de onu tasdik ve ona iman ettik. Onun Allah'tan getirip, tebliğ eylediği şeylere tâbi olduk. Bu yüzden kavmimiz bize düşman kesildi, zulmetti. Bizi dinimizden döndürmek, Allah'a ibadetten vazgeçirip tekrar putlara taptırmak için türlü işkencelere ve mihnetlere uğrattılar. Bizi perişan edip çeşitli zulüm ve işkencelere uğratarak, iyice sıkıştırdıca biz de senin ülkeneye sığındık. Seni başkalarına tercih ettik. Senin himayene ve komşuluğuna can attık. Senin yanında zulme, haksızlığa uğramayacağımızı ummaktayız” dedi.

³⁶¹ Seyyid Kutub, *a.g.e.*, II, 447.

³⁶² İbnü'l-Esir, İzzüddin Ebu'l-Hasan Ali b. Ebi'l-Kerem eş-Şeybani, *el-Kamil fi't-Tarih*, thk. Abdullah el-Kadi, Daru'l Kütübi'l İlmiye, Beyrut, 1978, I, 576.

Bu sözler üzerine, Necaşî, Ca'fer'den Hz. Peygamber'in Allah katından getirdiği Kur'ân'dan bir şeyler okumasını istedi. Hz. Ca'fer (r.a.), Meryem suresinin başından bir miktar okudu. Ümm-ü Seleme'nin ifadesiyle Necaşî kendisini tutamayıp, sakalı ıslanıncaya kadar ağladı.³⁶³ Sonra onlara şöyle dedi: “Gerçekten bu, İsa(a.s.)'ın getirdiği ile aynı kandilden fişkırılmış bir nurdur” dedi. Kureyş elçilerine dönüp: “Gidiniz, vallahi ben ne onları size teslim ederim, ne de onlara bir kötülük düşünürüm” dedi.³⁶⁴

Bu durum üzerine Amr yeni bir hamle yaparak Müslümanların İsa-Mesih konusunda sahip oldukları inanç yüzünden güya kendisinin hafife alındığını göstermek üzere tekrar Necâşî'nin huzuruna çıktı. Kral ile yapılan bu ikinci görüşme, Müslümanlar arasında endişeye neden oldu. Ama yine de yalan söylememeye karar verdiler. Ca'fer tekrar söz alarak, İslâm anlayışına göre Hz. İsa'nın Allah'ın kulu ve elçisi olduğunu, bakire Meryem'den dünyaya gelmiş, Allah'ın ruhu ve kelimesi olduğunu açıkladı. Necâşî böylece Mekkelilerin kurduğu tuzağın farkına vararak, kendisine yapılan hediyeleri onlara iade ettirdi ve Müslüman sığınmacılara tanıdığı hakları yineledi. Necâşî, Hz. Peygamberin: “İsa, bir hurma çekirdeğinin zarı kadar bile olsa, bir taşkınlık göstermemiştir.” şeklindeki sözlerini onaylayıp kabul etti. Resulullah(a.s.) onun bu tutumundan, İslâm'ı kabul ettiği sonucunu çıkarmış, Necâşî öldüğünde de, Medine'de gıyabi bir cenaze töreni düzenlemiştir.³⁶⁵

Buna benzer birçok olaydan, Ehl-i Kitab Hz. Muhammed'in Allah tarafından gönderilen hak peygamber olduğuna ilişkin kesin bilgilerinin olduğunu anlıyoruz:

*“Artık sana gelen bunca ilimden sonra, onun hakkında seninle 'çekişip-tartışmalara girişirlerse' de ki: "Gelin, oğullarımızı ve oğullarınızı, kadınlarımızı ve kadınlarınızı, kendimizi ve kendinizi çağıralım; sonra karşılıklı lanetleşelim de Allah'ın lanetini yalan söyleyenlerin üstüne kılalım.”*³⁶⁶

Hakkında bu âyet nazil olan Necran heyetinin emiri ve kendisine danışılan bir kişi olan Akib, peygamberin kendilerini âyetin çağrısına icabet etmeye çağırması üzerine, kavmine şöyle diyerek bundan kaçınmalarını istedi:

“Ey Hıristiyanlar topluluğu! Siz muhakkak biliyorsunuz ki Muhammed Allah tarafından gönderilmiş bir peygamberdir. Hz. İsa'nın haberi konusunda kesin hüküm

³⁶³ İbni Teymiyye, *Cevabu Sahih*, I, 257, Ayrıca bkz., İbnü'l-Esir, *a.g.e.*, I, 599.

³⁶⁴ El-Bûti, M. Said Ramazan, *Fıkhu's Siyre*, Gonca Yay., İstanbul, 1986, s. 132-134.

³⁶⁵ Hamidullah, Muhammed, *İslâm Peygamberi*, Trc., Salih Tuğ, İmaj Yey, Ankara, 2003, I, 300.

³⁶⁶ Al-i İmran, 3/61.

ortaya koydu. Biliyorsunuz, hiçbir kavim yoktur ki peygamberi ile lanetleşmiş olsun da büyükleri kalsın, küçükleri yetişsin. Eğer bunu yaparsanız kökünüz kazınır...”³⁶⁷

Hıristiyanlar, gerek önceden sahip oldukları bilgileri gerekse Kur’ân-ı Kerim’in ispatlayıcı delilleri karşısında peygamberimizin gerçekliğine kesin olarak inandıkları halde onu inkâr ettiler. Peygamberimiz, halen de kilise tarafından inkâr edilmekte ve kendisine asgari düzeyde de olsa saygı gösterilmemektedir. Bugün dinlerarası diyalog adı altında gösterdikleri göstermelik saygı ve tolerans Müslümanlar arasında yürütülen misyonerlik faaliyetlerinin zemin bulmasına yönelik bir amaç taşımaktadır.

2.5.3- HZ. İBRAHİM’İN HİRİSTİYAN OLDUĞUNU İDDİA ETMELERİ

Hıristiyanların peygamberler konusundaki diğer bir saplantıları ise, Hz. İbrahim’in Hıristiyan olduğunu iddia etmeleridir:

*“Ey Kitap ehli, neden İbrahim hakkında tartışyorsunuz? Oysa Tevrat da, İncil de ondan sonra indirilmiştir. Düşünmüyor musunuz? Haydi, siz, biraz bilginiz olan şey hakkında tartıştınız; ama hiç bilginiz olmayan şey hakkında neden tartışyorsunuz? Allah bilir, siz bilmezsiniz. İbrahim ne Yahudi, ne de Hıristiyan dı; dosdoğru bir müslümandı. Müşriklerden de değildi. Doğrusu, insanların İbrahim’e en yakın olanı, ona uyanlar, bu peygamber ve müminlerdir. Allah’da mü’minlerin dostudur.”*³⁶⁸

Bu âyette Yüce Allah, Hz. İbrahim’in gerçekliğini ortaya koyarak, Yahudilerin ve Hıristiyanların, bazı Müslümanları kendi dinlerine davet ederken, Hz. İbrahim’i bir figüran olarak göstermenin mantıksızlığını ortaya koyar. Yahudiler Hz. Musa’nın öğretilerini tahrif ettikleri gibi, Hıristiyanlar da Hz. İsa’nın öğretilerini tahrif etmişlerdir.³⁶⁹ Yahudilik ve Hıristiyanlık Hz. İbrahim’den sonra ortaya çıkmıştır.³⁷⁰ Dolayısıyla bunların hiçbir şekilde Hz. İbrahim’le kendi aralarında bir bağ kurmaya hakları yoktur.³⁷¹ İbrahim(a.s.) için söz konusu olan bu durum aynı

³⁶⁷ İbn Kesir, *a.g.e.*, IX, 1266.

³⁶⁸ Al-i İmran, 3/67-68.

³⁶⁹ Sabuni, *a.g.e.*, I,174.

³⁷⁰ Celalüddin el-Mahalli, Celalüddin es-Suyuti, *Tefsiru’l-Celaleyn*, Daru’l İbn Kesir, Beyrut, 1989, s. 58.

³⁷¹ Yazır, *a.g.e.*, II, 174.

zamanda İsa(a.s.) ve Musa(a.s.) başta olmak üzere diğer bütün peygamberler için de geçerlidir.³⁷²

*"Yahûdi veya hıristiyan olun ki, doğru yolu bulasınız." dediler. De ki: "Hayır, biz dosdoğru İbrâhim dinine (uyarız). O, (Allah'a) ortak koşanlardan değildi. Allah'a, bize indirilene, İbrâhim'e, İsmâ'il'e, İshak'a, Ya'kub'a ve sıbt(torun kabile)lere indirilene, Mûsâ ve İsâ'ya verilene ve (diğer) peygamberlere Rabpleri tarafından verilene inandık, onlar arasında bir ayırım yapmayız, biz Allah'a teslim olanlarız." deyin*³⁷³

Getirdikleri öğretilerin ortak olması sebebiyle, gerek Hz. İbrahim'e ve gerekse diğer peygamberlere en yakın olanlar, Hz. Muhammed(a.s.) ve O'na iman edenlerdir.³⁷⁴

2.6- HİRİSTİYANLARIN AHİRET İNANCI

Hıristiyanlar ahiret âleminin var olduğuna inanırlar. Buna göre İsa-Masih dünyaya dönüp kutsal devleti kurduktan sonra 1000 yıl sürecek bu saltanatın sona ermesiyle tüm insanlar için mahşer gerçekleşip hakemliğini İsa'nın yaptığı hesap günü gelecektir.

Hıristiyan teolojisine göre, suçlu Hıristiyanlar cezalarını çektikten sonra cennete girerlerken, Hıristiyan olmayanlar ise ya hayvanlar gibi dirilmemek üzere yok olacaklar veya ebedi olarak cehennemde kalacaklar.³⁷⁵

Hıristiyanlar cennet ve cehennem ebediliğine³⁷⁶ ve yapılan davranışların karşılık bulacağına inanırlar. Bu inançla beraber kendilerini diğer insanlardan farklı görerek, cennete sadece kendilerinin gireceklerine inanırlar. Bu cennet, Hz. İsa'nın geldiği ve tekrar döndüğü yerdir. Ahirette tanrının bir nizamı olduğuna ve bunun da cennet veya cehennem şeklinde insana yansıtacağına inanırlar.³⁷⁷

Kur'ân-ı Kerim'in ahiret inancıyla ilgili olarak Hıristiyanlara yönelttiği eleştirilere geçmeden önce, Hıristiyanlık tarihinde "endülujans" olarak ifade edilen, "mağfîret belgeleri" maskaralığına değinmekte fayda var. Kilise, Hıristiyanlığı tarih

³⁷² Fazlur Rahman, *İslâm*, trc. Mehmet Aydın, Mehmet Dağ, Ankara Okulu Yay., Ankara, 2000, s. 73.

³⁷³ Bakara, 2/135-136. bkz, 2/140.

³⁷⁴ Abdurrahman b. Muhammed b. Mahluf es-Se'alibi, *el-Cevahiru'l-Hisan Fi Tefsir'l Kur'an*, Daru'l-Türasi'l Arabi, Beyrut, 1997, II, 57.

³⁷⁵ Sarıkçioğlu, *a.g.e.*, s. 332-333.

³⁷⁶ *Markos*, 9/43-48.

³⁷⁷ Osman Cilacı, *İlahi Dinlerde Cennet İnancı*, Beyan Yay., İstanbul, 1995, s. 88.

boyunca tekellerine alarak, müntesiplerinin her türlü dini duygularını istismar ettiği gibi, ahirete ilişkin inançlarını da kendi çıkarları doğrultusunda istismar etmiştir. 1215 yılında toplanan Latiran konsülü, aldığı bir karar ile günahların bağışlanma yetkisini kiliseye vermiştir.³⁷⁸ Kilisenin kendisine verdiği bu yetki, Hıristiyanların asli günah anlayışı ile birlikte düşünüldüğünde, ne derece baskı unsuru oluşturduğu daha iyi anlaşılacaktır.

Kur'ân-ı Kerim bağlamında düşünüldüğünde, her şeyden önce bu inancın bir sapma olduğu apaçık ortadadır. İslâm inancına göre, Allah'tan başka hiç kimse, peygamberler de dâhil olmak üzere, bir başkasının günahını affetme yetkisine sahip değildir.

*“Onlar için ister af dile, ister dileme, onlar için yetmiş defa af dilesen, yine Allah onları affetmez. Böyledir, çünkü onlar Allah'ı ve Elçisini tanımadılar; Allah, yoldan çıkan kavmi yola iletmez.”*³⁷⁹

Kur'ân-ı Kerim'in, ahiret anlayışı ile ilgili olarak Hıristiyanlara yönelttiği eleştirilerden biri de, ilmi dayanaktan ve gerçeklikten yoksun olarak cennete sadece kendilerinin gireceklerini iddia etmeleridir.

*“Yahudi yahut Hıristiyan olandan başkası cennete girmeyecek,” dediler. Bu, onların kuruntusudur. De ki: “Doğru iseniz, delilinizi getirin.” Hayır, kim işini güzel yaparak özünü Allah'a teslim ederse, onun mükâfatı, Rabbinin yanındadır. Onlara korku yoktur ve onlar üzülmeyeceklerdir.”*³⁸⁰

Kur'ân-ı Kerim, Yahudilerden ve Hıristiyanlardan bu konudaki iddialarını, doğruluğunda asla kuşkuya yer olmayan bir burhan ile ispatlamalarını istiyor.³⁸¹ Abduh, bu âyetin tefsirinde bu kuralın aynı zamanda Müslümanlar için de geçerli olduğunu, Müslümanların da iddialarında kesin delile dayanmaları gerektiğini belirtir.³⁸² Çünkü Kur'ân kendi tabiriyle, burhana veya basirete önem vermiştir:

*“De ki: “İşte benim yolum budur: Allah'a basiretle da'vet ederim. Ben ve bana uyanlar... Allah'ın şanı yücedir, ben ortak koşanlardan değilim.”*³⁸³

“Onlar, sizin ve babalarınızın, (tanrı) diye isimlendirdiğiniz (boş, kavramsız) isimlerden başka bir şey değildir. Allah, onlara hiçbir güç (tanrı oldukları hakkında

³⁷⁸ Muhammed Kutup, *a.g.e.*, s. 88.

³⁷⁹ Tevbe, 9/80.

³⁸⁰ Bakara, 2/111-112.

³⁸¹ Karaman ve bşk., *Kur'an Yolu*, I, 110.

³⁸² Abduh, *a.g.e.*, I, 225.

³⁸³ Yusuf, 12/108.

hiçbir delil) indirmemiştir. O(putlara tapa)nlara zanna ve nefislerin hevesine uyuyorlar. Oysa kendilerine, Rableri tarafından yol gösterici gelmiştir. ³⁸⁴

Bir iddianın doğruluğunu, burhanla kanıtlamak şeklindeki ilke, görüldüğü gibi Kur’ân’ın da vazgeçilmez saydığı evrensel bir ilkedir. Bu âyet dolaylı olarak Müslümanların da dinî, fikrî ve bilimsel görüşlerini savunurken, duygusal hükümlerden, taklitten sıyrılmaları; görüşlerini ve inançlarını doğruluğu kuşkulu delillere değil, kesin kanıtlar üzerine temellendirmeleri, dindarlıklarını bu düzeye yükseltmeleri gerektiğine işaret etmektedir. Nitekim bu durum her vesileyle Kur’ân-ı Kerim’in üzerinde durduğu bir öğreti ve mesajdır.³⁸⁵

“(İş) Ne sizin kuruntularınızla, ne Kitap ehlinin kuruntularıyla olmaz. Kötülük yapan, onunla cezalandırılır ve kendisine Allah'tan başka ne dost, ne de yardımcı bulamaz (Allah'ın vereceği cezâyı hiç kimse ondan savamaz). Erkek veya kadından her kim inanarak güzel işler yaparsa, işte öyle kimseler cennete girerler ve zerre kadar haksızlığa uğratılmazlar. ³⁸⁶

Yahudiler ve Hıristiyanlar "Biz Allah'ın oğulları ve sevgilileriyiz"³⁸⁷ diyorlardı. "Sayılı günlerden başka katiyen bize ateş dokunmayacak."³⁸⁸ iddiasında buldukları gibi, bazı Müslümanlar da kendilerini överek, insanlar arasında seçilmiş ümmet olmaları düşüncesinden hareketle, Müslüman olmalarından dolayı Yüce Allah'ın, kendilerinden kaynaklanan hataların hesabını sormayacağını düşünmüş olabilirler.³⁸⁹ Dolayısıyla Yüce Allah gerek Müslümanlar olsun gerekse diğer kitap verilenler olsun vekâleten bir kefarete inancının³⁹⁰ sapma olduğunu belirterek belirleyici unsurun iman ve amel olduğunu belirtmiştir.

2.7-HIRİSTİYANLAR'IN GÜNAH ANLAYIŞI

Hıristiyan inancında, sapma olarak ifade edebileceğimiz diğer bir konu ise "asli günah" anlayışıdır. Bu anlayışa göre, Hz. Âdem'den ve Havva'dan kaynaklanan hata sebebiyle, doğan her çocuk günahkâr olarak dünyaya gelir. Bu günahattan kurtulmak için, kişinin vaftiz edilmesi gerekir. Bundan dolayı vaftiz Hıristiyan teologlarca birinci sakrament olarak kabul edilmiştir.³⁹¹

³⁸⁴ Necd, 53/23.

³⁸⁵ Karaman ve bşk., *Kur'an Yolu*, I, 111.

³⁸⁶ Nisa, 4/123-124.

³⁸⁷ Maide, 5/18.

³⁸⁸ Bakara, 2/80.

³⁸⁹ Kutub Seyyid, *a.g.e.*, III, 78.

³⁹⁰ Esed, *a.g.e.*, s. 169.

³⁹¹ Erbaş, *a.g.e.*, s. 111.

Hıristiyanların bu anlayışı, Kur'ân-ı Kerim'de bir sapma olarak ifade edilmiştir. Bunun insanlara karşı bir baskı unsuru olarak kullanılmasının gerçekte bağdaşmadığını vurgulamıştır.

*“Allah'ın boyası (ile boyan). Allah'ın boyasından daha güzel boyası olan kimdir? Biz ancak O'na kulluk ederiz.”*³⁹²

Âyette ifade edilen *“Allah'ın boyası”* Yüce Allah'ın şeriatı, sünneti ve insanları üzerinde yarattığı fitratıdır.³⁹³ Allah'ın boyası aynı zamanda İbrahim'in milleti olarak da ifade edilmiştir.³⁹⁴ Asıl ön plana çıkartılması gereken, kişinin Kur'ân'ın ahlakı ile ahlaklanması ve Allah'ın boyası ile boyanmasıdır. Bu da kişinin kendi benliğini şirkten ve küfürden koruyup³⁹⁵ üzerinde yaratıldığı İslâm'a uygun olan fitratını korumasıdır.³⁹⁶

*“Sen yüzünü, Allah'ı birleyici olarak doğruca dine çevir: Allah'ın yaratma yasasına (uygun olan dine dön) ki, insanları ona göre yaratmıştır. Allah'ın yaratması değiştirilemez. İşte doğru din odur. Fakat insanların çoğu bilmezler.”*³⁹⁷

Dolayısıyla insanın günahkâr olarak yaratıldığını kabul etmek, Yüce Allah'ın *“Kişi, akıl ve irade ile sorumlu olur.”* hükmünden bir sapmadır.

2.8-HİRİSTİYANLARIN TEVBE ANLAYIŞI

Hıristiyanlığın önemli sakramentlerinden biri de tevbedir. Kişi asli günahından vaftiz edilerek kurtulurken, fiili günahlarından ise ancak tevbe ile kurtulur.³⁹⁸ Ancak bir Hıristiyan'ın ferdi olarak tevbe etme yetkisi kilise tarafından elinden alınmıştır. Tevbe eden kişi, rencide de olsa, günahlarını bu konuda yetkili kılınmış papaza itiraf etmek zorundadır. Bu anlamda günahların affedilme yetkisi papaza verildiğinden,³⁹⁹ inanan Hıristiyanlar günahlarını papaza çıkartmak zorundadırlar.

Bu anlayışın, ilâhî dinin tevbe anlayışından bir sapma olduğu açıkça ortadadır. Yüce Allah, hiç bir insana günahları affetme yetkisi vermediği gibi,⁴⁰⁰

³⁹² Bakara, 2/138.

³⁹³ İbn Atiyye, a.g.e., I, 216.

³⁹⁴ İbn İshak İbrahim bin Seri ez-Zeccac, *Me'ani-l Kur'an Ve İrabuhu*, Alimu'l Kutub, Beyrut, 1988, I, 215.

³⁹⁵ Mereği, a.g.e., I/217.

³⁹⁶ Alusi, a.g.e., I, 398.

³⁹⁷ Rum, 30/30.

³⁹⁸ Erbaş, a.g.e., s. 22.

³⁹⁹ Sarıkçoğlu, a.g.e., s. 336

⁴⁰⁰ Tevbe, 9/80.

kişinin günahlarını itiraf etmek suretiyle rencide olmasını da dini bir zorunluluk kılmamıştır.

İslâm'da esas olan, kişinin gerek kendisinin gerekse başkasının, kul hakkına taalluk etmediği müddetçe, günahını gizlemesidir. Esas olan kişinin günahları için Allah'tan dileyerek⁴⁰¹ kendisini ıslah edip⁴⁰² sadece Yüce Allah'a sığınmasıdır. Zira kullarından gerçek anlamda haberdar olan⁴⁰³ ve kullarının günahlarını affeden ancak Allah'tır.⁴⁰⁴

2.9-HİRİSTİYANLARIN RUHBANLIK ANLAYIŞI

Ruhbanlık, kelime kökü itibariyle korkmak ve sakınmak anlamlarını ihtiva eder.⁴⁰⁵ Ancak günümüzde ruhbanlık, rahiplerin teşkilatlı bir şekilde çalışabilmelerini sağlamak için, Hıristiyanlarca oluşturulmuş kurumu ifade eder. Bu teşkilatta yer alan din adamlarına da ruhban denir.⁴⁰⁶

Kur'ân-ı Kerim'de ruhbanlık, Allah'tan korkmak ve sakınmak yönüyle müspet anlamda kullanılmıştır.⁴⁰⁷ Ancak Hıristiyanlar tarafından ibadette tahammül sınırlarını aşacak derecede aşırı gitmek⁴⁰⁸ ve dünya hayatının hiçbir değerinin olmadığını iddia etmek şeklinde bir anlayışa dönüştürüldüğü için de yerilmiştir.⁴⁰⁹

Kur'ân-ı Kerim'de Hıristiyanlara yöneltilen eleştirilerden biri de, ruhbanlığı ihdas etmeleridir. Ruhbanlık, Yüce Allah'a bir yakınlık vesilesi olması gayesiyle ortaya çıkartılmıştır. Kimi Hıristiyanlar, Allah'a rağmen bunu dini bir erdemlilik sayıp, kendilerini bununla mükellef kılmışlar, ancak bu durum zamanla ıslah edici olmaktan çıkıp, ifsat edici bir hal almıştır:

"Sonra bunların peşinden ardarda elçilerimizi gönderdik. Meryem oğlu İsbâ'yı da onların ardına kattık; ona İncil'i verdik ve ona uyanların kalblerine şefkat ve merhamet koyduk. İcat ettikleri ruhbanlığı, biz onlara yazmamıştık, yalnız Allah'ın rızâsını kazanmak için kendiliklerinden uyguladılar ama ona gereği gibi uymadılar.

⁴⁰¹ Al-i İmran, 3/193.

⁴⁰² Kasas, 48/68.

⁴⁰³ İsrâ, 17/96.

⁴⁰⁴ Mü'min, 40/3.

⁴⁰⁵ Rağıb İsfahani, "Ruhbanlık" a.g.e. I, 512-513.

⁴⁰⁶ Osman Cılacı, "Ruhbanlık", Şamil İslâm Ansiklopedisi, VII, 56.

⁴⁰⁷ Enbiya, 21/90.

⁴⁰⁸ el- isfahani, "Ruhbanlık" a.g.e. I, 512-513.

⁴⁰⁹ Esed, a.g.e., s. 1118.

Biz de onlardan imân edenlere mükâfâtlarını verdik. Fakat onlardan birçoğu da yoldan çıkmıştır.”⁴¹⁰

Hız İsa'nın vefatından sonra, Hıristiyanların yaptıkları dini tahrifat, dinin bidatlere karşı çıkma direncinin kaybolmasına sebep olmuştur. Ruhbanlık da böyle bir dönemde bir bidat olarak Hıristiyanlığa girmiştir.

Ruhbanlık Hıristiyanlar arasında yaygınlaşan gayri ahlaki duruma karşı ortaya çıkmış aşırı bir tepkidir. Gayri meşru ilişkilere meşru ilişkiler yasaklanarak karşı çıkmıştır.

Ayrıca dini sınırları net olarak belirleyen sahih dini kaynaklardan yoksun olan Hıristiyan uleması halkın beğenisini kazanmak içinde her türlü bidate rıza gösteriyorlardı. İşte bu çeşitli bidatlerden biri de kuşkusuz ruhbanlıktır.”⁴¹¹

Ruhbanlık insan vücuduna zarar vermeye, fitri olan temizliği ve evlenmeyi yasaklamakla insan tabiatına adeta savaş açmıştır. Ayrıca ruhbanlık anlayışı çerçevesinde, evlilik anlamında her türlü meşru beraberlikte dahi gayri ahlaki olarak telaki edilmiştir. Özellikle bu günkü Avrupa'nın içine düştüğü ahlaki sefalet bu baskının bir sonucudur.⁴¹²

Netice itibariyle ruhbanlık, dini yaşantıda insan fitratına aykırı olan ve İslâm'ın kesin olarak yasakladığı bir inanç sapmasıdır. Resulullah(a.s.) dinden bıktırıcı bir dini yaşantıyı ve gereksiz yere kişinin kendine eziyet etmesini yasaklayarak⁴¹³ vasat, kolaylaştırıcı ve süreklilik arz eden bir dini yaşantıyı önermiştir.⁴¹⁴

⁴¹⁰ Hadid, 57/27.

⁴¹¹ Mevdudi, *Tarih Boyunca Tevhid Mücadelesi*, II, 87–88.

⁴¹² Mevdudi, *Tarih Boyunca Tevhid Mücadelesi*, II, 89–92.

⁴¹³ İbn Aşur, *a.g.e.*, XXVII, 225.

⁴¹⁴ İbn Kesir, *a.g.e.*, XIV, 7762.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MÜŞRİKLERİN İNANÇ SAPMALARINI

3.1- MÜŞRİKLERİN İNANCINA GENEL BİR BAKIŞ

Bu başlık altında sapmalarını irdeleyeceğimiz müşriklerden kasıt, Hz. Peygamber(a.s.)'in dönemindeki Arap müşrikleridir. Hz. peygamberin gönderildiği toplumun, İslâm öncesi durumunu bilmek, bu toplumun dini, sosyal, siyasi ve kültürel yönden İslâm düşüncesinin teşekkülünde ve anlaşılmasında menfi veya müspet yönüyle etkin rol oynamış olması sebebiyle büyük bir önem arz etmektedir. Zira İslâm'ın gerçekleştirdiği toplumsal değişim, özgün olmakla beraber bu değişimi müşrik toplumuna karşı kullanılan argümanlar ile aktarmıştır. İslam her ne kadar kullanılan terimlere, anlam itibariyle farklı bir hüviyet kazandırmışsa da, İslâm öncesi toplumun terimleriyle ifade etmiştir.⁴¹⁵ Bununla beraber cahiliye toplumunun sapmalarını bilmek İslâm'ın mükemmelliğinin daha iyi kavranmasını sağlayacaktır. Nitekim Hz. Ömer “Cahiliyeyi bilmeyen kişi İslâm'ı da bilemez.” sözüyle cahiliyeyi bilmenin, İslâm'ın anlaşılmasında ve içselleştirilmesinde ne derece önemli rol oynadığını vurgulamıştır.⁴¹⁶

Ferdi, ailevi ve toplumsal yaşamın değer yargılarını vahyin yol göstericiliğinden yoksun olarak belirleyen İslâm öncesi Arap toplumunu Kur'ân-ı Kerim “cahiliye toplumu” olarak tanımlar.⁴¹⁷ İslâm öncesi dönemin cahiliye dönemi olarak nitelendirilmesinin, İslâm'ın ilk yıllarında Müslümanlar tarafından da kullanıldığını, Cafer b. Ebu Talib'in Necaşi karşısında “ey Kral biz cahiliyeye mensuplarıydık” diye başladığı konuşmasından anlıyoruz.⁴¹⁸

Cehaletle nitelendirilen bu toplum için sıkça kullanılan diğer kavramlar ise şirk ve müşrik kavramlarıdır. Bu sebeple bu kavramların da bilinmesinde yarar vardır.

⁴¹⁵ İzutsu, *Kur'an'da Allah ve İnsan*, s. 19.

⁴¹⁶ Muhammed Kutub, *Çağdaş Fikir Akımları*, s. 9.

⁴¹⁷ Al-i İmran, 3/154, Maide, 5/50, Ahzab, 33/33.

⁴¹⁸ İbn. Esir, *a.g.e.*, I, 599.

Şirk; "Şe-ri-ke" fiilinin masdarı olup ortak olma demektir. الشراكة والمشاركة – kiî malın birbirine karıştırılmasıdır. Şirk kökünden gelen şirket ise ister maddi ister manevi olsun bir şeyin birden fazla kişiye ait olmasıdır.⁴¹⁹ Kur’ân-ı Kerim’de ve hadislerde şirk ortaklık anlamıyla şöyle geçer:

Hz. Musa, Hz. Harun’un kendisine destekçi kılınmasını Yüce Allah’tan talep ettiğinde “*Onu da işime ortak yap.*”⁴²⁰ ifadesini kullanılmıştır. Birbirlerini kötü yola sevk etmeleri sebebiyle azapta ortak olanlar için:

“(Böyle söylemeniz) Bugün size bir yarar sağlamaz; çünkü zulmettiniz. Siz, azâb (çekme)de ortaksınız.”⁴²¹ ifadesi kullanmıştır.

Hz. Peygamber (a.s.), insanların merada, ateşte ve suda ortak olduklarını ifade ederken “شركاء” ifadesini kullanmıştır.⁴²²

İnsanın ortak koşması ise dinde, ileride ayrıntılı olarak ifade edeceğimiz gibi, büyük şirk ve küçük şirk olmak üzere iki şekilde ifade edilir. Büyük şirk; Allah’tan başkasının ilahlığını kabul etmektir. Küçük şirk ise bazı ibadetlerde Allah’la beraber başkasının da hoşnutluğunu beklemektir.⁴²³

Kur’ân-ı Kerim’de Yüce Allah: “*Allah, kendisine ortak koşulmasını bağışlamaz, bundan başka herşeyi dilediğine bağışlar. Allah'a ortak koşan da uzak bir sapıklığa düşmüştür.*”⁴²⁴

Hz. Peygamber (a.s.), müminler için gizli şirkin, karıncanın ayak sesleri gibi gizli olduğunu ifade etmiştir.⁴²⁵

3.1-MÜŞRİKLER İN ALLAH İNANCI

Yapılan bilimsel araştırmalar neticesinde, Allah inancının ilkel dinler de dâhil olmak üzere bütün inanç sistemlerinde var olduğu gerçeğinden hareketle politeizmin bir sapma olduğu ve insanların en eski inancının monoteist bir inanç olduğu anlaşılmıştır.⁴²⁶ İslâm öncesi Arabistan’da tevhid inancının var olduğu, putperestliğin

⁴¹⁹ İsfahani, “Şirk,” *a.g.e.*, I, 668.

⁴²⁰ Taha, 20/33.

⁴²¹ Zuhuf, 43/39.

⁴²² İbn Manzur, *a.g.e.*, 2249.

⁴²³ İsfahani, *a.g.e.*, I, 669.

⁴²⁴ Nisa, 4/116.

⁴²⁵ İbn. Manzur, *a.g.e.*, 2249.

⁴²⁶ Topaloğlu, Bekir, *Allah İnanç*, İsam Yay., İstanbul, 2006, s. 13.

sonradan edinilen bir sapma olduğu herkesçe kabul edilen bir gerçektir.⁴²⁷ İslâm öncesi Hicaz bölgesindeki Arapların, putperest olmalarına rağmen, Yüce Allah'ın varlığına inandıklarına ilişkin, başta Kur'ân-ı Kerim olmak üzere, elimizde birçok kaynak vardır. Müşriklerin putlara verdikleri sıfatlardan daha üstün sıfatlarla Yüce Allah'ı sıfatlandırmaları bunun en açık kanıtıdır.

Mekke müşrikleri⁴²⁸ tevhidi bilince ulaşmamalarına rağmen göklerin ve yerin yaratıcısı olarak Allah'ı kabul ettikleri gibi kevniyattaki düzenin koruyucusu ve yönlendiricisi olarak da Yüce Allah'ı kabul ettiklerini itiraf ediyorlardı:

*"Andolsun, onlara: "Gökleri ve yeri kim yarattı, güneşi ve ayı kim (sizin yararınıza) boyun eğdirdi?" desen; "Allah", derler. O halde nasıl Allah'ın (birliğinden) döndürülüyorsunuz?"*⁴²⁹

*"Onlara: "Kim gökten suyu indirip de ölmüş olan yeri onunla diriltti?" diye sorsan; "Allah", derler. De ki "Hamd (övgü), Allah'a lâyıktır." Doğrusu çokları düşünmezler."*⁴³⁰

*"Andolsun onlara: "Gökleri ve yeri kim yarattı?" diye sorsan elbette diyecekler ki: "Onları, çok üstün, çok bilen (Allah) yarattı."*⁴³¹

*"Eğer kendilerine bir mu'cize gelirse ona mutlaka inanacaklarına olanca güçleriyle Allah'a yemin ettiler. De ki: "Mu'cizeler ancak Allah'ın yanındadır." Hem bilir misiniz o (mu'cize) gelmiş olsa da onlar yine inanmazlar?"*⁴³²

Müşriklerin Allah adına yemin etmeleri Allah'a gösterdikleri saygının başka bir ifadesidir:

*"(Onlar), yeminlerinin bütün şiddetiyle: "Allah ölen kimseyi diriltmez!" diye Allah'a yemin ettiler. Hayır diriltecektir, bu, O'nun gerçek olarak verdiği sözdür. Ama insanların çoğu bilmezler."*⁴³³

Müşrikler çaresiz kaldıkları zamanlarda yalnız Allah'tan yardım isterlerdi:

"De ki: "Düşündünüz mü kendinizi hiç? Size Allah'ın azâbı gelse, ya da o (Duruşma) sâ'at(i) gelse, Allah'tan başkasına mı yalvarırsınız? Doğru (sözlü) iseniz

⁴²⁷ Resul Öztürk, "İslâm Öncesi Arap Toplumunun Tanrı Tasavvuru ve Bu Tasavvurun İslâm'ın Tanrı Tasavvuruna Etkisi Sorunu", *Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, İstanbul, 2007, VII, I, s. 134.

⁴²⁸ Zemahşeri, *a.g.e.*, IV, 559.

⁴²⁹ AnkEbut, 29/61.

⁴³⁰ AnkEbut, 29/63.

⁴³¹ Zümer, 43/9.

⁴³² Enam, 7/109.

⁴³³ Nahl, 16/38.

(söyleyin).Hayır, yalnız O'na yalvarırsınız; O da dilerse (kaldırmasını) istediğiniz belâyı kaldırır ve o zaman ortak koştduğunuz şeyleri unutursunuz." ⁴³⁴

"Sizi karada ve denizde yürüten O'dur. Gemide olduğunuz zaman(ı düşünün): Gemiler, içinde bulunanları hoş bir rüzgârla alıp götürdüğü ve (yolcular) bununla sevindikleri sırada, birden gemiye, şiddetli bir kasırga gelip de, her yerden gelen dalgalar onları sardığı ve artık kendilerinin tamamen kuşatıldıklarını (bir daha kurtulamayacaklarını) sandıkları zaman, dini, yalnız Allah'a hâlis kılarak O'na şöyle yalvarmağa başlarlar: "Andolsun, eğer bizi bundan kurtarırsan, şükredenlerden olacağız." ⁴³⁵

Dinin Allah'a has kılınması ifadesi üzerinde duran İzutsu bunun geçici bir tevhid inancı olarak da kabul edilebileceğini ifade eder: ⁴³⁶

"Allah'ı bırakıp kendilerine ne zarar, ne de yarar veremeyen şeylere tapıyorlar ve: "Bunlar Allah katında bizim şefâatçilerimizdir!" diyorlar. De ki: "Allah'ın, göklerde ve yerde bilmediği bir şeyi mi Allah'a haber veriyorsunuz?" O, onların koştıkları ortaklardan uzak ve yücedir." ⁴³⁷

"İyi bil ki, halis din yalnız Allah'ındır. O'ndan başka veliler edinerek: "Biz bunlara, sırf bizi Allah'a yaklaştırmaları için tapıyoruz," diyenler(e gelince): Şüphesiz ki Allah, onlar arasında, ayrılığa düştükleri konuda hükmünü verecektir. Allah, yalancı, nankör insanı doğru yola iletmez." ⁴³⁸

Bu âyetler bağlamında, müşriklerin Allah inancına sahip olmalarından ziyade bu inancın hayret verici bir şekilde İslâm inancıyla benzerlikler arz ettiğini de görüyoruz. Müşrikler Hz. Peygamberin risaletinden şüphe etmeleri sebebiyle, Yüce Allah'tan risaletin gerçekliğini ispatlamak için üzerlerine taş yağdırmasını istemişlerdir:

"Hani (o kâfirler) bir zaman da: Ey Allah'ım! Eğer bu Kitap senin katından gelmiş bir gerçekse üzerimize gökten taş yağdır, yahut bize elem verici bir azap getir! Demişlerdi" ⁴³⁹

Zikredilen bu âyetlerle beraber, müşriklerin Yüce Allah'a inandıklarının en güçlü kanıtlarından bir diğeri de, cahiliye dönemindeki Arapların dualarında, deyim, şiir ve atasözlerinde, Allah kelimesini sıkça kullanmalarındadır. Müşrikler hac ve umre

⁴³⁴ Enam, 7/40-41.

⁴³⁵ Yunus, 10/22.

⁴³⁶ İzutsu, *Kur'an-da Allah ve İnsan*, s. 130.

⁴³⁷ Yunus, 10/18.

⁴³⁸ Zuhruf, 29/3.

⁴³⁹ Enfal, 8/32.

sırasında telbiyelerinde: “Buyur Allah’ım! Buyur! Senin ortağın yoktur. Bir ortağın varsa o da sana aittir. Sen ona ve onun sahip olduğuna da sahipsin.”⁴⁴⁰ derlerdi. Kâbe’yi de “Allah’ın evi”⁴⁴¹ olarak kabul eden müşrikler, Allah’ı putlarından üstün kabul ederlerdi. Cahiliye şairlerinden olan Evs b. Hacer bir şiirinde şöyle der: “Lat’a Uzza’ya ve onlara ibadet edenlere and içerim. Allah’a da; çünkü Allah onlardan daha üstündür” Abdulmuttalib Ebrehe’nin Kâbe’ye saldırması sırasında Kâbe kapısının halkasını tutarak: “Ey Allah’ım, şüphesiz sen kendi yükünü korursun, o halde kendi beytinin metanı koru” diye dua etmiştir.⁴⁴² Bununla beraber müşriklerin Allah inancı, karmaşık ve gerçeğe bağdaşmayan bir hal almıştı.

3.1.1-PUTLARA TAPMALARI

Arap müşriklerin Allah inancı konusundaki en büyük sapmaları, Hz. İbrahim’den birçok hatıranın olduğu bir bölgede olmalarına rağmen onun getirdiği ilkelerden uzaklaşarak, putlara tapmalarıdır. Genel anlamda Arabistan’da putperestliğin ve putçuluğun bu derece yaygın bir hal almasının arka planında yatan dini, psikolojik, sosyal ve ekonomik birçok neden sayılabilir.

İslâmi kaynaklar Araplardaki putperestliğin yabancı kaynaklı olduğunu belirtirler.⁴⁴³ Konuyla ilgili olarak anlatılan rivâyette; Kâbe’nin Huzaa’nın eline geçmesinden sonra, başkanları Amr b. Luhay Suriye’ye gider ve orda insanların putlara taptıklarını görür. Amr putlara tapmanın sebebini sorunca da onlar, bu putların insan suretinde yapılmış yüce tanrılar olduğunu ve kendilerinden istendiğinde yağmur yağdırdığını söyleyince, Amr Mekke’ye götürülmek üzere onlardan bir put ister. Belkalılar da onlara “Hübel” isminde bir put verdiler. Amr b. Luhay, Hübel putunu Mekke’ye getirir ve herkesin buna ibadet etmesini ister. Halk da ona ibadet ederek Hacer-i Esvet kadar Hübel putuna hürmet gösterir.⁴⁴⁴ Hübel putuyla ilgili anlatılan rivâyetlerde, bu put İsrailoğullarının da taptığı⁴⁴⁵ ve Kur’ân-ı Kerim’de “Baal” adıyla zikredilen puttur.⁴⁴⁶ Sami dillerinde rab, mülk sahibi, efendi manalarına gelen “Baal,”⁴⁴⁷ Araplarda “Hübel” ismini almıştır.⁴⁴⁸

⁴⁴⁰ Topaloğlu, *a.g.e.*, s. 17.

⁴⁴¹ Kureyş, 106/ 3.

⁴⁴² İbn Hişam, Ebu Muhammed Abdulmelik b. Hişam, *es-Siretü’n-Nebiyye*, Trc., Hasan Ege, Kahraman Neşriyet, İstanbul, 1993, I, 88.

⁴⁴³ Mustafa Çağrı, “Arap” *D.İ.A.*, II, 317.

⁴⁴⁴ Şemseddin Günaltay, *İslâm Öncesi Araplar Ve Dinleri*, Ankara Okulu Yay., Ankara, 1997, s. 69.

⁴⁴⁵ İbn Aşur, *a.g.e.*, XXIII, 166.

⁴⁴⁶ Saffat, 38/25.

⁴⁴⁷ Sarıkçioğlu, *a.g.e.*, 58.

⁴⁴⁸ Hüseyin Atay, *Kur’an’ın Reddettiği Dinler*, Atay ve Atay, Yay., Ankara, 1999, s. 71.

Arapların taptıkları belli başlı diğer putlar ise; Lat, Menat, Uzza,⁴⁴⁹ Nesr, Suva, Ved, Yeük ve Yeğüs⁴⁵⁰ putlarıdır. Bu putlardan başka, Araplarda putperestlik o denli yaygın bir duruma gelmişti ki, her kabilenin yanısıra her evin bir putu vardı. Kimileri de putlar için özel evler yaparlardı. “Tağut” denilen bu evlere Kâbe gibi saygı duyulurdu. Bu tağutların görevlileri vardı. Bunlar tağutlar adına kesilen kurbanları ve verilen hediyeleri kabul ederlerdi.⁴⁵¹ Ayrıca Araplar arasında fetişizm olarak tanımlanabilen bir inanç da doğmuştu. Bu inanca binaen, Araplar yolculukları sırasında kendilerini koruyacak bir ruhu barındırdıkları gerekçesiyle bazı taşlara da taparlardı. Çölün uçsuz bucaksız ve korkunç sessizliği bu inancın psikolojik sebebi olarak zikredilir.⁴⁵²

3.1.2- GÖK CİSİMLERİNE SECDE ETMELERİ

Müşriklerin diğer bir sapmaları ise aya ve güneşe secde etmeleridir:

*“Gece, gündüz, güneş ve ay O'nun âyetlerindedir. Eğer Allah'a tapıyorsanız, güneşe ve aya secde etmeyin; onları yaratan Allah'a secde edin.”*⁴⁵³

Güneşi ve Ay'ı ilahlaştırmak ve bu ikisine ibadet etmek, Arap Yarımadası'nın Yemen ülkesinde, ona komşu Mısır, Şam ve Irak ülkelerinde eski zamanlarda yaygındı. Buralardaki eski nüfusun çoğu bu yarımadadan gelmişti. Hz. Peygamber dönemindeki bazı Araplar, Abdüşşems (Güneşin kulu) adını kullanıyorlardı.⁴⁵⁴

İbni Abbas'tan gelen bir raveyette, Sabilerin yıldızlara ibadet ettikleri gibi bazı insanlar da aya ve güneşe secde ederek bununla Allah'a secde etmiş olduklarını iddia ediyorlardı. Onların bu iddialarının batıl olduğunu Yüce Allah Kur'ân-ı Kerim'de belirtmiştir:⁴⁵⁵

*“Eğer Allah'a tapıyorsanız, güneşe ve aya secde etmeyin.”*⁴⁵⁶

Müşriklerin taptıkları diğer bir nesne ise gökte en parlak yıldız olarak bilinen Şi'ra yıldızıdır. Bu yıldız “büyük köpek” olarak da adlandırılırdı.⁴⁵⁷ Müşrikler bu yıldızla Nil nehrinin bereketini artırdığı gerekçesiyle taparlardı. Özellikle Kureyş'in

⁴⁴⁹ Necm, 53/ 19-20.

⁴⁵⁰ Nuh, 71/23.

⁴⁵¹ İhsan Süreyya Sırma, *İslâm Öncesi Mekke Dönemi ve Hz. Muhammed*, Beyan Yay., İstanbul, 2002, s.48.

⁴⁵² Günaltay, *a.g.e.*, s. 66.

⁴⁵³ Fussilet, 41/37.

⁴⁵⁴ İzzet Derveze, *et-Tefsirü'l-Hadis*, Trc., heyet, Ekin Yay, İstanbul, 1998, III, 310,

⁴⁵⁵ Zemahşeri, *a.g.e.*, V, 386.

⁴⁵⁶ Fussilet, 41/37.

⁴⁵⁷ Zemahşeri, *a.g.e.*, V, 649.

komşu kabilesi olan Huzaa, bu yıldıza tapmakla bilinirdi.⁴⁵⁸ Bu yıldıza ilk tapanın Huzaa kabilesinin reisi olan Ebu Kepşe olduğu rivâyet ediliyor. Müşrikler de Hz. Peygamber (a.s.)'a kavminin putlarına muhalif davrandıkları gerekçesiyle, Ebu Kepşe derlerdi.⁴⁵⁹

Yüce Allah müşriklerin bu inancının batıl olduklarını belirterek Şi'ra yıldızının rab değil merhub olduğunu belirtmiştir:

*"Ve şüphesiz Şi'râ'nın Rabbi O'dur."*⁴⁶⁰

Bu ifadeyle Yüce Allah bir anlamda evrenin yaratıcısının ve destekçisinin kendisi olduğunu mecazi bir anlatımla anlatmaktadır.⁴⁶¹

Gök cisimlerinin ilah edinme anlayışının sadece Mekke müşriklerine özgü olmadığını Kur'ân-ı Kerim, Seba melikesi ile ilgili kıssada bize nakletmektedir:

"Çok geçmeden (hüdhüd) geldi: "Ben, dedi, senin görmediğin bir şey gördüm ve Sebâ'dan sana gerçek bir haber getirdim. "Ben onlara hükümdarlık eden bir kadın buldum, kendisine her şey verilmiş ve büyük bir tahtı var." "Onun ve kavminin, Allah'ı bırakıp güneşe secde ettiklerini gördüm. Şeytan onlara işlerini süsleyip onları doğru yoldan çevirmiş, bu yüzden yola gelmiyorlar." "Göklerde ve yerde gizleneni açığa çıkaran ve gizlediklerini ve açığa vurduklarını bilen Allah'a secde etmeleri gerekmez mi?"⁴⁶²

Rivâyetlerde Sebelilerin atası olan Seba, Abduşşems unvanı taşıyan biriydi.⁴⁶³ Bu açıdan Abduşşems unvanının Arap müşriklerince de kullanılması, bu inancın eskiden devam edegelen bir inanç olduğu anlaşılıyor.

3.1.3- MELEKLERE VE CİNLERE TAPMALARI

Müşrikler ayrıca meleklerle ve cinlere de tapmışlardır. Müşrikler taptıkları putları melek suretinde düşünürlerdi. Yüce Allah meleklerle, müşriklerin bu iddiaları hakkında soru sorup meleklerin ise bunu reddedeceğini bildirmiştir:

"O gün, onların hepsini bir araya toplar, sonra meleklerle: "Bunlar size mi tapıyorlardı?" der. (Melekler) derler ki: "Sen yücesin, bizim velimiz (koruyucumuz)

⁴⁵⁸ Mevdudi, *Tefhimu'l Kur'an*, VI, 39.

⁴⁵⁹ Zemahşeri, *a.g.e.*, V, 649.

⁴⁶⁰ Necm, 53/49.

⁴⁶¹ Esed, *a.g.e.*, s. 1085.

⁴⁶² Neml, 27/22-24.

⁴⁶³ Mevdudi, *Tefhimu'l Kur'an*, IV, 106.

onlar değil, sensin. Hayır, onlar cinlere tapıyorlardı. Çokları onlara inanıyorlardı."⁴⁶⁴

Müşriklerin, kendilerinin meleklere tapıldığını sanmaları ise sadece kendi kuruntularıyla. Zira onların melek tasavvurları, meleklerin gerçekliği ile bir ilgisi yoktu. Müşrikler, gerçekte kendilerini saptıran şeytanlardan başkasına tapmıyorlardı:

"O(Allah'a ortak koşa)nlar, O'nu bırakıp birtakım dişilerden başkasına çağırıyorlar ve onlar, (hayırsız) âsi şeytândan başkasına yalvarmıyorlar."⁴⁶⁵

3.1.4- ALLAH'A ÇOCUK İSNAT ETMELERİ

Müşrikler, kulluk anlamındaki bu sapmalarının dışında Yüce Allah'ın zâtı hakkında da zanna dayalı birçok sapmalar göstermişlerdi. Bu sapmalardan biri de Yüce Allah'a çocuk isnat etmeleridir:

"(Müşrikler:) "Allah çocuk edindi" dediler. Hâşâ! O bundan münezzehdir. O'nun (çocuğa) ihtiyacı yoktur. Göklerde ve yerde ne varsa O'nundur. Bu hususta yanınızda herhangi bir delil yoktur. Allah hakkında bilmediğiniz bir şeyi mi söylüyorsunuz? De ki: Allah hakkında yalan uyduranlar asla kurtuluşa eremezler."⁴⁶⁶

Müşrikler, meleklerin Allah'ın kızları olduğunu iddia etmişlerdir:

*"Yoksa biz melekleri, onların gözleri önünde dişi mi yarattık (ki meleklerin dişi olduğunu söylüyorlar)? İyi bilin, onlar iftirâları yüzünden diyorlar ki: Allah doğurdu." Onlar elbette yalancılardır. (Allah) Kızları seçip oğlanlara tercih mi etmiş? Size ne oldu, nasıl hüküm veriyorsunuz? Hiç mi düşünmüyorsunuz? Yoksa sizin, (meleklerin, Allah'ın kızları oldukları hakkında) açık bir deliliniz mi var? Eğer doğru iseniz Kitabınızı getirin."*⁴⁶⁷

Kureys'in ve Araplar'ın kökü sayılan Cüheyne, Ben-i Seleme, Huza'a ve Ben-i Müleyh kabileleri meleklerin Allah'ın kızları olduğunu iddia etmişlerdir.⁴⁶⁸ Yüce Allah, bu iddianın her türlü bilgi kaynağından yoksun, çirkin bir iftira olduğunu belirtmiştir. Bu iddiayla müşrikler, Yüce Allah'a iftira attıkları gibi, Yüce Allah'ın mükerrem kıldığını⁴⁶⁹ meleklere de iftira ediyorlardı. Zira müşrikler

⁴⁶⁴ Sebe, 34/40-41.

⁴⁶⁵ Nisa, 4/117.

⁴⁶⁶ Yunus, 10/68-69.

⁴⁶⁷ Saffat, 37/150-157.

⁴⁶⁸ Razi, *Mefatih'ul Gayb*, XIX, 14.

⁴⁶⁹ Enbiya, 21/26,

melekleri, yüz kızartıcı⁴⁷⁰ ve basit yaratılışlı kızlar olmakla nitelendirmeleri onların meleklerle olan bakış açılarını da ifade etmektedir.⁴⁷¹ Ayrıca bu iddia, müşriklerin kendilerine layık görmediklerini Yüce Allah'a layık görmekle⁴⁷² Allah'a karşı nedensiz saygısız olduklarının bir başka göstergesidir.⁴⁷³

Allah'a çocuk isnat etmek insanların yaratana karşı yaptığı iftiraların en büyüğüdür:

*"Ama onlar, kullarından bir kısmını, O'nun bir cüzü kıldılar. Gerçekten insan apaçık bir nankördür."*⁴⁷⁴

3.1.5- ALLAH'I GÖRMEK İSTEMELERİ

Müşriklerin Allah inancı konusundaki diğer bir sapmaları ise dünya gözüyle Yüce Allah'ı görmek istemeleri ve Yüce Allah'ın kendileriyle konuşması talebinde bulunmalarıdır:

*"Bize kavuşmayı ummayanlar, dediler ki: "Bize meleklerin indirilmesi ya da Rabbimizi görmemiz gerekmez miydi?" Andolsun, onlar kendi nefislerinde büyüklüğe kapıldılar ve büyük bir azgınlıkla baş kaldırdılar."*⁴⁷⁵

*"Bilmeyenler dediler ki: "Allah bizimle konuşmalı, ya da bize bir âyet (mucize) gelmeli değil miydi?" Onlardan öncekiler de onların dedikleri gibi demişlerdi. Kalpleri birbirine benzedi. Gerçekleri iyice bilmek isteyenlere âyetleri açıkladık."*⁴⁷⁶

Arap müşriklerinin bu talebi ile Yahudilerin Hz. Musa (a.s.)'dan talebinin benzer olması,⁴⁷⁷ sapmanın aynı karaktere sahip olması açısından da dikkat çekicidir.

3.1.6- ALLAH İLE ARALARINDA ARACI TAHAYYÜL ETMELERİ

Müşriklerin diğer bir sapmaları da Yüce Allah'a ancak şefaatçiler vasıtasıyla ulaşabileceklerini iddia etmeleridir:

⁴⁷⁰ Zuhruf, 43/17.

⁴⁷¹ Yazır, a.g.e., VI, 464.

⁴⁷² Nahl, 16/62.

⁴⁷³ Zemahşeri, a.g.e., V, 231.

⁴⁷⁴ Zuhruf, 43/15.

⁴⁷⁵ Furkan, 25/22.

⁴⁷⁶ Bakara, 2/118.

⁴⁷⁷ Bakara, 2/55.

*"Allah'ı bırakıp kendilerine ne zarar, ne de yarar sağlamayan şeylere tapıyorlar ve: "Bunlar Allah katında bizim şefâ'atçilerimizdir!" diyorlar. De ki: "Allah'ın, göklerde ve yerde bilmediği bir şeyi mi Allah'a haber veriyorsunuz?" O, onların koştuıkları ortaklardan uzak ve yücedir."*⁴⁷⁸

Bu inanç, Yüce Allah'ın insanlara şah damarından daha yakın olduğu ve kendilerine yapılan duaları işittiği ve kabul ettiği inancından bir sapmadır:

*"Kullarım, sana benden sorar(lar)sa (söyle): Ben (onlara) yakınım. Du'â eden, bana du'â ettiği zaman onun du'âsına karşılık veririm. O halde onlar da bana karşılık versin(benim çağırma uysun)lar, bana inansınlar ki, doğru yolu bulmuş olalar."*⁴⁷⁹

3.1.7- ALLAH'I SEVER GİBİ BAŞKA NESNELERİ DE SEVMELERİ

Müşriklerin diğer sapmaları ise, bazı unsurları Yüce Allah'a ibadet noktasında ortak koştuıkları gibi sevgide de ortak koşmalarıdır:

*"İnsanlardan kimi, Allah'tan başka eşler tutar, Allah'ı sever gibi onları severler. İnananlar ise en çok Allah'ı severler. Zulmedenler, azabı gördükleri zaman bütün kuvvetin Allah'a ait olduğunu ve Allah'ın azâbının çetin olduğunu anlayacaklarını keşke bilselerdi."*⁴⁸⁰

Allah gibi sevilen unsur kimi zaman peygamber, melek, cin olabileceği gibi kimi zaman da bir kahraman, bir fikir adamı veya bir ideoloji olabilir. Bu âyetin açıklamasında Elmalılı müşriklerin bu sapmasına değinmekle beraber Allah için sevilmesi gereken peygamberlerin, meleklerin, velilerin Allah gibi sevilmemesi gerektiği noktasında Müslümanların uyanık olması gerektiğini belirtir.⁴⁸¹

3.1.8- ALLAH'A İFTİRA ATMALARI

Arap müşrikleri gök cisimleriyle beraber melekleri ve cinleri Yüce Allah'a ortak koşarak tabiattaki birçok nesneye değişik şekiller ve manalar vermek suretiyle, onları bir mahluk olduğu gerçeğinden çıkartarak tapınılacak bir konumda telakki etmişlerdir. Bu sapmaların dışında Kur'ân-ı Kerim'de yer alan müşriklerin diğer olumsuz tavırları ise; Yüce Allah'ı inkâr etmeleri,⁴⁸² O'na iftira atarak

⁴⁷⁸ Yunus, 10/18.

⁴⁷⁹ Bakara, 2/186.

⁴⁸⁰ Bakara, 2/165.

⁴⁸¹ Yazır, a.g.e., I, 466.

⁴⁸² Bakara, 2/28.

yakıştırmalarda bulunmaları,⁴⁸³ Yüce Allah hakkında bilgiden yoksun olarak zan ile hareket etmeleri,⁴⁸⁴ insanları Allah'ın yolundan alıkoymaları⁴⁸⁵ Allah'a şirk koştukları varlıkların ve nesnelere hizmet etmeleri;⁴⁸⁶ özetle Yüce Allah'ı hakkıyla takdir edememeleridir.⁴⁸⁷

3.2-MÜŞRİKLERİN MELEK İNANCI

İslâm'ın temel inanç esaslarından biri⁴⁸⁸ olan melek inancı Âdem (a.s.)'in yaratılmasıyla beraber insanda var olmuştur. Yüce Allah, Âdem (a.s.)'in İblis'e aldanma gerekçelerinden biri olarak, Âdem (a.s.)'in melek olma arzusunu zikreder:

*“Derken şeytan, birbirine kapalı ayıp yerlerini kendilerine göstermek için onlara vesvese verdi ve: Rabbiniz size bu ağacı sırf melek olursunuz veya ebedî kâlanlardan olursunuz diye yasakladı, dedi.”*⁴⁸⁹

Yüce Allah meleklerin varlığına inanmayı temel inanç esasları arasında kabul etmiştir. Bu anlamda melek inancı sapma haliyle de olsa Kur'ân-ı Kerim'in bahsettiği tüm toplumlarda var olmuştur.

İnsanlığın ikinci atası olarak kabul edilen Nuh (a.s.), kavmini tevhide davet ederken, onlar Nuh (a.s.)'in bir beşer olduğunu gerekçe göstererek kendilerine melek bir peygamberin gönderilmesi gerektiğini belirtmiştir:

*“Andolsun ki, Nuh'u kavmine gönderdik ve o: Ey kavmim! Allah'a kulluk edin. Sizin için O'ndan başka bir tanrı yoktur. Hâla sakınmaz mısınız? dedi. Bunun üzerine, kavminin inkarcı ileri gelenleri şöyle dediler: "Bu, tıpkı sizin gibi bir beşer olmaktan başka bir şey değildir. Size üstün ve hâkim olmak istiyor. Eğer Allah (peygamber göndermek) isteseydi, muhakkak ki melekler gönderirdi. Biz geçmişteki atalarımızdan böyle bir şey duymadık.”*⁴⁹⁰

Ad ve Semud kavimleri de Nuh (a.s.)'in kavmine benzer gerekçeler ileri sürerek peygamberlerinin getirdiği daveti reddetmişlerdir:

“Eğer onlar yüz çevirirlerse de ki: İşte sizi Ad ve Semûd'un başına gelen kasırgaya benzer bir kasırgaya karşı uyarıyorum! Peygamberler onlara: Önlerinden

⁴⁸³ Mide, 5/103.

⁴⁸⁴ En'am, 6/116, Lokman, 31/6.

⁴⁸⁵ Rad, 13/14.

⁴⁸⁶ En'am, 6/22.

⁴⁸⁷ Hac, 22/74.

⁴⁸⁸ Bakara, 2/285.

⁴⁸⁹ A'raf, 7/20.

⁴⁹⁰ Mü'minûn, 23/23-24.

ve arkalarından gelerek Allah'tan başkasına kulluk etmeyin, dedikleri zaman, "Rabbimiz dileseydi elbette melekler indirirdi. Onun için biz sizinle gönderilen şeyleri inkâr ediyoruz" demişlerdi."⁴⁹¹

Ad ve Semud kavimleri meleklerin gönderilmemesini, içinde buldukları şirk inancının sahih olduğuna dayanak kabul ederek peygamberlere karşı çıktılar.⁴⁹²

Peygamberlere karşı dile getirilen aynı kuşku⁴⁹³ Firavun da öne sürmüştür:

"Ona altın bilezikler verilmeli veya yanında ona yardımcı melekler gelmeli değil miydi?" Firavun kavmini aldattı; onlar da kendisine boyun eğdiler. Onlar yoldan çıkmış bir kavimdir."⁴⁹⁴

Önceki putperest toplumların öne sürdükleri gerekçelerin aynısını Mekke putperestleri de öne sürerek Hz. Peygambere karşı çıktılar.

Bu örnekler gösteriyor ki, tevhidi davetin temel esaslarından olan melek inancı, peygamberlerin gönderildiği tüm toplumlarda mevcuttur. Ancak peygamberlerin getirdiği birçok ilkeden sapmalar olduğu gibi melek inancında da sapmalar olmuştur. Kur'ân-ı Kerim'de zikredilen bu sapmaları şu şekilde sıralayabiliriz:

3.2.1-MELEKLERE TAPMA

Yüce Allah'a ibadet etmekten usanmayan ve çekinmeyen bu mükerrem⁴⁹⁵ varlıklara karşı insanların gösterdikleri en büyük sapma, onları ilahlaştırmak olmuştur:

"Allah bir gün onların hepsini diriltip toplar, sonra meleklerle: "Bunlar mı size tapıyordu?" der."⁴⁹⁶

Müşrikler, taptıkları putların bir kısmını melek olarak tahayyül edip, onları Allah katında kendilerine şefaatçi olarak kabul ederlerdi. Araplardaki bu inanç Mısırlıların melek inancıyla benzerlik arz eder. Eski Mısırlılarda dokuz tanrıdan meydana gelen üçlü grubun üçüncü grubu dini metinlerde melek olarak geçmektedir. Mısırlılar bunları tanrı olarak kabul etmişlerdir.⁴⁹⁷

⁴⁹¹ Fussilet, 41/14.

⁴⁹² Taberi, a.g.e., XX, 396.

⁴⁹³ Seyyid Kutub, a.g.e., IX, 25.

⁴⁹⁴ Zuhruf, 43/53.

⁴⁹⁵ Enbiya, 21/26.

⁴⁹⁶ Sebe, 34/40.

⁴⁹⁷ Atay, a.g.e., s. 83.

Yüce Allah, İsa (a.s.)'a yönelttiği sorunun⁴⁹⁸ aynısını meleklerle yöneltmek suretiyle müşriklerin içinde buldukları saplantıyı meleklerle ikrar ettirmiştir. Melekler kendilerinin de birer kul olduklarını, dolayısıyla Yüce Allah'tan başka kimsenin kulluk edilmeye layık olmadığını tasdik etmiştir.⁴⁹⁹

Melekler; *“Seni tenzih ederiz, bizim velimiz sensin. Onlar değil. Hayır, onlar cinlere kulluk ediyorlardı. Çoğu onlara inanıyordu, derler.”*⁵⁰⁰

Meleklerin bu beyanı, müşriklerin asla kendilerine tapmadıklarını değil buna razı olmadıklarını, buna karşılık cinlerin kendilerine tapılmasını istediğini belirtmek içindir.⁵⁰¹ Bu âyetin tefsirinde bazıları, cinlerin putların içine girmek suretiyle kendilerine tapılmaya razı olduklarını söylemişlerdir.⁵⁰²

Yüce Allah'ın seçilmiş kulları olan melekleri ve peygamberleri aşırı yücelterek rab edinmek Tevhid diniyle hiçbir şekilde bağdaşmaz.

*“Size melekleri, peygamberleri Rab olarak benimsemenizi emretmesi de yaraşmaz. Siz Müslüman olduktan sonra, size inkâr etmeyi mi emredecek?”*⁵⁰³

Bu âyet Allah'tan başkasına yapılan ibadetin hiçbir şekilde Allah tarafından kabul edilmeyeceğinin açık delilidir. Bu sebeple buna yönelik herhangi bir emrin sahih dini metinlerde yer alması da söz konusu olamaz.⁵⁰⁴

Netice itibariyle gerçekte olmasa da, Arap müşriklerinin bazı nesnelere melek olarak telakki edip onları melek diye tapınılacak bir konumda gördükleri, bir sapma olarak Kur'ân-ı Kerim'de belirtilmiştir.

3.2.2-MELEKLERE CİNSİYET ATFETME

Arap müşriklerinin melek inancı konusundaki diğer bir sapmaları ise onlara cinsiyet atfetmeleridir:

*“Doğrusu ahirete inanmayanlar, melekleri dişi olarak isimlendiriyorlar.”*⁵⁰⁵

*“Rahman'ın kulları olan melekleri dişi saydılar. Onların yaratılışlarına mı şahit oldular? Onların bu şahitlikleri yazılacak ve onlara sorulacaktır.”*⁵⁰⁶

⁴⁹⁸ Maide, 5/116.

⁴⁹⁹ İbni, Aşur, a.g.e., XXII, 222.

⁵⁰⁰ Sebe, 34/41.

⁵⁰¹ Karaman ve bşk., Kur'an Yolu, IV, 393.

⁵⁰² Zemahşeri, a.g.e., V, 128.

⁵⁰³ Al'i İmran, 3/80.

⁵⁰⁴ Mevdudi, Tefhimu'l Kur'an, I, 275.

⁵⁰⁵ Necm, 53/27.

⁵⁰⁶ Zuhruf, 43/19.

Müşriklere yöneltilen bu soru, aslında cevap talep eden bir soru olmayıp kınama ve tehdit içeren bir sorudur.⁵⁰⁷

Müşriklerin, her türlü delilden yoksun olarak meleklerle cinsiyet atfetmeleri kınandığı gibi, müşriklerin hor gördükleri melekleri dişilikle nitelendirmeleri de kınanmaktadır:

*“Ve Allah'a kızlar isnad ediyorlar, (haşa) O yücedir. Hoşlandıkları (erkek çocuklar) da kendilerininindir. Onlardan birine bir kız çocuğu müjdelendiği zaman, kederlenerek yüzü simsiyah kesilir. Kendisine verilen kötü müjdeden dolayı halktan gizlenmeye çalışır. Utana utana onu tutsun/yaşatsın mı; yoksa toprağa mı gömsün? Dikkat et, verdikleri hüküm ne kötüdür!”*⁵⁰⁸

Meleklerle herhangi bir şekilde cinsiyet atfetmeleri İslâm'ın melek inancıyla çelişen bir durum arz etmektedir. Melekler herhangi bir cinsiyete sahip değildir.⁵⁰⁹ Kur'ân-ı Kerim İnsanların ve cinlerin neyden yaratıldığını haber verirken meleklerin hangi şeyden yaratıldığına ilişkin herhangi bir bilgi vermemektedir. Ancak hadislerde meleklerin nurdan yaratıldığı bildirilmiştir.⁵¹⁰

3.2.3-MELEKLERİ NESEP YÖNÜYLE ALLAH'A NİSPET ETMELERİ

Melek inancı konusundaki diğer bir sapma ise onları nesep yönden Allah'a nispet etmeleridir:

*“Rabbimiz, oğulları size ayırdı da meleklerden kız mı edindi? Siz, çok büyük söz söylüyorsunuz.”*⁵¹¹

İslâm öncesi Arapların kızlara olan bakış açıları dikkate alındığında, bunun ne denli anlamsız ve kendi içinde çelişkili bir durum olduğu anlaşılmaktadır.⁵¹²

Meleklerin Allah'ın kızları olduğunu iddia eden müşrikler, kendi kızları sebebiyle zillet duygusuna kapılırlardı:

“Onlardan birine bir kız çocuğu müjdelendiği zaman, kederlenerek yüzü simsiyah kesilir. Kendisine verilen kötü müjdeden dolayı halktan gizlenmeye çalışır.”

⁵⁰⁷ İbni, Aşur, a.g.e., XXV, 184.

⁵⁰⁸ Nahl, 16/57-59.

⁵⁰⁹ Ahmet Halil Aziz, “Kur'an-da Cinsiyet Kalıpları”, *Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, Trc., İbrahim H. Karlı, İstanbul, 2004, sayı, 4, s. 197.

⁵¹⁰ Müslim, iman, I.

⁵¹¹ İsrâ, 17/40.

⁵¹² Aziz, a.g.e., s. 197.

Utana utana onu tutsun/yaşatsın mı; yoksa toprağa mı gömsün? Dikkat et, verdikleri hüküm ne kötüdür!”⁵¹³

“Onlara sor, kızlar Allah’ın da, oğlanlar onların mı? Yoksa bizim melekleri dişi olarak yarattığımızı mı şahitlik ettiler? Bak, onlar nasıl da uydurarak, “Allah’ın oğlu oldu” diyorlar. Gerçekten onlar yalancılardır. (Güya) Allah, kızları erkeklere tercih etmiş. Size ne oluyor? Nasıl hüküm verebiliyorsunuz? Hiç düşünmüyor musunuz? Yoksa sizin çok açık bir belgeniz mi var? Eğer doğru söylüyorsanız, haydi kitabınızı getirin.”⁵¹⁴

Yüce Allah melekleri rab edinmenin ve onlara herhangi bir şekilde cinsiyet atfetmenin bir sapma olduğunu bildirmekle beraber, meleklerin Allah ile olan ilişkilerinin, yaratan ve yaratılan ilişkisinin bir sonucu olarak “abd” ve “mabud” ilişkisinden öteye geçemeyeceğini bildirmektedir.⁵¹⁵

3.3-MÜŞRİKLERİN KİTAP İNANCI

Müşrikler, gerek Hz. Peygamberin şahsından, gerekse Kur’ân-ı Kerim’in bizzat kendisinden kaynaklan sebeplerle, Allah’ın kelamı olduğunu bildikleri halde, Kur’ân-ı Kerim’e karşı birçok olumsuz tavırlar takınmışlar ve iftiralar atmışlar. Müşriklerin Kur’ân-ı Kerim’e karşı gösterdikleri olumsuz yaklaşımların, günümüzde de devam ediyor olması, üzerinde önemle durulması gereken bir konudur. Bu olumsuz yaklaşımlara Kur’ân-ı Kerim bizzat kendisi cevap vermiştir. Müşriklerin kitap inancı konusundaki sapmalarını şu şekilde sıralayabiliriz:

3.3.1-İNKÂR ETME

Müşriklerin Kur’ân-ı Kerim’e karşı en olumsuz tavrı onu inkar etmeleridir. Bu inkâr sebebiyle gerçekle bağdaşmayan birçok şey ortaya atmışlardır:

“Onlara hak geldiği zaman: Bu bir aldatmacadır, biz onu tanımıyoruz. Dediler. Bu Kur’ân iki şehrin büyüklerinden bir adama indirilmeli değil miydi? Dediler.”⁵¹⁶

İnsanlar tarih boyunca vahye karşı iman veya inkâr şeklinde iki zıt tavır takınmışlardır. İnanmayanlar, her zaman kendi değerler bütününe uygun bir tepki

⁵¹³ Nahl, 16/58-59.

⁵¹⁴ Saffat, 37/149-157.

⁵¹⁵ Enbiya, 21/19-20, 27.

⁵¹⁶ Zuhruf, 43/30-31.

göstermişlerdir. Onlara göre değerli olan soy-sop, zenginlik, iktidar, sosyal itibar gibi maddî, dünya ile ilgili geçici şeylerdi; insanları ancak bu değerler büyük kılardı. Peygamberlik değerli bir şey idiyse Muhammed'e değil, kendilerine göre Mekke ve Tâif'in büyüklerinden birine gelmeliydi. Bu gerekçe, küfrün değer yargılarının her çağda aynı olduğunu gösterir. Nitekim aynı gerekçeyle Nuh(a.s.) da inkâr edilmişti.⁵¹⁷ Bu mantığa Kur'ân'ın verdiği cevap, aynı zamanda İslâm'ın hedeflediği sosyal ve ahlâkî değişimin nirengi noktalarına ışık tutmaktadır. Allah, dünyada geçerli olan ve orada kalan nimeti, imtihan gereği herkese verir. Peygamberlik gibi, Allah nezdinde değerli ve bu yüzden rahmet olan manevî nimetini ise herkese değil, üstün meziyetleri sebebiyle seçtiği mümtaz kullarına verir ve bu rahmet, müşriklerin değer verdiği asaletten, servetten, iktidardan çok daha iyidir, hayırlıdır, insanlar için kurtuluş ve mutluluk vesilesidir.⁵¹⁸

Müşrikler bu şuura ulaşamadıkları için, onların hakka karşı en başta gelen tavrı inkâr olmuştur.

Müşriklerin diğer bir tavrı ise gerçek olduğunu bildikleri halde Kur'ân-ı Kerim'i yalanlamalarıdır:

“Onlardan öncekiler de yalanlamıştı. Onlara verdiğimizde onda birine bile ulaşamadılar. Buna rağmen peygamberlerimi yalanladılar. Buna karşı benim cezam nasıldı?”⁵¹⁹

Müşrikler, Kur'ân'ın ihtiva ettiği gerçekler üzerinde düşünemedikleri için, ondaki hakikatlerin doğru olduğuna akıl erdiremiyorlardı. Bu sebeple Kur'ân'ın yalan olduğunu iddia ederek şaşkın bir halde şirkin karanlıkları içinde kalmaya devam ediyorlardı.⁵²⁰

“Onların söylediklerinin seni üzdüğünü elbette biliyoruz. Fakat onlar seni yalanlamıyorlar, o zalimler, bile bile Allah'ın âyetlerini tanımazdan geliyorlar.”⁵²¹

Müşrikler Kur'ân-ı Kerim'in gerçek olduğunu kalpleriyle kabul etmelerine rağmen dilleriyle onu yalanlıyorlardı.⁵²²

⁵¹⁷ Hud, 11/27.

⁵¹⁸ Karaman ve bşk., *Kur'an Yolu*, IV, 665.

⁵¹⁹ Sebe, 34/43.

⁵²⁰ En'am, 6/39.

⁵²¹ En'am, 6/33.

⁵²² İbn Manzur, *a.g.e.*, 3841.

3.3.2-ALAYA ALMA

Müşriklerin Kur'ân-ı Kerim'e karşı gösterdikleri olumsuz tavırlardan bir diğeri ise onu alaya almalarıdır. Peygamberlerle ve onlara verilen mucizelerle alay etmek inkârcı toplumların genel karakteridir.⁵²³

*“Onlara hak geldiği zaman onu hemen yalanlamışlardır. Alaya aldıkları şeyin haberleri yakında onlara gelecektir.”*⁵²⁴

Yüce Allah, inkârcıların genel karakteri olan peygamberlerle alay etmeyi kınarken, Müslümanların da dinle alay edilen bir ortamda, seyirci kalmamalarını emretmektedir:

*“O, size Kitapta: "Allah'ın âyetlerinin inkâr edildiğini ve onlarla alay edildiğini işittiğinizde, onlar bir başka söze dalıp geçinceye kadar, onlarla oturmayın, yoksa siz de onlar gibi olursunuz" diye indirdi. Doğrusu Allah, münafıkların ve kafirlerin tümünü cehennemde toplayacak olandır.”*⁵²⁵

İslâm'ı ve İslâm'ın şiarlarını alaya almak nifakın en belirgin özelliğidir:

*“Münafıklar, kalblerinde olanı kendilerine haber verecek bir sûrenin aleyhlerinde indirilmesinden çekiniyorlar. De ki: "Alay edin. Şüphesiz, Allah kaşınmakta olduklarınızı açığa çıkarandır.”*⁵²⁶

*“Sonra, Allah'ın âyetlerini yalanlayarak ve onu eğlence edinerek kötülükler yapanların akibeti de kötü olmuştur.”*⁵²⁷

*“Peygamberleri onlara apaçık belgelerle geldiği zaman, kendi bilgileri ile şımardılar ve alay ettikleri şey onları çepeçevre kuşatıverdi.”*⁵²⁸

Müşriklerin, peygamberleri alaya alma nedenlerinden bir tanesi de sahip oldukları yanlış bilgidir. Vahyden uzak bir bilginin ne sahibine ne de insanlığa hayrı yoktur. İnsanın ulaştığı bilgi, eğer vahyin terbiyesinden yoksun olursa insanlığın başına bela olacak bir hal alır.⁵²⁹

⁵²³ Hud, 11/8.

⁵²⁴ En'am, 6/5.

⁵²⁵ Nisa, 4/140.

⁵²⁶ Tevbe, 9/64.

⁵²⁷ Rum, 30/10.

⁵²⁸ Mü'min, 40/83.

⁵²⁹ Seyyid Kutub, a.g.e., VIII, 656.

3.3.3-ÇARPITMA

Müşriklerin vahye karşı diğer bir sapmaları ise, vahyi çarpıtmaya çalışmalarıdır. Bunun için müşrikler, Hz. Peygamberin davetinde bazı değişiklikler yapmasını talep ettiler:

*“Onlar, senin kendilerine yaranmanı (uzlaşmanı) arzu ettiler; o zaman onlar da sana yaranıp-uzlaşacaklardı.”*⁵³⁰

*“Sana vahyettiğimizden başka bir şeyi bizim hakkımızda uydurarak neredeyse seni fitneye düşüreceklerdi. İşte o zaman seni dost edineceklerdi”*⁵³¹

Bu, benzeri her zaman görülebilen bir durumdur. Batıl inanç ve ideoloji sahipleri doğru olan düşüncenin ve ahlaka dayalı hayat tarzının güçlenip yaşamasından rahatsız olurlar. Bu nedenle Hz. Peygamberin çağdaşları da Resûlullah'ı kendi çizgilerine çekmeye çalıştılar.⁵³² Bunun için de Hz. Peygamber'den putlara karşı hoşgörülü olmasını, fakir Müslümanların dışlanmasını talep ettiler.⁵³³

Hz. Peygamber Mekke'de en zor şartlarda bile dinini pazarlık konusu yapmamıştır. Daveti dört bir yandan kuşatıldığı ve bir avuç arkadaşı da Allah yolunda dayanılmaz eziyetlere, işkencelere uğratılmak üzere yakalanıp zincirlere vurulduğu halde, güçlü zorbaların yüzüne karşı söylenmesi gereken sözü gizlemeye yeltenmemiştir. Kalplerini İslâm'a ısındırmak veya müşriklerin baskı ve işkencelerini savmak için böyle bir manevraya gerek duymamıştır. Aynı şekilde, inanç sistemi ile ilgili olan herhangi bir gerçeği de açıklamaktan geri durmamıştır.⁵³⁴

İlahi daveti çarpıtıp iç dinamizmini yok etmek, İslâm karşıtlarının her zaman başvurduğu bir metottur.

3.3.4-KERİH GÖRME

Müşriklerin diğer bir tavrı ise, Allah'ın indirdiklerini kerih görmeleridir. Allah'ın indirdiklerini kerih görmek, yapılan salih amellerin boşa gitmesine sebep olmaktadır:

⁵³⁰ Kalem, 58/9.

⁵³¹ İsrâ, 17/73.

⁵³² Karaman ve bşk., *Kur'an Yolu*, III, 439.

⁵³³ Kehf, 18/28.

⁵³⁴ Seyyid Kutub, *a.g.e.*, X, 127.

*“İnkârcular ise, mahvolacak ve (Allah) çalışmalarını boşa çıkaracaktır. Bu onların, Allah’ın indirdiğini kötü görmeleri sebebiyledir. Bu sebeple yaptıklarını iptal etmiştir.”*⁵³⁵

Müşrikler, Kur’ân’ın içerdiği tevhid, peygamberlik ve ahiret gibi yüce değerleri kerih görerek İslâm’a buğz etmişler ve Müslümanlara karşı düşmanca bir tavır takınmışlardır.⁵³⁶

3.3.5-SİHİR OLMAKLA İTHAM ETME

Müşriklerin Kur’ân-ı Kerim’e karşı iftiralarından biri de sihir ve büyü olduğunu iddia etmeleridir. Ancak gösterdikleri yüce hedefler ve işlendiği ana tema açısından bakıldığında Kur’ân-ı Kerim, bir kahin sözü olmadığı gibi, sihir ve şiir de değildir.⁵³⁷

*“Onlara açık açık âyetlerimiz okunduğu zaman kendilerine gelen hakkı inkâr edenler: "Bu, apaçık bir büyüdür" dediler.”*⁵³⁸

Müslümanların İslâm’a gösterdikleri samimi bağlılık, dinleri uğruna annelerini, babalarını ve evlatlarını bırakmaları sebebiyle, müşrikler bunun ancak sihirle olabileceğini iddia etmişlerdir.⁵³⁹

*“Ve şöyle dedi: Bu sadece öğretilen gelen bir sihirdir.”*⁵⁴⁰

Bu âyetin nüzul sebebi, İbn Abbas’tan şöyle rivâyet edilmektedir: “Velid b. Muğire, Ebubekir b. Ebi Kuhafe'nin yanına gitti. Ona Kur’ân’dan sordu. Ebubekir ona Kur’ân okuyunca Velid onun yanından çıkıp Kureys’in yanına gitti. Ve onlara şöyle dedi: "İbn-i Eb-i Kebşe'nin (Muhammed'in) söylediklerine şaşılır. Vallahi o ne siirdir, ne de sihir. Ne de delilikten kaynaklanan saçmalık. Şüphesiz ki onun söylediği, Allah kelimidir." Bunları işiten Kureyşliler aralarında toplandılar ve "Vallahi şâyet Velid dinini değiştirecek olursa bütün Kureyşliler dinlerini değiştirirler." dediler. Ebu Cehil bu meseleyi işitince "Vallahi ben ona yeterim. Bu meseleyi bana bırakın." dedi. Gidip Velid'in yanına vardı ve ona: "Kavmin sana sadaka topladı görmüyor musun?" dedi. Velid: "Ben onların mal ve evladı en çok olanı değil miyim?" diye cevap verdi. Ebu Cehil: "Senin, İbn-i Ebi Kuhafe'ye (Ebubekir'e), onun yemeğinden faydalanmak için gidip geldiğini söylüyorlar." dedi.

⁵³⁵ Muhammed, 27/9.

⁵³⁶ İbn. Aşur, a.g.e., XXVI, 86.

⁵³⁷ Derveze, a.g.e., IV, 242.

⁵³⁸ Ahkaf, 46/7.

⁵³⁹ Alusi, a.g.e., XXVI, 8.

⁵⁴⁰ Müddessir, 74/24.

Velid: "Benim kabilem bunu mu söyledi? Onlar artık diğer Kusayoğulları hakkında da bir şeyler söylemekten geri durmazlar. Ben artık ne Ebubekir'e, ne Ömer'e ne de İbn-i Eb-i Kebşe'ye yaklaşırım. İbn-i Eb-i Kebşe'nin sözleri başkalarından alınan sihirli sözlerden başka bir şey değildir." dedi.⁵⁴¹

Aynı ithamı Firavun da Hz. Musa'ya yapmıştı. Gerçek sihirbazlar ise Hz. Musa'ya iman etmişlerdi.⁵⁴² Netice itibariyle müşriklerin tavırları, tarih boyunca aynı olmuştur. Küfrün elebaşları ilâhî davetin etkisini kırmak için hiçbir ahlâkî ilkeye riâyet etmeden her türlü iftiraya başvurmuşlardır.

3.3.6-BEŞER SÖZÜ OLMAKLA İTHAM ETME

Müşriklerin diğer bir iddiaları ise, Kur'ân-ı Kerim'in bir insan tarafından Hz. Peygambere öğretilmiş olduğunu söylemeleridir.⁵⁴³

*"Bu insan sözünden başka bir şey değil."*⁵⁴⁴

Müşriklerden bazıları da Kur'ân-ı Kerim'in Hıristiyan bir köle tarafından Hz. Peygambere öğretildiğini iddia etmişler:

*"Onların, "Muhammed'e bir insan öğretiyor" dediklerini elbette biliyoruz. Kastettikleri kimsenin dili yabancıdır. Kur'ân ise apaçık Arapça'dır."*⁵⁴⁵

Zikredilen kişinin, Arab olmayan bir köle olduğu rivâyet edilmiştir. Bu rivâyet daha güçlü olmakla beraber, bu kişinin Hz. Peygambere vahiy yazan ve daha sonra mürtet olan biri olduğu da rivâyet edilmiştir.⁵⁴⁶

Ancak Kur'ân-ı Kerim'in belagat, içerik, ahenk ve yaptığı etki bakımından bir beşer sözü olmadığı açıktır.

3.3.7-ŞİİR OLMAKLA İTHAM ETME

Bilindiği gibi Hz. Peygamberin gönderildiği dönemde şiir ve edebiyat çok yaygındı. Yazılı kültürden yoksun olan Arab cahiliyesi, şiirleriyle meşhurdu. Panayırlarda şiir yarışmaları düzenlenirdi. Birinci olan şiir, altın harflerle yazılıp Kâbe duvarına asılırdı.⁵⁴⁷ Muallaka-ı Seb'a bunların en meşhurlarıydı.⁵⁴⁸

⁵⁴¹ İbn Kesir, XIV, 8182.

⁵⁴² Taha, 20/69-71.

⁵⁴³ İbn Aşur, a.g.e., XXIX, 310.

⁵⁴⁴ Müdessir, 74/24.

⁵⁴⁵ Nahl, 16/103.

⁵⁴⁶ İbn Kesir, a.g.e., IX, 4549.

⁵⁴⁷ Hamidullah, *İslâm Peygamberi*, I,25.

Araplar arasında şiir kılıçtan daha etkileyiciydi. Bu bağlamda Kab b. Eşref'in şiirleri sebebiyle öldürüldüğünü hatırlarsak şiirin Araplar arasında ne denli bir etkiye sahip olduğu daha iyi anlaşılacaktır.⁵⁴⁹

Müşrikler, Kur'ân'ın insanlar üzerindeki etkisine binaen onun bir şiir olduğunu söylediler. Ancak Hz. Peygamberin şair olmadığı herkesçe bilindiği gibi Kur'ân-ı Kerim'in terkihi, üslubu ve diğer birçok özelliği de şiirden farklıdır.⁵⁵⁰

*“Ona şiir öğretmedik, ona yakışmaz da. Bu, yalnızca bir hatırlatma ve apaçık Kur'ân'dır.”*⁵⁵¹

Kur'ân-ı Kerim'in şairlerin ve kâhinlerin secisi olmadığını herkes biliyordu.⁵⁵² Böyle olması durumunda benzerinin meydana getirilmesi mümkün olabilecekti.

3.3.8-MASAL OLMAKLA İTHAM ETME

Müşrikler, Kur'ân-ı Kerim'i içerdiği güzel ve etkileyici⁵⁵³ kıssalar sebebiyle “eskilerin masalları” olmakla nitelendirmişlerdir. Ancak bu kıssaların gerçekliği, anlatmadaki hedefleri ve amaçları düşünüldüğünde hikâyeden farklı olduğu gibi⁵⁵⁴ masallardan da tamamen farklı olduğu görülür:

*“İçlerinden seni dinleyenler vardır. Biz onların kalpleri üzerine, anlamamaları için örtüler, kulaklarına da ağırlık koyduk. Her mucizeyi görseler de ona yine inanmazlar. Seninle tartışmak için sana geldiklerinde, o küfredenler: “ Bu, öncekilerin masallarından başka bir şey değildir” derler.”*⁵⁵⁵

“Esâtîru'l-Evvelîn” Türklerin masal, Yunanlıların “misus” Frenklerin “mit” dedikleri eski kahramanlık öyküleri, efsaneleri, destanları gibi hurafeler manasında kullanılmıştır. Müşrikler “Esâtîru'l-Evvelîn” demekle Kur'ân'ın vahiy olmadığını, bunun ilham kaynağının eskiden yazılmış birtakım metinler olduğunu kastediyorlardı.⁵⁵⁶

⁵⁴⁸ Ejder Okumuş, *Kur'an-da Kur'an*, Dünya Yay., İstanbul, 1994, s. 45.

⁵⁴⁹ İbn Esir, II, 38.

⁵⁵⁰ Razi, Mefatih'ul Gayb, XXII, 109.

⁵⁵¹ Yasin, 36/69.

⁵⁵² Taberi, XIX, 380.

⁵⁵³ Yusuf, 12/3.

⁵⁵⁴ Abdülbaki Güneş, *Kur'an Kıssaları Ve Medeniyetlerin İnşası*, Gündönümü, Yay., İstanbul, 2005, s. 13.

⁵⁵⁵ En'am, 6/25.

⁵⁵⁶ Yazır, *a.g.e.*, III, 440.

Bu iddianın benzerini günümüzdeki bazı müsteşrikler de ileri sürerler. Onlara göre Hz. Peygamber bu bilgileri başkasından öğrenmiştir.⁵⁵⁷ Richard Bell ve C. C. Torrey gibi bazı müsteşrikler de Hıristiyanlığı ve Yahudiliği Kur'ân'ın kaynağı olarak göstermeye çalışmışlardır.⁵⁵⁸ Ancak Hz. Peygamberin hayatının en ince ayrıntısına kadar hem dostları hem de düşmanları tarafından araştırıldığını ve bilindiğini düşünecek olursak, bu iddianın herkesçe bilinmesi gerekirdi. Kaldı ki Kur'ân'ın icaz yönleri düşünüldüğünde böyle bir şeyin mümkün olamayacağı da apaçık ortadadır.

Kur'ân-ı Kerim'e karşı gösterilen bu sapmaların dışında, Kur'ân'a karşı duyarsız olmak,⁵⁵⁹ ondan yüz çevirmek,⁵⁶⁰ onun duyulmasını engellemek,⁵⁶¹ insanları onun gösterdiği hayat tarzından alıkoymak,⁵⁶² Kur'ân'ın ortaya koyduğu hükümleri içtenlikle kabul etmemek⁵⁶³ birer sapma olarak kabul edilmektedir.

Ne yazık ki müşriklere yöneltilen eleştirilerden bir kısmı günümüz Müslümanları için de söz konusu edilebilir. Müşrikler gibi Kur'ân açıkça inkâr edilmese de yüklenilen anlam ve biçilen rol itibarıyla müşriklerin Kur'ân anlayışı ile benzerlik arz eden yorum ve yaklaşımlar görülebilmektedir. Peygamber (a.s.)'ın "*Ya Rabbi, kavmim, bu Kur'ân'ı terk edilmiş bıraktılar.*"⁵⁶⁴ şikâyetinin muhatabının müşriklerle beraber Kur'ân'a muhatap olup da gereğini yerine getirmeyen herkes olduğu kesindir.

3.4-MÜŞRİKLERİN PEYGAMBER İNANCI

Peygamberlere iman etmek, daha önce de izah ettiğimiz gibi, İslâm'ın temel inanç esaslarından biridir.⁵⁶⁵ Yüce Allah dinini seçilmiş ve korunmuş peygamberler vasıtasıyla insanlara iletir. Peygamberler getirdikleri vahiyle insanların var oluş sebeplerini kendilerine hatırlatan, insanlara dünya ve ahiret saadetinin yolunu gösteren seçkin insanlardır. Bu sebeple peygamberler rahmeti sonsuz olan Allah'ın insanlara bir lütfudur.⁵⁶⁶ Yüce Allah bu lütfunu hiçbir milletten esirgememiştir.⁵⁶⁷

⁵⁵⁷ Mevdudi, *Tefhimu'l Kur'an*, III, 574.

⁵⁵⁸ Fazlur Rahman, *Ana Konularıyla Kur'an*, s. 221.

⁵⁵⁹ Bakara, 2/171.

⁵⁶⁰ En'am, 6/4.

⁵⁶¹ Fussilet, 41/26.

⁵⁶² Rad, 11/19.

⁵⁶³ Ahzab, 33/36.

⁵⁶⁴ Furkan, 25/30.

⁵⁶⁵ Bakara, 2/285.

⁵⁶⁶ Şimşek, *a.g.e.*, s. 94.

⁵⁶⁷ Fatır, 35/25.

Peygamberlik müşriklerin yabancı olduğu bir olay değildi. Her şeyden önce Mekke, Hz. İbrahim'in hatıralarıyla dolu bir yerdi. Araplar Hz. İsmail'in soyundan geldiklerini, dolayısıyla ataları peygamber olan bir millet olmakla övünürlerdi. Bu durumun Mekkelilere ticaret ve güven açısından sağladığı birçok avantaj vardı. Yüce Allah bu nimeti Mekkelilere hatırlatarak gereğini yapmalarını emretmektedir.⁵⁶⁸

Arabistan'ın genelinde bir peygamber beklentisi vardı. Özellikle Yahudiler bu peygamberin kendilerinden çıkacağını ve bununla Araplara karşı üstünlük sağlayacaklarını dile getirirlerdi. Ancak beklenen peygamber geldiğinde ne yazık ki başta Yahudiler olmak üzere peygamberin akrabaları dâhil içinde yaşadığı toplumun geneli kendisine karşı en sert muhalefeti sergilediler. Hz. Peygamberi ve onun mesajını ortadan kaldırmak için her yola başvurdular.

Kur'ân-ı Kerim insanların kahir ekseriyetinin peygamberlere karşı değişik sebeplerle, olumsuz tavırlar sergilediklerini belirtmektedir. Bu anlamda peygamberimizin muhatap olduğu müşriklerin kendisine karşı sergilediği olumsuz tavırları Kur'ân-ı Kerim bağlamında irdelemeye çalışacağız. Şunu da ifade etmek gerekir ki insanlar, söz konusu müşriklerin öncesinde ve sonrasında şaşırtıcı bir şekilde benzerlik arz eden bir tutum içinde olmuşlardır. Yeri geldiğinde bunlara da değineceğiz.

3.4.1-PEYGAMBERİ İNKÂR ETMELERİ

Bilmenin ve tanımanın zıddı olan inkâr insanların peygamberlere karşı gösterdiği ilk tepkidir.

"Biz hangi ülkeye bir uyarıcı gönderdiysek mutlaka oranın varlıkla şımarmış kimseleri: "Biz, sizin gönderildiğiniz şeyi inkâr ediyoruz" dediler."⁵⁶⁹

İnkârın temel sebebi cehalettir. Ancak Yüce Allah gösterdiği akli ve enfüsi delillerle insanların böyle bir mazereti ileri sürmelerinin kabul edilemez olduğunu belirtmiştir.⁵⁷⁰ İnsanlar akıl yetisini kullandığı takdirde peygamberliğin akli olduğunu ve getirdiği ilkelerin de akla en uygun ilkeler olduğunu fark edecektir. Ancak gerçeği görmeye engel olan akli ve ruhi körelme peygamberlik gerçeğini de görmeye engel olmuştur. Zira insan, aklını kullanmayıp işlevsiz hale getirince, diğer duyuların sağlam olması, gerçekleri görme noktasında yetersiz kalmaktadır.⁵⁷¹

⁵⁶⁸ Kureyş, 106/1-4.

⁵⁶⁹ Sebe, 34/34.

⁵⁷⁰ Bakara, 2/164, A'raf, 7/172.

⁵⁷¹ Abdülbaki Güneş, *Kur'an-da İşlevsel Akla Verilen Değer*, Ahenk Yay, Van, 2003, s. 37.

Hız. Peygamber'in içinde bulunduğu toplumun inanç ve tutumlarına bakıldığında akletme yetilerini tamamen yitirdiklerini görüyoruz. Bu sebeple akli mucize olan Kur'ân-ı Kerim'e rağmen, Hız. Peygamber'e inkârla karşılık verdiler. Gerek Kur'ân-ı Kerim'de gerekse Hız. Peygamber'in şahsında peygamberliğinin ispatına ilişkin çok güçlü deliller vardı. Ancak bu deliller, düşünme melekesini kullananlara fayda sağlayabildi:

*“İnkâr edenlere gelince, onları uyarsan da, uyarmasan da, onlar için birdir; inanmazlar. Allah, onların kalplerini ve kulaklarını mühürlemiştir, gözlerine de perde inmiştir. Onlar için büyük bir azâb vardır.”*⁵⁷²

Bu akli körelme sebebiyle müşrikler Hız. Peygamber'i inkâr ettiler:

*“Söyleneni hiç düşünmediler mi? Yoksa onlara, önceki atalarına gelmemiş bir şey mi geldi? Yoksa peygamberlerini tanıyamadılar da bunun için mi inkâr ediyorlar?”*⁵⁷³

Burada Kur'ân-ı Kerim'e ve Hız. Peygamber'e inanmayı gerekli kılan üç nokta üzerinde durulmaktadır:

a) Kur'ân, iyi niyetli insanların kabul edebileceği bir makullük taşır; insanların aklına, sağduyusuna, vicdanına hitap eder; dolayısıyla art niyetli ve önyargılı olmayan her normal insan, Kur'ân üzerinde sağlıklı ve yeterli ölçüde düşündüğünde, incelediğinde onun ortaya koyduğu iman esaslarını ve hayat programını rahatlıkla kabul edebilir. Bu sebeple âyette putperestler Kur'ân üzerinde düşünmemekle suçlanmışlardır.

b) Kur'ân, insanlığın o güne kadar hiç bilmediği, duymadığı şeyler söylemiyor; aksine o, önceki peygamberlere bildirilen evrensel gerçeklerden söz edip geçmiş peygamberlere dair bilgiler veriyordu;⁵⁷⁴ Arabistan'da insanları tevhide davet eden birçok peygamber biliniyordu. İbrahim, İsmail, Hud, Salih ve Şuayb bilinen peygamberlerdendi.⁵⁷⁵

c) Hız. Peygamber'in çocukluğu dâhil bütün hayatı herkesin gözü önündeydi. Güvenilirlik başta olmak üzere bütün erdemli özellikleri şahsında toplamış bir insanın Allah'a karşı yalan söylemesi nasıl mümkün olabilir? ⁵⁷⁶ Dolayısıyla peygamberi inkâr etmelerinin sebebi, getirdiği ilkelerin tutarlı ve inandırıcı olmamasından kaynaklanmadığı gibi Hız. Peygamber'in şahsından da

⁵⁷² Bakara, 2/6-7.

⁵⁷³ Mü'minün, 23/68-69.

⁵⁷⁴ Karaman ve bşk., *Kur'an Yolu*, IV, 67.

⁵⁷⁵ Mevdudi, *Tefhim*, III, 225.

⁵⁷⁶ Karaman ve bşk., *Kur'an Yolu*, IV, 67.

kaynaklanmıyordu. İnkârın temel sebebi cehalet ve insan aklını körelten nefsi istek ve arzuları.

3.4.2-PEYGAMBERİ YALANLAMALARI

Müşriklerin Hz. Peygamber'e karşı gösterdikleri olumsuz davranışlardan bir diğeri de onu yalanlamalarıdır. Yalanlamak tasdik etmenin zıddıdır. Yalanlamak insanların peygamberlere ve hakka karşı gösterdikleri en yaygın tavidir. Birçok kavim bu sebeple Allah'ın gazabını hak etmiştir:

“Eğer seni yalanlıyorsa, onlardan önce de Nuh, Ad ve Semud kavmi de yalanlamıştı. İbrahim'in kavmi, Lut'un kavmi de. Medyen halkı da. Musa da yalanlanmıştı. Kâfirlere süre tanıdım; sonra da onları yakaladım. Beni inkâr nasılmuş?”⁵⁷⁷

Yüce Allah önceki kavimlerin de peygamberlerini yalanladıklarını ve bu sebeple kavimlerin helak olduklarını haber vererek Hz. Peygamber'i ve müminleri teselli etmektedir.⁵⁷⁸

3.4.3-PEYGAMBER'İ MECNUN VE DELİ OLMAKLA İTHAM ETMELERİ

Müşriklerin inkâr ve yalanlamayla başlayan peygamber karşıtı tutumları, iftiralarla devam etmiştir. Bu iftiraların başında peygamberi mecnun ve deli olmakla itham etmeleridir:

“Nitekim şöyle demişlerdi: Ey kendisine zikir indirilen, kesinlikle sen delisin!”⁵⁷⁹

Bu iddia peygamberin davetini etkisiz kılmaya yönelik bir iftiradır. Zira peygamberlerin getirdikleri şeyler müşrik toplumundaki avam tabakasının yabancı olduğu şeylerdi. Dolayısıyla bu iddia halkın peygambere olan teveccühünü engellemek için ortaya atılmıştır.⁵⁸⁰ Peygamberin insanlarla olan iletişimini kesmek için müşrikler Hz. Peygamber'in mecnun olduğu propagandasını yaparak insanların onunla görüşmelerini engellemeye çalışıyorlardı. Zira Hz. Peygamber bütün

⁵⁷⁷ Hac, 22/42-44.

⁵⁷⁸ Kurtubi, a.g.e., XIV, 414.

⁵⁷⁹ Hicr, 15/6.

⁵⁸⁰ Razi, Mefatihü'l Gayb, 16/412

güçlülere rağmen, özellikle hac mevsiminde, insanlara daveti götürmeye çalışıyordu.⁵⁸¹

*“Yoksa: “Onda bir delilik var” mı diyorlar? Hayır! O, onlara hakkı getirdi. Ama onların çoğu haktan hoşlanmıyorlar.”*⁵⁸²

Yüce Allah bu iftiranın hiçbir şekilde gerçekle bağdaşmadığını ve müşrikleri bu iddiaya sevk eden şeyin yalnız haktan hoşlanmamaları olduğunu bildiriyor.

*“(Habibim) de ki: ‘Ben ancak size bir şeyle öğüt veriyorum. Allah'a halis olarak buradan ikişer, teker teker kalkınız. Ve iyice düşününüz ki, arkadaşınızda divanelik yoktur. O, ancak sizin için bir nezirdir. Sizi önünüzdeki şiddetli azaptan korkutur.’*⁵⁸³

“Düşünmediler mi ki, sahiplerinde delilik ve cinnet yoktur. O, apaçık bir nezir (korkutucu) den başka bir şey değildir.”⁵⁸⁴

Netice itibariyle Hz. Peygamber (a.s.) Mekke'de doğmuştu ve Mekkeliler arasında doğup büyümüşü. Rasûlullah (a.s.) Mekkelilerin çok iyi bildiği ve tanıdığı bir kişi idi. Peygamberliğini ilân etmesinden önce Mekke ahalisi ve diğer Araplar kendisinin akıllı ve zeki bir kişi olduğunu biliyorlardı. Ama ne zaman ki peygamberlik payesine yükseldiğini ve Allah'ın kelâmının kendisine indiğini açıkladı, o zaman Mekkeliler onun bir mecnun ve divane olduğunu iddia etmeye başladı. Demek ki, bu delilik yakıştırması peygamberliğinden önce söylendiği sözler ve yaptığı hareketlerle ilgili değil, peygamberlikten sonraki söz ve davranışlarıyla ilgiliydi. Bu sebeple, burada deniliyor ki, bunlar hiçbir zaman düşünmeye zahmet etmişler midir? Rasûlullah (a.s.)'ın söyledikleri sözler ve yaptığı tebliğlerden hangisi tutarsız ve şuursuzdur. Bunlardan hiçbiri bir deli veya çılgının sözleri olabilir mi? Bu ebedi parçalar, bu hikmet dolu sözler akli dengesi bozuk olan bir kişinin ağzından çıkabilir mi? Rasûlullah (a.s.)'ın söyledikleri inkâr edilmez bir gerçektir. Kendisine karşı olanlar yerle göğün kuruluşu, işlemesi, Allah'ın yarattığı mahluklar ile eşya ve kevniyattaki diğer sayısız alâmeti görür ve onları tarafsızca incelerlerse, şirkin reddi, tevhidin ispatı ve Hz. Peygamber'in hak olduğu bilincine ulaşacaklardır.

⁵⁸¹ Ahmet, Önkal, *Rasulullah'ın İslâm'a Davet Metodu*, Esra Yay, İstanbul, 1990, s. 86.

⁵⁸² Mü'minûn, 23/70.

⁵⁸³ Sebe, 34/46.

⁵⁸⁴ A'râf, 7/ 184.

3.4.4-PEYGAMBERİ SİHİRBAZ OLMAKLA İTHAM ETMELERİ

Müşriklerin diğer bir iftiraları ise Hz. Peygamber'in (hâşâ) sihirbaz olduğu iddiasıdır.

“İşte bunlar hikmetli kitabın âyetleridir. İçlerinden bir adama:-İnsanları uyar, iman edenlere Rab’leri katında yüksek makamlar olduğunu müjdele! diye vahyettimiz insanların tuhafına mı gitti ki, kafirler:-Bu açıkça bir büyüçüdür, dediler.”⁵⁸⁵

Peygamberleri sihirbaz olmakla itham etmek genel olarak bütün inkârcıların ortak tavrıdır.

“İşte, böyle... Onlardan öncekilere de bir elçi gelmedi ki ona sihirbaz veya mecnun dememiş olsunlar. Bunu birbirlerine mi tavsiye ettiler? Hayır, onlar, taşkın bir toplum idiler.”⁵⁸⁶

Ancak Kur’ân-ı Kerim özellikle Hz. Musa(a.s.) ve Hz. Muhammed(a.s.)’a yakıştırılan sihirbazlık ithamını ifade eder:⁵⁸⁷

“Biz, onların seni dinlerken ne maksatla dinlediklerini ve gizli konuşmalarında zalimlerin ”Siz büyülenmiş bir adama uyuyorsunuz.” dediklerini de çok iyi biliyoruz.”⁵⁸⁸

Müşrikler Hz. Peygamber'in yemekten ve içmekten müstağni olmadığını, onun da kendileri gibi bir insan olduğunu, bu sebeple sözlerinin bu derece etkili olmasının sebebini (hâşâ) Hz. Peygamber'in sihirbaz olmasına bağlıyorlardı. Böylece insanların Peygamber'in davetinden etkilenmelerini engellemeye çalışıyorlardı.⁵⁸⁹

3.4.5-PEYGAMBER’İ KÂHİN OLMAKLA İTHAM ETMELERİ

Müşriklerin Peygamber aleyhindeki diğer bir propagandaları ise Hz. Peygamber’i kâhin olmakla suçlamalarıdır. Kâhinler, ilimden yoksun ve zanna dayalı olarak geçmişten haber verdiğini iddia eden kişilerdir.⁵⁹⁰ Bunların özel kıyafetleri ve halkın konuşmalarından farklı bir üslupları vardı. Kendileri müşteri aradıkları gibi

⁵⁸⁵ Yunus, 10/2.

⁵⁸⁶ Zâriyât, 39/52-53.

⁵⁸⁷ Muhammed Adnan Salim, *El- Mu’ı-Cemu’l Mufehres Li Me’ani’l Kur’an*, Daru’l Fikr, Dimeşk, 1995, I, 569.

⁵⁸⁸ İsra, 17/47.

⁵⁸⁹ Kurtubi, *a.g.e.*, XII, 97.

⁵⁹⁰ İsfahani, “Kahin”, *a.g.e.*

bazen müşteriler ayaklarına gelirlerdi. Verdikleri bilgi karşılığında insanlardan ücret alırlardı. Kâhinlere genellikle inançları zayıf olanların gittiklerine inanılırdı.

Müşrikler, Hz. Peygamber(a.s.)'a verilen vahiy ile kâhinlerin verdikleri yalan haberler arasında bir benzerlik kurarak Rasûlullah'a kâhin demeye başladılar. Ancak Rasûlullah ile kâhinler arasında birçok yönden ciddi farklar vardı. Her şeyden önce kâhinler yaptıkları işi belli bir menfaat karşılığında yapıyorlardı.⁵⁹¹ Bu kâhinlerin ahlaka, erdeme, bireysel ve sosyal hayata ilişkin bir söylemleri yoktu. Hz. Peygamber'e kâhin yaftasını Mekke'nin mele takımı (ileri gelenler) atmışlardı. Yüce Allah Hz. Muhammed'in bir kâhin olmadığını ve Kur'ân-ı Kerim'in de kâhin sözü olmadığını bildirerek bunu yalanlamıştır.⁵⁹²

*"O halde (ey habibim) sen öğüt ve nasihate devam et. Sen Rabbinin nimeti sayesinde ne kâhinsin ne de bir mecnun."*⁵⁹³

Hz. Peygamber(a.s.) da: "Kâhine ve arraf'a müracaat ederek onların söylediklerini tasdik eden kesinlikle Muhammed'e indirileni inkâr etmiştir."⁵⁹⁴ buyurmuşlardır.

3.4.6-PEYGAMBER'İ ŞAİR OLMAKLA İTHAM ETMELERİ

Müşrikler, Hz. Peygamber'in şair olduğunu iddia edip Kur'ân'ın da şair olduğunu dile getiriyorlardı:

*"Hayır, dediler. Bunlar rüya saçmalıkları. Hayır, onu o uydurmuştur. Hayır, O şairdir! Haydi, önceki peygamberler gibi bize bir mucize getirsin!"*⁵⁹⁵

Yüce Allah müşriklerin bu iddialarının yalan olduğunu belirterek Hz. Muhammed'in şairlikle hiçbir ilgisi olmadığı gibi, kendisine inen vahyin şairlere ilham veren şeytanlarla da bir ilgisi olmadığını belirtmiştir:⁵⁹⁶

*"Şeytanların kime indiğini size haber vereyim mi? Onlar, her günahkâr, sahtekârlara inerler. Onlar (şeytanlara) kulak verirler, çoğu zaten yalancıdır. Ve şairler, onlara da azgınlar uyar. Bilmez misin ki onlar her vadide şaşkın şaşkın dolaşırlar Ve yapmadıkları şeyleri söylerler."*⁵⁹⁷

⁵⁹¹ Mevdudi, *Tevhid Mücadelesi*, II, 395.

⁵⁹² Hakka, 69/52.

⁵⁹³ Tur, 52/29.

⁵⁹⁴ İbrahim Canan, *Kütüb-i Sitte*, Akçağ Yay., Ankara, 1990, IX, 8.

⁵⁹⁵ Enbiya, 21/5.

⁵⁹⁶ Hakka, 69/41.

⁵⁹⁷ Şuara, 26/221-226.

Bu âyetin tefsirinde Mevdudi, Hz. Muhammed'in şair olmadığını ve kendisine iman edenlerin de şairlere kulak verenlerden birçok yönüyle farkını belirtirken şu değerlendirmeyi yapar:

“Yani, şairlerin peşinden gidenler, Hz. Muhammed(s.a)’in peşinden gidenlerden karakter, davranış ve ahlâk bakımından bütünüyle farklıdır. Bunlar arasındaki fark öylesine açıktır ki, biri diğerinden kolaylıkla fark edilir. Bir tarafta ciddi, medenî ve kibar davranışlı, doğru, dindar, muttaki, sorumluluk duygusu sahibi, başkalarının haklarına saygılı, ilişkilerinde adaletli ve haksızlık yapmaktan uzak, iyilik ve ıslah dışında söz sarf etmeyen, sadık ve inançları ve amaçları uğruna tüm enerji ve yeteneklerini kullanan insanlar; karşı tarafta ise, işleri güçleri şehveti tahrik edici aşk ve içki sahneleri tasvir etmek, eğlenmek, alay etmek, gülünçleştirmek ve övmek ya da başkaları aleyhinde kin, nefret ve düşmanlık duyguları uyandırmak, ya da halkı memnun etmek, alkış ve beğenilerini kazanmak için genelevlerdeki fahişelerle, evlerinde oturan iffetli kadınların çekiciliklerini tanımlamak olan insanlar... Şiir toplantılarına katılan ve "ünlü" şairlerin peşinden giden kalabalıkların, hiçbir ahlâkî sınır tanımayan, hayatta hayvanlar gibi şehvet ve tutkularını doyurmaktan başka amaç taşımayan ve hayatta yüce ve soylu idealler nedir bilmeyen kişiler olduğu sonucuna varmaktan insan kendini alamaz. Bu iki insan türü arasındaki açık farkı görmeyen ancak kör birisidir. Görüp bilmediğinden değil, ancak hakka engel olmak amacıyla Hz. Muhammed'in (s.a) ve ashabının şairlerden ve izleyicilerden farkı olmadığını söyler; böylesi yalnızca yalancı değil, aynı zamanda bütün namus ve edep sınırlarını aşan birisidir.”⁵⁹⁸

Dolayısıyla müşriklerin kast ettiği türden bir şiir Hz. Muhammed’e ve ona tabi olanlara yakışmadığı gibi, Yüce Allah da Hz. Peygamber’e şiir öğretmemiştir.⁵⁹⁹

3.4.7-PEYGAMBERİ DERS ALMAKLA İTHAM ETMELERİ

Müşriklerin diğer bir ithamları ise Hz. Peygamber’in bir başkasından ders aldığını iddia etmeleridir:

*“İnkâr edenler: “Bu, uydurduğu bir iftiradan başka bir şey değildir. Bu hususta bir topluluk da ona yardım etmiştir.” dediler de zulüm ve yalanı seçtiler. “Öncekilerin masalları. Onu birisine yazdırmış, sabah akşam kendisine okunuyor,” dediler.”*⁶⁰⁰

⁵⁹⁸ Mevdudi, *Tefhimu'l Kur'an*, IV, 81.

⁵⁹⁹ Yasin, 36/69.

⁶⁰⁰ Furkan, 25/4-5.

Müşrikle bu iddiaları ile Hz. Peygamber'in bazen görüştüğü ve Ehl-i Kitap'tan oldukları rivâyet edilen birkaç köleyi kast ediyorlardı.⁶⁰¹ Ancak kastedilen köleler Arapça'yı doğru düzgün bilmeyen acem insanlardı:

*“Onların, “Muhammed’e bir insan öğretiyor” dediklerini elbette biliyoruz. Kastettikleri kimsenin dili yabancıdır. Kur’ân ise apaçık Arapça’dır.”*⁶⁰²

Ancak bu iddianın her çağda ortaya atılma ihtimali olduğunu dikkate alan İslâm âlimleri, Kur’ân'ın icaz yönlerini ortaya çıkartmaya çalışmışlardır. Bu anlamda Kur’ân-ı Kerim'in dil ve üslup, telif, ihtiva ettiği konular, haber verdiği gaybi bilgiler ve ortaya çıkmış ilmi gerçeklere uygunluk bakımından, insanlar tarafından öğretilmeyeceği ve benzeri bir kitabın meydana getirilemeyeceğini açıkça ortaya koymuşlardır.⁶⁰³

3.4.8-PEYGAMBERLE ALAY ETMELERİ

Müşriklerin diğer bir olumsuz tavrı ise Hz. Peygamber(a.s.)ile alay etmektir:

*“İnkâr edenler seni gördüklerinde, seni yalnızca alay-konusu ediyorlar (ve:) “Sizin ilahlarınızı diline dolayan bu mu?” (derler.) Oysa Rahman (olan Allah)ın sözünü (Kitabını) inkâr edenler kendileridir.”*⁶⁰⁴

Hz. Peygamber'le alay etmenin temel sebebi, vurgulanan tevhid inancıdır. Tevhid inancı ve bu inancın müntesipleri her zaman müşriklerin alay konusu olmuştur. Müşrikler mal, mülk, makam konusunda kendilerini müstağni gördüklerinden, müminleri ve onların inancını alay konusu yaparlar. Yüce Allah bunu kınadığı gibi, müşriklerin karakteristik özelliği olan alaydan, müminlerin de sakınmalarını emretmiştir.⁶⁰⁵ Çünkü başkasını alaya almak bir kişilik zaafiyetidir.

Alay etmek, genel olarak bütün peygamberlere karşı müşriklerin sergilediği bir tavidir. Alaylı tavır, müşriklerin hakka karşı sürdürdüğü psikolojik bir mücadeledir. Bu nedenle peygamberler ve onlara tabi olan müminlerle, hangi yönüyle olursa olsun yapılan alay, birçok kavmin helakına sebep olmuştur:

*“Zaten, senden önceki Resullerle de alay edilmişti de alay ettikleri şey, onlardan alay edenleri çepeçevre kuşatmıştı”*⁶⁰⁶

⁶⁰¹ Karaman ve bşk., *Kur'an Yolu*, IV, 128–129.

⁶⁰² Nahl, 16/103.

⁶⁰³ İsmail Cerrahoğlu, *Tefsir Usulü*, T.D.V.Y., Ankara, 1997, s. 163-167.

⁶⁰⁴ Enbiya, 21/36.

⁶⁰⁵ Hucurât, 49/51.

⁶⁰⁶ En'am, 6/10.

3.4.9-PEYGAMBERİN İNSAN OLMASINI YADIRGAMA

Müşriklerin diğer bir tutumu ise Hz. Peygamber'in insan olmasını yadırgamalarıdır. Onlar kendileri gibi yiyen, içen, çarşılarda dolaşan, evlenen, çocuk sahibi olan bir insanın peygamber olmasını tuhaf karşılamışlardır:

"Dediler ki: "Bu elçiye ne oluyor ki, yemek yemekte ve pazarlarda dolaşmaktadır? Ona, kendisiyle birlikte uyarıcı olacak bir melek indirilmesi gerekmez miydi?"⁶⁰⁷

İnkarcılar her zaman peygamberlerin insan olmasına itiraz etmişlerdir:

"Kendilerine hidâyet geldiği zaman, insanları inanmaktan alıkoyan şey, onların: "Allah, elçi olarak bir beşeri mi gönderdi?" demelerinden başkası değildir. De ki: "Eğer yeryüzünde (insan değil de) tatmin bulmuş yürüyen melekler olsaydı, biz de onlara gökten elçi olarak elbette melek gönderirdik."⁶⁰⁸

Müşriklerin bu itirazda bulunmalarının temel sebebi, peygamberlerin davetini, kendileri açısından bir tehdit olarak görmeleridir. Zira bir insanın tebliğ ettiği ve yaşadığı din, herkesçe yaşanabilir bir dindir. Yaşanabilir bir din, mevcut yaşam tarzına ve kurulu sisteme bir alternatif olarak, mazlumların ve mustazafların umudu olmuştur. Dolayısıyla peygamberin bir melek olması, dinin hayattan kopması için yeterli bir sebep teşkil edecekti. Çünkü bir meleğin insanlar için model olması düşünülemez. Oysa Hz. Peygamber, Allah tarafından bir örneklik olarak gönderilmiştir.⁶⁰⁹ Hz. Peygamber, örnek olması sebebiyle dini mükellefiyetler açısından müminlerden farksızdır.⁶¹⁰

3.4.10-PEYGAMBERİ SÜRGÜNE ZORLAMAK

Müşriklerin peygamberlere karşı takındıkları diğer bir tavır ise, onları yurtlarından çıkartmaktır. Peygamberleri sürgün etmek de, tarih boyunca inkârcıların ortak uygulaması olmuştur:

"Kâfir olanlar peygamberlerine dediler ki: "Elbette sizi ya yurdumuzdan çıkaracağız, ya da mutlaka dinimize döneceksiniz!" Rableri de onlara: "Zalimleri mutlaka helâk edeceğiz!" diye vahyetti."⁶¹¹

⁶⁰⁷ Furkan, 25/7.

⁶⁰⁸ İsra, 17/94-95.

⁶⁰⁹ Ahzâb, 33/21.

⁶¹⁰ Muhammed Hamidullah, *İslâm Anayasa Hukuku*, Trc., Heyet, Beyan Yay., İstanbul, 1993, s. 165.

⁶¹¹ İbrahim, 14/13.

Allah'ın izni olmadan peygamberlerin kendi yurtlarını terk etme yetkileri yoktur. Yüce Allah, Hz. Yunus(a.s.)'in kahırla kendi kavmini terk ettiğini, bu sebeple sıkıntıya uğradığını ve *“Senden başka ilah yoktur, sen yücesin, gerçekten ben zulmedenlerden oldum”*⁶¹² şeklinde dua ettiğini bildirmektedir:

*“Şimdi sen, Rabbinin hükmüne sabret ve balık sahibi (Yunus) gibi olma; hani o, içi kahır dolu olarak (Rabbine) çağrıda bulunmuştu. Eğer Rabbinden bir nimet ona ulaşmasaydı, mutlaka yerilmiş ve çıplak bir durumda (karaya) atılmış olacaktı. Fakat Rabbi onu seçti ve onu salih olanlardan kıldı.”*⁶¹³

Müslümanların geneli Medine'ye hicret etmelerine rağmen, Hz. Peygamber(a.s.) Yüce Allah'ın iznini beklediğini Hz. Ebubekir'e söylemiş ve kendisine izin verildikten sonra hicret etmiştir.⁶¹⁴ Hz. Peygamber(a.s.)'in her peygamber gibi yurdundan çıkarılacağını, Varaka bin Nevfel daha risaletin ilk günlerinde kendisine söylemiştir.⁶¹⁵ Nitekim Hz. Peygamber'in davetini etkisiz hale getirmek için toplanan müşrikler, sürgünü de Peygamber'e ve davetine karşı bir seçenek olarak ortaya atmışlardır:

*“Hani o inkâr edenler, seni tutuklamak ya da öldürmek veya sürgün etmek amacıyla, tuzak kuruyorlardı. Onlar bu tuzağı tasarlıyorlarken, Allah da bir düzen (bir karşılık) kuruyordu. Allah, düzen kurucuların (tuzaklarına karşılık verenlerin) hayırlısıdır.”*⁶¹⁶

*“Yeminlerini bozan, peygamberi sürgüne göndermeye azmeden ve savaşa evvela kendileri başlayan bir toplumla savaşmanız gerekmez mi? Onlardan korkar mısınız? Eğer mümin iseniz kendisinden korkulmaya Allah daha layıktır.”*⁶¹⁷

Hz. Lût'un ve Hz. Şuayb'ın kavimleri de aynı şekilde kendilerini sürgünle tehdit etmişlerdir:

*Kavminin cevabı: Onları (Lût'u ve taraftarlarını) memleketinizden çıkarın; çünkü onlar fazla temizlenen insanlarmış! Demelerinden başka bir şey olmadı.”*⁶¹⁸

*“Kavminden ileri gelen kibirliler dediler ki: “Ey Şuayb! Seni ve seninle beraber inananları memleketimizden kesinlikle çıkaracağız veya dinimize döneceksiniz” (Şuayb): İstemesek de mi? dedi.”*⁶¹⁹

⁶¹² Enbiya, 21/87.

⁶¹³ Kalem, 68/48-50.

⁶¹⁴ İbn Belebân el- Farisi, *Sahihi İbn Heban*, Müessesetu'r-Risale, Beyrut, XIV, 180.

⁶¹⁵ Ahmed Mustafa Meraği, *Tefsiru'l-Meraği*, Şeriketu'l-Mektebe, Mısır, 1946, XXX, 198.

⁶¹⁶ Enfal, 8/30.

⁶¹⁷ Tevbe, 9/13.

⁶¹⁸ A'raf, 7/82.

⁶¹⁹ A'raf, 7/88.

Müşriklerin peygamberleri ve müminleri sürgüne zorlamalarının temel sebebi, tevhid inancını kendi otoritelerine bir tehdit olarak görmeleridir:

“Eğer Allah'ın, insanların kimini kimiyle defetmesi (yenilgiye uğratması) olmasaydı, manastırlar, kiliseler, havralar ve içinde Allah'ın isminin çokça anıldığı meşitler, muhakkak yıkılır giderdi. Allah kendi (dini)ne yardım edenlere kesin olarak yardım eder. Şüphesiz Allah, güçlü olandır, aziz olandır.”⁶²⁰

3.4.11-PEYGAMBERİ ÖLDÜRMEYE ÇALIŞMAK

Yüce Allah, insanlara olan merhametinden dolayı sayıları binleri aşan peygamberler göndermiştir. Ne yazık ki peygamberlerin birçoğu, onlara iman etmeyenler tarafından acımasız bir şekilde öldürülmüşlerdir. Günümüzde ise bu durum peygamberlerin varisleri konumundaki âlimler için geçerlidir. Bu anlamda Mekke müşrikleri de defalarca Hz. Peygamber'i öldürmeye çalışmışlardır:

“Hani o inkâr edenler, seni tutuklamak ya da öldürmek veya sürgün etmek amacıyla, tuzak kuruyorlardı. Onlar bu tuzağı tasarlıyorlarken, Allah da bir düzen (bir karşılık) kuruyordu. Allah, düzen kurucuların (tuzaklarına karşılık verenlerin) hayırlısıdır.”⁶²¹

Hz. Peygamber'e yönelik en meşhur suikast girişimi hicret ettiği gecede olmuştur. Bunu başaramayan müşrikler Hz. Peygamber'in başına ödül koymak süratiyle onu öldürmeye çalışmışlar.⁶²² Ancak her defasında Yüce Allah, müşriklerin planlarını boşa çıkartmıştır. Yine de birçok peygamber ve onlara iman eden müminler acımasız bir şekilde şehit edilmişlerdir.⁶²³

3.4.12-DAVASINDAN VAZGEÇİRMENE ÇALIŞMAK

Müşriklerin yürüttükleri yöntemlerden bir tanesi de, Hz. Peygamber'i davasından vazgeçirmeye çalışmalarıdır. Bunun için müşrikler Hz. Peygamber'e değişik öneriler de sundular.

Ancak peygamberlerin kendilerine gelen vahyi, ne pahasına olursa olsun tebliğ etmeleri gerekir:

⁶²⁰ Hac, 22/40.

⁶²¹ Enfal, 8/30.

⁶²² Hamidullah, *İslâm Peygamberi*, I, 162.

⁶²³ Buruc, 85/3-8.

*“Ey Peygamber! Rabbinden sana indirileni tebliğ et, eğer bunu yapmazsan, peygamberlik görevini yapmamış olursun. Allah seni insanlardan korur. Allah, kâfir topluma yol göstermez.”*⁶²⁴

Müşrikler, Hz. Peygamber’in davetinin yayılmasına engel olamayınca, onunla diyalog kurarak, putperestliğin meşru görülmesi karşılığında, kendisine mal, makam, kadın gibi teklifler sundular. Ancak Hz. Peygamber: “Ne isterseniz yapın, zira bu iş benim halledebileceğim bir şey değildir.”⁶²⁵ şeklinde cevap vererek, müşriklerin bu konudaki beklentilerini boşa çıkarmıştır.

3.4.13-PEYGAMBERİ TAVİZ VERMEYE ZORLAMAK

Hz. Peygamber’in daveti karşısında çaresiz kalan müşrikler, karşılıklı taviz vermek için önerilerde bulundular:

*“Onlar, senin kendilerine yaranmanı (uzlaşmanı) arzu ettiler; o zaman onlar da sana yaranıp-uzlaşacaklardı.”*⁶²⁶

Müşriklerin Hz. Peygamberin davetine karşı bu derece direnmelerinin sebebi dinlerine olan samimi bağlılıklarından ziyade, putperestliğin kendilerine sağladığı dünyevi menfaatlere dayanıyordu. Bu konuda bazı Müslümanların da kaygılandığı bilinmektedir. Müşrikler, itibarı kaybolan putların Hz. Peygamber tarafından tanınmasını veya putlara saygı noktasında tolerans tanınması karşılığında geçici dönemlerle sınırlı da olsa İslâmiyet’e girmeyi kabul ediyorlardı.⁶²⁷ Ancak Yüce Allah, hakkın herhangi bir şekilde müşriklerin arzuları doğrultusunda değiştirilmesinin mümkün olamayacağını bildirmiştir:

*“Onlara âyetlerimiz açık açık okunduğu zaman (öldükten sonra) bize kavuşmayı beklemeyenler: Ya bundan başka bir Kur’ân getir veya bunu değiştir! dediler. De ki: Onu kendiliğinden değiştirmem benim için olacak şey değildir. Ben, bana vahyolunandan başkasına uymam. Çünkü Rabbime isyan edersem elbette büyük günün azabından korkarım.”*⁶²⁸

⁶²⁴ Maide, 5/67.

⁶²⁵ Hamidullah, *İslâm Peygamberi*, I, 101-102.

⁶²⁶ Kalem, 68/9.

⁶²⁷ Taberi, *a.g.e.*, XXIV, 802.

⁶²⁸ Yunus, 10/15.

3.5-MÜŞRİKLERİN AHİRET İNANCI

İslâmiyet'in geldiği dönemde Araplar arasında herhangi bir konuda ittifak olmadığı gibi, inanç konusunda da bir birlik yoktu. Daha önce izah ettiğimiz gibi her bir kabile kendi putuna tapardı. Aynı şekilde ahiret inancı konusunda da Araplar ortak bir inanca sahip değillerdi. Ahiret inancı konusunda müşriklerin üç farklı eğilime sahip olduğunu söylemek mümkündür.

Arapların bir kısmı Yüce Allah'a inanmadıkları gibi ahiret gününe de inanmıyorlardı:

“Dediler ki: ‘Ne varsa dünya hayatımızdır, başka bir şey yoktur. Ölürüz, yaşartız. Bizi zamandan başkası helâk etmiyor.’ Fakat onların bu hususta hiçbir bilgileri yoktur. Onlar sadece zannediyorlar.”⁶²⁹

Günümüzün materyalistleri ile benzerlik arz eden bu kişiler, İslâm tarihinde “dehriyye” olarak bilinir.⁶³⁰Bunlara göre dünyada olan her şey tabiattaki döngünün doğal bir sonucudur. Dolayısıyla herhangi bir failin müdahalesi söz konusu değildir.⁶³¹Âyetin işaret ettiği kesim, aynı zamanda ölüm meleğine ve ruhların Allah'ın izni ile alındığına da inanmıyorlardı. Ölüme sebep olan şeyin sadece gece ve gündüz şeklinde cereyan eden zamanın akışı olduğu inancına sahiptiler. Bu döngü içinde insanlardan bir kısmının ölüp, bir kısmının ise yaşama devam ettiğini iddia ederlerdi.⁶³²

Müşriklerden diğer bir grup ise, Yüce Allah'a inanmakla beraber ahirete inanmıyorlardı:

“İnkâr edenler dediler ki: Biz de babalarımız da toprak olduktan sonra mı, biz mi (diriltip) çıkarılacağız? Bu tehdid, bize de; önceden atalarımıza da yapıldı. Bu, öncekilerin masallarından başka bir şey değildir.”⁶³³

Ahiretin olmadığına dair müşriklerin Allah adına yemin etmeleri, inançlarının ne kadar yüzeysel olduğunu ve hayatta bir işlevinin olmadığını göstermektedir:

“(Onlar), yeminlerinin bütün şiddetiyle: ‘Allah ölen kimseyi diriltmez!’ diye Allah'a yemin ettiler. Hayır diriltecektir, bu, O'nun gerçek olarak verdiği sözdür. Ama insanların çoğu bilmezler.”⁶³⁴

⁶²⁹ Casiye, 45/24.

⁶³⁰ Atay, a.g.e., s. 84-85.

⁶³¹ Razi, Mefatihü'l Gayb, XIX, 617.

⁶³² Meraği, a.g.e., XXV, 158.

⁶³³ Neml, 27/67-68.

⁶³⁴ Nahl, 16/38.

Günümüzün seküler anlayışına benzeyen bu anlayış, dinin terbiye edici boyutunu tamamen ortadan kaldıran, insanı nefsi tutkuların esiri haline getiren hazcı bir anlayıştır.⁶³⁵Nitekim ahiret inancına sahip olmayan müşriklerin, Allah'a olan inançları kendilerini hiçbir ahlâkî erdeme yöneltmemiştir. Dolayısıyla Allah inancı ancak ahiret inancıyla beraber kişiye fayda sağlar.

Müşriklerin diğer bir kısmı Allah'a inandığı halde ahirete ilişkin inançları belirsizdir. Ancak Arapların bir kısmı, ölen kişilerin mezarı başına bir deve bağlayıp deve ölünceye kadar o şekilde aç ve susuz bırakırlardı. Ölünün bu deveye binerek mahşere gideceğine inanırlardı.⁶³⁶

Sonuç olarak; Kur'ân-ı Kerim'e baktığımız zaman, Allah müşriklerin ahiret inancına ilişkin, olumlu herhangi bir ifade kullanmamıştır. Tam aksine onların içinde buldukları inanç ve bu inancın bireysel ve toplumsal hayatlarına yansımaları, müşriklerin ahirete inanmadıklarının açık bir göstergesi olarak ifade edilir:

“Dediler ki: Biz kemikler haline geldikten, ufalanıp toprak olduktan sonra mı sahiden biz mi yeni bir yaratılışla diriltileceğiz? De ki: İster taş olun, ister demir, İster gönlünüzde büyüyen, (aklınıza tuhaf gelen) herhangi bir yaratık, (ne olursanız olun, Allah sizi mutlaka diriltecektir). Bizi kim tekrar (hayata) döndürebilir? Diyecekler. Sizi ilk defa yaratan (döndürür) de. Sana alaylı alaylı başlarını sallayacaklar ve: ‘Ne zaman o?’ diyecekler. ‘Pek yakın olabilir’ de.”⁶³⁷

Ahirette iman etmeden yapılan iyiliklerin de kişiye hiç bir faydası yoktur:

“Âyetlerimizi ve ahirete kavuşmayı yalanlayanlar, onların amelleri boşa çıkmıştır. Onlar yaptıklarından başkasıyla mı cezalandırılacaklardı?”⁶³⁸

Amellerin “salih amel” niteliği kazanıp Allah katında bir değer ifade edebilmesi için, sahih bir iman şarttır. Ahirete iman bütün peygamberlerin önemle vurguladığı temel inanç esaslarından biridir.

⁶³⁵ Karaman ve bşk., *Kur'an Yolu*, III, 354.

⁶³⁶ Mustafa Fayda, “Arap” D.İ.A., II, 319.

⁶³⁷ İsra, 17/49-51.

⁶³⁸ A'raf, 7/147.

SONUÇ

Sapma hidayetın karştıdır. Sapma için kullanılan dalalet sözcüğü lügatte “doğru yoldan sapma” ifade edilir. Dalalet, vahiyden habersiz olmak, bilmemek, şaşmak, kaybolmak, boşa gitmek, inkâr etmek gibi ifadeler için kullanılır. İnsanlar arasında sapma kelimesi kullanıldığında genelde olarak “doğru yoldan yanlış bir yola sapma” kastedilir.

İnsanların sapmasına sebep olan pek çok iç ve dış etken olabilir. Ancak vahiyin yol göstericiliğinden mahrum olmak ve aklını kullanmamak insanların sapmasına sebep olan temel faktörlerdir.

Konu edindiğimiz inanç sapsmaları mahiyet itibariyle, toplumların içinde buldukları psikolojik, ekonomik, sosyal ve siyasi şartlara bağlı olarak şekillenir.

Bu anlamda Yahudiler özgür kaldıkları dönemlerde, esaret ve kölelik dönemlerinde şekillenen karakterlerinin etkisiyle, yeryüzünde ifsat edici bir rol oynamışlar ve bütün inanç değerlerine karşı lakayt bir tavır takınmışlardır. Yahudiler genel olarak dini değerleri dünyaya tercih etmemişler ve haktan yana olmamışlardır.

Yahudiler Allah'ın belirttiğı temel inanç esaslarını kabul etmekle beraber onlara karşı duyarsız ve samimiyetsiz olmuşlardır. Kur' an-ı Kerim'de ifade edilen Yahudi üslubu bunun en açık kanıtıdır. Örneğın Allah için “Allah, rabbimiz” gibi ifadeler yerine “Musa'nın rabbi, sen ve rabbin” gibi ifadeler kullanılması, aynı şekilde Allah'ın resulü olan Hz. Musa içinde öteleyici ifadelerin kullanılması onların duyarsızlıklarının ve samimiyetsizliklerinin bir göstergesidir.

Bu duyarsız tavır sebebiyle Yahudiler Allah'a karşı pek çok yakışksız ithamlarda bulunmuşlardır. Yüce Allah'a şirk koşmakla beraber O'na fakirlik, cimrilik, yorgunluk, unutkanlık gibi sıfatlar atfetmişleridir.

Yahudiler Yüce Allah'ın gönderdiği peygamberlerden kimilerini inkâr etmişler kimilerini de acımasızca öldürmüşleridir. İnanıkları peygamberlere karşıda isyankâr bir tutum sergilemişlerdir.

Yahudileri meleklere inanmakla beraber Cebrail (a.s)'a karşı uydurma haberler sebebiyle kin ve nefret duymaktadırlar.

Ahirete ilişkin inançları net olmayan Yahudilerin dünyayı öncelikle tutum ve davranışlarından açıkça anlaşılmaktadır.

Hıristiyanların durumu Yahudilerinkinden farklı olmamıştır. Hıristiyan din adamları, dini bir sömürü aracı olarak kullanmışlar. İnsanların beğenisini kazanmak ve insanlar üzerinde etkinliklerini artırmak için dinde her türlü tasarrufta bulunmuşlardır.

Hıristiyanların sapmalarının en açık ve izah edilemez olanını “teslis” doktrini teşkil etmektedir. Bu çerçevede Allah'ı bir insan seviyesine indirgemektirler. Kimi Peygamberleri ise, hayranlık uyandıran durumlarını sebebiyle ilahi edinmelerine ve Allah'ın oğlu olarak telakki etmişler. Bu aşırı yüceltmeci inancın dışında Hıristiyanlar başta Hz. Muhammed (a.s.) olmak üzere birçok peygamberi de inkâr etmişler asgari düzeyde bile onlara saygı duymamışlar.

Hıristiyanlar sahip oldukları kutsal kitabı da hem metin olarak hem de anlam olarak tahrif etmişler ve gönderilen son kitap Kur'an-ı Kerim'i de inkâr etmişlerdir. Vahyi getiren Cebrail(a.s.)'ı da teslisin bir unsuru olarak telakki etmişler.

Hıristiyanlar ahirete inanmakla beraber cennete sadece Hıristiyan olanların girebileceğini iddia ederek, doğan herkesi günahla dünyaya geldiğini ve affedilmeleri de kilisenin yetkisinde olduğunu bir inanç olarak insanlara dayatmışlar.

Arab müşrikleri ise Hz. İbrahim'in hatıralarıyla dolu bir coğrafyada yaşamalarına rağmen, tevhidin bir şiarı olarak inşa edilmiş olan Kabe'yi putlarla doldurmuşlardı. İçinde buldukları şirk sebebiyle her türlü ahlaki meziyetlerini kaybetmişlerdi.

Nitekim Kur'ân-ı Kerim'in indiği M.VI. Yüzyılda Arabistan'da, Ehli Kitap ve putperestler olmak üzere etkin olan iki kesim vardı. Bunlar Hz. Peygamber'in tebliğ ettiği temel inanç esaslarının büyük bir kısmından haberdar insanlardı. Ancak bu kesimlerin inanç dünyasında kazandıkları anlam sebebiyle, var olan bu inançların İslâm'ın belirlediği inançlar arasında isim benzerliğinden öte ortak bir noktaları kalmamıştı.

Kur'ân-ı Kerim içerdiği kıssalar ile toplumların hak dinde gösterdikleri sapmaları bize aktarmıştır. Yaptığımız bu çalışmada da görüldüğü gibi gerek Ehli Kitap olsun gerekse putperestler olsun, sahip oldukları bir takım inançlar esas itibarıyla ilâhî dinde menşei olan inançlardır. Ancak yanlış telakkiler sebebiyle bu inançlar sapma olarak kabul edilir.

Bu sapmaya rağmen örneğin gayba ilişkin bir konu olan meleklerin varlığına inanmak, ilâhî dinin bir esası olmakla beraber, bu inancın müşriklerde de olduğunu gördük. Ancak müşriklerin melek telakkileri ile İslâm'ın melek inancı bir birinden tamamen farklıdır. Bu durum Ehli Kitabın ve putperestlerin, Allah, ahiret, peygamber ve kitap konusundaki diğer inançları için de geçerlidir.

Kur'ân-ı Kerim bireyin ve toplumun inanması gereken temel konuları belirtmekten ziyade bunlara nasıl inanması gerektiği üzerinde durur. Bunun temel sebebi bu konuların bir şekilde insanların inanç dünyalarında zaten var olmasıdır. Bu bağlamda Kur'ân-ı Kerim'in Allah'ın varlığını ispatlamaktan ziyade rububiyetinin ve ulûhiyetinin ortaksız olduğu üzerinde ısrarla durur

Hz. Peygamber, hak yola gelmeleri için hem Ehli Kitaba karşı hem de putperestlere karşı büyük bir çaba harcamıştır. Peygamber (a.s.)'in azimli çabaları sonucu insanların büyük bir kısmı şirk içeren inançlarını terk edip tevhid dinine girdiler. Ancak buna rağmen bu sapmaların Kur'ân-ı Kerim'de geniş bir şekilde yar almış olması ve Hz. Peygamber'in bu konu üzerinde hassasiyetle durması konunun önemini açıkça ortaya koymaktadır.

Sonuç olarak; Yahudiler, Hıristiyanlar ve Arab müşrikleri Allah, melek, ahiret, peygamber gibi ilâhî dinlerde yer alan birçok inançlara sahip olmalarına rağmen bu inançlara ilişkin yanlış telakileri sebebiyle inançları Allah katında bir değer ifade etmemiştir. Dolayısıyla inanması gereken konuların ilâhî vahye dayanmaları gerektiği gibi bu konulara inanma biçimi de vahye dayanması gerekir. Vahiyle belirlenmiş dini ilkelerin, kültürün etkisiyle farklı bir mahiyet kazanmaları dini sapmaların en büyük sebebidir.

BİBLİYOGRAFYA

- ABDUH, Muhammed, *Tefsiru'l Kur'âni'l Hakim*, Daru'l -Menar, Kahire, 1947.
- ALUSÎ, Ebu'l-Fadl Şihabüddin es-Seyyid Mahmud, *Ruhu'l-Meani fi Tefsiri-l Kur'ân-il Azim ve'Sab'i'l-Mesani*, Daru'l-Turasil Arabi, Beyrut.
- ARSLAN, Ali, *Büyük Kur'ân Tefsiri*, Arslan Yay., İstanbul, 1999.
- ATAY, Hüseyin, *Kur'ân'ın Reddettiği Dinler*, Atay ve Atay, Yay., Ankara, 1999.
- AYDIN, Mehmet, "Hıristiyanlık" *İslâm Ansiklopedisi*, T.D.V.Yay., İstanbul, 1998.
- AYDIN, Mehmet Said, *Din Felsefesi*, İzmir İlahiyat Vakfı Yay., İzmir, 2001.
- AZAMÎ, Muhammed Mustafa, *Kur'ân Tarihi*, Trc., Ömer Türker, Fatih Serenli, İz Yay., İstanbul, 2006.
- AZİZ, Ahmet Halil, "Kur'ân-da Cinsiyet Kalıpları," *Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, Trc., İbrahim H. Karşlı, 2004.
- BAYRAKLI, Bayraktar, *Yeni Bir Anlayışın Işığında Kur'ân Tefsiri*, Bayraklı Yay., İstanbul, 2006.
- BEGENY, *Dinleri Tartışmak*, Trc., Ulvi Murat Klavuz, İz. Yay., İstanbul, 2005.
- BESNARD, Albert, *Din Fenomeni*, Trc., Mehmet Aydın, Din Bilimleri Yay., Konya, 2000.
- BUCAİLLE, Morice, *Tevrat, İnciller, Kur'ân-ı Kerim Ve Bilim*, Trc., Suat Yıldırım, Işık Yay., İstanbul, 2005.
- BUHÂRÎ, Ebu Abdillâh Muhammed b. İsmail, *el-Cami'u's-Sahih*, Beyt'ul Efkar, Riyad, 1997.
- CANAN, İbrahim, *Kütüb-i Sitte*, Akçağ yay., Ankara, 1990.
- CELALÜDDİN, el-Mahalli, Celalüddin es-Suyuti, *Tefsiru'l-Celaleyn*, Daru'l İbn Kesir, Beyrut, 1989.
- CERRAHOĞLU, İsmail, *Tefsir Usulü*, T.D.V.Y., Ankara, 1997.

- CHALLAYE, Felicien, *Dinler Tarihi*, Trc., Semih Tiryakioğlu, Varlık Yay., İstanbul, 2002.
- ÇELİK, Ali, *İslâm'ın Kabul Veya Reddettiği Halk İnançları*, Beyan Yay., İstanbul, 1995.
- DEMİRCİ, Kürşat, "Hıristiyanlık", *İslâm Ansiklopedisi*, T.D.V.Yay., İstanbul, 1998.
- DRAZ, Muhammed Abdullah, *En Mühim Mesaj Kur'ân*, Trc., Suat Yıldırım, Işık yay., İstanbul, 2003.
- DOĞAN, Mehmet, *Büyük Tükçe Sözlük*, Acar Matbaası, İstanbul, 2002.
- ECE, Hüseyin *İslâm'ın temel kavramları*, Beyan Yay., İstanbul, 2000.
- EL-BÛTİ, M. Said Ramazan, *Fıkhu's Siyre*, Gonca Yay., İstanbul, 1995.
- ERBAŞ, Ali, "Melek", *İslâm Ansiklopedisi*, T.D.V.Yay., İstanbul, 1998.
- ESED, Muhammed, *Kur'ân Mesajı Meal-Tefsir*, Trc., Cahit Koçak-Ahmet Ertürk, İşaret Yay., İstanbul, 1999.
- FAZLUR RAHMAN, *Ana Konularıyla Kur'ân*, Trc., Alparslan Açıkgenç, Ankara Okulu Yay., Ankara, 2003.
- FAZLUR RAHMAN, *İslâm*, Trc. Mehmet Aydın, Mehmet Dağ, Ankara Okulu Yay., Ankara, 2000.
- GAZALİ, Ebu Hamid Muhammed b. Muhammed, *Hıristiyanlık Üzerine Değerlendirmeler*, thk. Abdullah Şarkavi, Trc., Osman Cilacı, Beyan yay., İstanbul, 1997.
- GÜÇ, Ahmet, Hıristiyanlık, *şamil İslâm ansiklopedisi*, Şamil yay., İstanbul, 2000.
- GÜNEŞ, Abdalbaki, *Kur'ân-da İşlevsel Akla Verilen Değer*, Ahenk Yay, Van, 2003.
- GÜNEŞ, Abdalbaki, *Kur'ân Kıssaları Ve Medeniyetlerin İnşası*, Gündönümü, Yay., İstanbul, 2005.
- GÜNALTAY, Şemseddin, *İslâm Öncesi Araplar Ve Dinleri*, Ankara Okulu Yay., Ankara, 1997.
- HAMİDULLAH, Muhammed, *İslâm Anayasa Hukuku*, Trc., Heyet, Beyan Yay., İstanbul, 1993.
- HAMİDULLAH, Muhammed, *İslâm Peygamberi*, Trc., Salih Tüğ, İmaj Yay, Ankara, 2003.

- İBN ATİYE, el-Kadi Ebu Muhammed Abdulhak el-Endülüsi, *el-Muharreru'l- Veciz fi Tefsiri Kitabı'l-Aziz*, thk. Abdusselam Abduşşafi, Daru'l-Kütüb'l-İlmiyye, Beyrut, 2001.
- İBN AŞUR, Muhammed Tahir, *et-Tahrir ve't-Tenvir*, Daru't-Tunusiyye, Tunus, 1984.
- İBN BELEBAN el- Farisi, *Sahihi İbn Heban*, Müesesetu Risale, Beyrut, XIV, 180.
- İBN HAZM Ebu Muhammed Ali b. Ahmed ez-Zahiri, *el-Fasl fi'l Milel ve'l-Ehvai ve'n-Nihal*, Daru'l Cil, Beyrut, Trs.
- İBN HİŞAM, Ebu Muhammed Abdulmelik b. Hişam, *es-Siretü'n-Nebiyye*, Trc., Hasan Ege, Kahraman Neşriyet, İstanbul, 1993.
- İBNÜ'L-ESİR, İzzüddin Ebu'l-Hasan Ali b. Ebi'l-Kerem eş-Şeybani, *el-Kamil fi't-Tarih*, thk. Abdullah el-Kadi, Daru'l Kütübi'l İlmiye, Beyrut, 1978.
- İBNİ KESİR, İmaduddin Ebul Fida İsmail el-Kureyşi ed-Dımeşki, *Tefsirul Kur'âni'l Azim*, Trc., Bekir Karlığa, Çağrı Yay., İstanbul, 1988.
- İBN MANZUR, *Lisanu'l Arab*, Daru'l Mearif, Kahire, trs.
- İBNİ TEYMİYE, Ahmed b. Abdilhalim el-Harani, *Sırat-ı Müstakim*, Trc., Salih Uçan, Pınar Yayınları, İstanbul, 1990.
- İBNİ TEYMİYE, Ahmed b. Abdilhalim el-Harani, *el-Cevabu's-Sahih Limen Bedelde Dine'l- Mesih*, thk Ali Hasan Nasır vd., Daru'l Asime, Riyad, 1999.
- İBN TEYMİYE, Takiyyüddin Ahmet b. Abdilhalim, *et-Tefsirul Kebir*, Daru'l Kütübi'l İlmiye, Beyrut, trs.
- İSFAHANİ, Rağıb, *Müfredatü Elfazi'l-Kur'ân*, Trc., Abdalbaki Güneş, Mehmet Yolcu, Çıra Yay., İstanbul, 2006.
- İSLÂMOĞLU, Mustafa, *Yahudileşme Temayülü*, Denge Yay., İstanbul, 1998.
- İSLÂMOĞLU, Mustafa, *Üç Muhammed*, Denge Yay., İstanbul, 2001.
- İZZETBEGOVIÇ, Ali, *Doğu Ve Batı Arasında İslâm*, Trc., Salih Şaban, Nehir Yay., İstanbul.
- İZZET Derveze, *et-Tefsirü'l-Hadis*, Trc., heyet, Ekin Yay, İstanbul, 1998
- IZUTSU, Toshihiko, *Kur'ân-da Dini ve Ahlâkî Kavramlar*, Pınar Yay., İstanbul, 2003.

- JUNG, Carl Gustav, *Din Ve Psikoloji*, Trc., Cengiz Şişman, İnsan Yay., İstanbul, 1997.
- KARAÇAM, İsmail, *En Büyük Mucize Kur'ân-ı Kerim'in İlmi Ve Edebi Sırları*, Yeni Şafak Yay., İstanbul, 2005.
- KARAMAN, Hayreddin ve bşk., *Kur'an Yolu*, D.İ.B., Yay., Ankara, 2005.
- KAUFMANN Francine, *Din Fenomeni*, Trc. Mehmet Aydın, Din Bilimleri Yay., Konya, 2000,
- KESLER, Fatih, *Kur'ân-ı Kerim'de Yahudiler ve Hıristiyanlar*, T.D.V.Y., Ankara, 1995.
- Kitabı Mukkades*, Yalçın Ofset, İstanbul, 1993.
- KÖKSAL, M. Asım, *İslâm Tarihi*, Köksal Yay., İstanbul, 2005.
- KURTUBİ, Ebu Abdillah Muhammed b. Ebibekir, *el-Cami li Ahkami'l-Kur'ân*, Müessese'tü-Risale, Beyrut, 2006.
- KUTUB, Muhammet, *Çağdaş Fikir Akımları*, Trc., Beşir Eryarsoy, İşaret Yay., İstanbul, 1993
- KUTUB, Seyyid, *fi-Zilal'il Kur'ân*, Trc. Komisyon, Dünya Yay., İstanbul, 1991.
- KARAMAN, Hayrettin, Çağrı, Mustafa, Dönmez, İbrahim Kâfi, Gümüş, Sadrettin, *Kur'ân Yolu*, D.İ.B.Yay., Ankara, 2004.
- LEWİS, Bernard, *İslâm Dünyasında Yahudiler*, Trc., B. Sina Şener, İmge Yay., Ankara, 1996.
- MEVDUDİ, Ebu'l Al'a, *Tefhimu'l Kur'ân*, Trc., Komisyon, İnsan Yay., İstanbul, 1991.
- MEVDUDİ, Ebu'l Al'a, *Tarih Boyunca Tevhid Mücadelesi Ve Hz.Peygamber'in Hayatı*, Trc., Ahmed Asrar, Pınar, Yay., İstanbul, 1983.
- MERAĞİ, Ahmed Mustafa, *Tefsiru'l Meraği*, Şeriketu'l Mektebe, Mısır, 1946.
- MUKATİL, b. Süleyman b. Beşir el-Belhi, *el-Eşbab ve'n-Nezair Fi'l Kur'âni'l-Kerim*, thk. Abdullah Mahmud Şehhate, Trc., M. Beşir Eryarsoy, İşaret yay. İstanbul, 2004.
- MÜSLİM, b. Haccac el-Kuşeyri en-Nisaburi, *el-Camiu's-Sahih*, Beytu-l Efkar, Riyad, 1998.

- NEDVÎ, Ebu'l Hasan Ali, *Rahmet Peygamberi*, Trc. Abdülkerim Özeydin, İz Yay., İstanbul, 2005.
- NESEFÎ, Ebul'Berakat Abdullah bin Ahmet, *Medarikü't Tenzi'l- ve Hakaiku't-Te'vil*, Trc., Heyet, Ravza Yay., İstanbul.
- OKUMUŞ, Ejder, *Kur'ân-da Kur'ân*, Dünya Yay., İstanbul, 1994.
- CİLACI, Osman, *İlahi Dinlerde Cennet İnancı*, Beyan Yay., İstanbul, 1995.
- ÖNKAL, Ahmet, *Rasulullah'ın İslâm'a Davet Metodu*, Esra Yay., İstanbul, 1990.
- ÖZTÜRK, Resul, "İslâm Öncesi Arap Toplumunun Tanrı Tasavvuru ve Bu Tasavvurun İslâm'ın Tanrı Tasavvuruna Etkisi Sorunu" *Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, İstanbul, 2007.
- RÂZÎ, Fahu'd-Din, *Tefsir-i Kebir Mefâtihu'l-Gayb*, Trc., Heyet, AKÇAĞ Yay., Ankara, 1988.
- SABUNÎ, Muhammed Ali, *Safvetu't Tefasir*, Daru İhyai't-Turasi'l-Arabî, Beyrut, 2004.
- SALİM, Muhammed Adnan, *El- Mu'ı-Cemu'l Mufehres Li Me'ani'l Kur'ân*, Daru'l Fikr, Dimeşk, 1995.
- SEALİBÎ, Abdurrahman b. Muhammed b. Mahluf, *el-Cevahiru'l-Hisan Fi Tefsir'l Kur'ân*, Daru'l-Türasi'l Arabi, Beyrut, 1997.
- SIRMA, İhsan Süreyya, *Medine Dönemi Ve Cihad*, Beyan yay., İstanbul, 2006.
- SIRMA, İhsan Süreyya, *İslâm Öncesi Mekke Dönemi ve Hz. Muhammed*, Beyan Yay., İstanbul, 2002.
- ŞAHİN, M. Süreyya, "Yahudilik", *Şamil İslâm Ansiklopedisi*, Şamil Yay., İstanbul, 1999.
- TOPALOĞLU, Bekir, *Allah İnancı*, İsam Yay., İstanbul, 2006.
- TÜMER, Günay, *Birüni'ye Göre Dinler Ve İslâm Dini*, D.İ.B., Yay, Ankara, 1986.
- TÜMER, Günay-Küçük, Abdurrahman, *Dinler Tarihi*, Ocak Yay., Ankara, 2002.
- SARIKÇIOĞLU, Ekrem, *Başlangıçtan Günümüze Dinler Tarihi*, Fakülte Kitap Evi, İsparta, 2004.
- TABERÎ, Ebu Cafer Muhammed b. Cerir, *Camiu'l- Beyan an Te'vili'l Kur'ân*, thk. Mahmud Muhammed Şakir, Mektebetu ibn Teymiyye, Kahire.
- TOPTAŞ, Mahmut, *Kur'ân-ı Kerim Şifa Tefsiri*, Cantaş Yay., İstanbul, 1996.

- TOSHİHİKO, Izutsu, *Kur'ân'da dini ve ahlâkî kavramlar*, Trc., Selahattin Ayaz, Pınar Yay., İstanbul, 2003.
- TROLL, Cristian w, *Tarihi Bir Olay Olarak Hristiyanlık*, Trc., Talip Özdeş, Cumhuriyet Ü. İlahiyat Fak., Dergisi, 3.sayı, 1999.
- YAZIR, Elmalı'lı Muhammed Hamdi, *Hak Dini Kur'ân Dili*, Yenda Yay., İstanbul, 2000.
- YILDIRIM, Celal, *İlmin Işığında Asrın Kur'ân Tefsiri*, Anadolu Yay., İstanbul, 1989.
- ZECCAC, ibn İshak İbrahim bin Ser-i, *Me'ani-l Kur'ân Ve İ'rabuhu*, Alimu'l Kutub, Beyrut, 1988.
- ZEMAHŞERİ, Ebu'l-Kasım Mahmud b. Ömer, *el-Keşşaf an Hakaiki Ğavimidi't-Tenzil ve Uyuni'l-Akavil fi Vucuhi't-Te'vil*, Mektebet'ül-Ebikan, Riyad, 1998, I, 301.
- ZUHAYLİ, Vehbe, *Tefsiru'l-Münir*, Trc., Heyet, Risale Yay., İstanbul.